

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ

Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ • ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ
ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ

(Εισαγωγή, Σχόλια, Ασκήσεις)

Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

Συνεργάστηκαν:

Ανδρεανή Ηλιοφώτου

Μαρία Κουτσελίνη

Εποπτεία:

Χρίστος Κολιός

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

**ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ
ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ**

Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

Α΄ ΕΚΔΟΣΗ: 1987

Ανατύπωση: 2015

Εκτύπωση: Συκάρης Graph

Επιμέλεια Έκδοσης

Νίκη Ελευθερίου

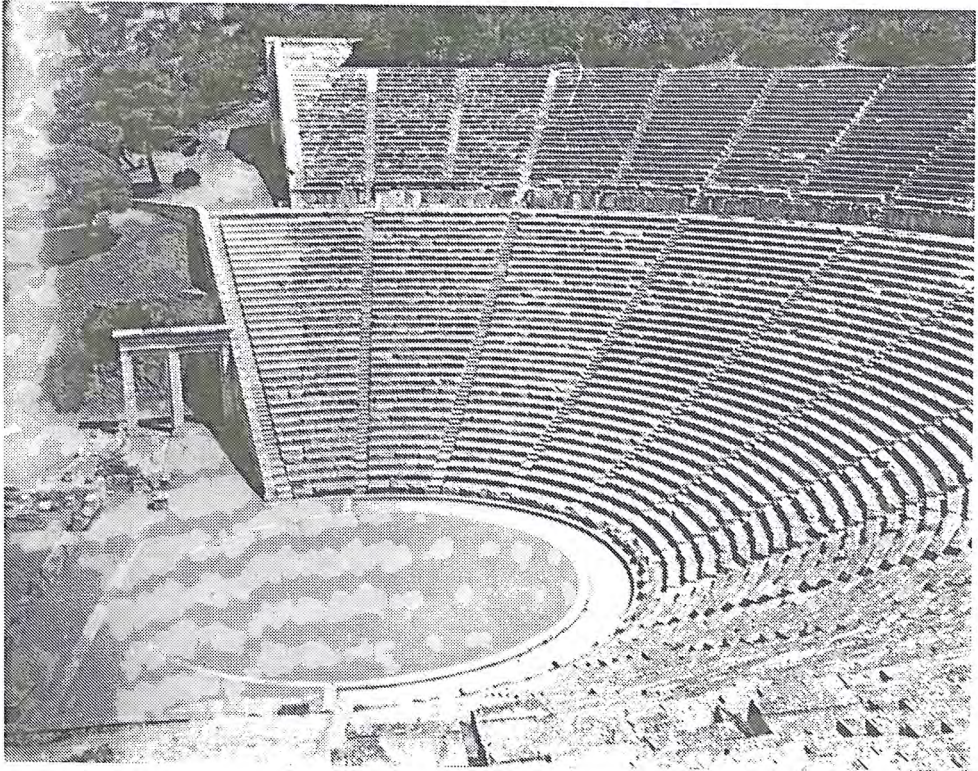
Χαραλαμπία Σαθθίδου

Πέτρος Παπαγεώργης

Εξώφυλλο

Στέλλα Σπύρου

ISBN: 9963 - 0 - 4025 - X

Το θέατρο της Επιδαύρου (4ος αι. π.Χ.)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η έκδοση της τραγωδίας του Σοφοκλέους «Οιδίπους Τύραννος» σε μετάφραση Ι. Ν. Γρυπάρη από την Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων του Υπουργείου Παιδείας πιστεύουμε πως αποτελεί σημαντική και θετική συμβολή στη διδασκαλία του μαθήματος της αρχαίας γραμματείας για τη Γ' Λυκείου.

Στα σχόλια καταβλήθηκε προσπάθεια α) να αρθούν οι πιο σημαντικές δυσκολίες (νοηματικές, γλωσσικές κτλ.) για το μαθητή και το δάσκαλο και β) να δοθεί σ' ευρεία κλίμακα ο προβληματισμός γύρω από την ερμηνεία του έργου με την παράθεση των κυριότερων απόψεων των σπουδαιότερων ερμηνευτών, ώστε η εμβάθυνση στις αιώνιες αξίες που περικλείει το έργο να είναι πληρέστερη και συνεχής.

Στη β' έκδοση έγινε μερική προσαρμογή της γλώσσας της μετάφρασης στη Νεοελληνική Γραμματική του Μ. Τριανταφυλλίδη για καθαρά διδακτικούς σκοπούς.

Ευχαριστούμε τις φιλόλογους Ανδρεανή Ηλιοφώτου και Μαρία Κουτσελίνη που αποτέλεσαν τη συγγραφική ομάδα και είχαν την επιμέλεια της Α' έκδοσης καθώς και τον κ. Χρίστο Κολιό για την εποπτεία.

Δρ Γ. Χρ. Πουλλής
Διευθυντής Μέσης Εκπαίδευσης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A: ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1. Βασικές έννοιες της τραγωδίας	9
2. Ο Σοφοκλής, η ζωή και το έργο του	12
3. Ο άνθρωπος και η μοίρα στα έργα του Σοφοκλή	12
4. Ο μύθος του Οιδίποδα στο Σοφοκλή	13
5. Τα πρόσωπα της τραγωδίας	14

B: ΚΕΙΜΕΝΟ (Μετάφραση Ι.Ν. Γρυπάρη)	17-89
-------------------------------------	-------

Γ: ΣΧΟΛΙΑ 93-132

1. Πρόλογος	93
2. Πάροδος	100
3. Πρώτο Επεισόδιο	101
4. Πρώτο Στάσιμο	106
5. Δεύτερο Επεισόδιο	107
6. Δεύτερο Στάσιμο	117
7. Τρίτο Επεισόδιο	118
8. Τρίτο Στάσιμο	123
9. Τέταρτο Επεισόδιο	124
10. Τέταρτο Στάσιμο	126
11. Έξοδος	127

Δ: ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ	132
---------------------	-----

Ε: ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ	134
---------------------	-----

ΣΤ': ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	138
-------------------	-----

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1. Βασικές έννοιες της τραγωδίας

Ορισμός της τραγωδίας

Ο Αριστοτέλης στην Ποιητική του (VI 2-3) ορίζει την τραγωδία ως εξής: «Ἔστιν οὖν τραγωδία μίμησις πράξεως σπουδαίας καί τελείας, μέγεθος ἐχούσης, ἡδυσμένῳ λόγῳ χωρὶς ἐκάστῳ τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις, δρώντων καί οὐ δι' ἀπαγγελίας, δι' ἐλέου καί φόβου περαίνουσα τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν». Η τραγωδία δηλαδή είναι μίμηση πράξεως σπουδαίας και αυτοτελούς, η οποία έχει αρχή, μέση και τέλος, καθώς και κάποιο μέγεθος, με λόγο διαφορετικό για τα δυο μέρη της (δηλαδή με ρυθμό, μέτρο στο διάλογο και μουσική μελωδία στα χορικά). Η πράξη αυτή, που εκτελείται με πρόσωπα που δρουν επάνω στη σκηνή και δεν απαγγέλλουν απλώς, εξαγνίζει στην ψυχή των θεατών τα πρόσωπα που δρουν και πάσχουν με τη συμπάθεια (έλεον) του θεατή για τον ήρωα και το φόβο μήπως και ο θεατής βρεθεί σε όμοια με τον ήρωα θέση.

Ορισμός εννοιών

Αναγνώριση: η μεταβολή από την άγνοια στη γνώση, όταν δηλαδή δυο πρόσωπα μαθαίνουν την πραγματική τους σχέση που προηγουμένως την αγνοούσαν.

Περίπτεια: η μεταβολή των καταστάσεων στο αντίθετο, το απρόσμενο γεγονός.

Τραγική ειρωνεία: είναι εκείνη η κατάσταση στην οποία ένα πρόσωπο αγνοεί την τραγική κατάστασή του ή την τραγική καταστροφή που το περιμένει, ενώ εμείς (οι θεατές) ξέρουμε την πραγματική του κατάσταση.

Σκηνική οικονομία: η σκόπιμη διάταξη των μερών του δράματος, ώστε να επιτυγχάνεται η φυσική και έντεχνη ανέλιξη του μύθου, η διαγραφή των χαρακτήρων και η ανάδειξη των ιδεών.

Ύβρη: η αλαζονική στάση του ανθρώπου απέναντι στους θεούς, όταν πολλές φορές θέλει να φανεί ανώτερός τους. Ο ηρωικός άνθρωπος με την υπεράνθρωπη δύναμη που νιώθει μέσα του, παρουσιάζεται να ξεπερνά τα όρια της ανθρώπινης φύσης και γίνεται πολλές φορές **υβριστής**. Κατά την αντίληψη των αρχαίων Ελλήνων οι θεοί τιμωρούσαν την **ύβρη**.

Σωφροσύνη: είναι η εκ μέρους του ανθρώπου γνώση των ορίων του και η τήρηση του μέτρου στις εκδηλώσεις του.

Κάθαρση: Προσωρινή εξάλειψη των συναισθημάτων ελέου - οίκτου - φόβου. Ο θεατής είχε μέσα στην ψυχή του συναισθήματα ελέου - οίκτου - φόβου για τα πάθη του ήρωα. Με την κάθαρση καθαρίζεται (ανακουφίζεται) η ψυχή από αυτά τα συναισθήματα.

Κατά ποιόν μέρη της τραγωδίας: είναι: 1) μύθος 2) ήθος, δηλαδή οι χαρακτηριστικές των προσώπων 3) η λέξη (το ύφος) 4) η διάνοια, οι ιδέες δηλαδή του έργου 5) μελοποιία (η μουσική που συνόδευε τα λυρικά μέρη) 6) όψη (τα σκηνικά).

Κατά ποσό μέρη της τραγωδίας είναι: Το διαλογικό και το χορικό. Το διαλογικό διαιρείται σε πρόλογο, επεισόδια και έξοδο. Το **χορικό** σε πάροδο, στάσιμα, από σκηνής μέλη (τραγούδια) που μπορεί να είναι μονωδίες ή διωδίες των ηθοποιών και **κομμούς** (κόπτω = κτυπώ, από τα στηθοκτυπήματα των επιθανάτιων θρήνων) δηλ. αμοιβαία θρηνητικά τραγούδια μεταξύ του χορού και ενός ή δυο προσώπων του έργου.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ
Ρώμη, Μουσείο του Λατερανού

2. Ο Σοφοκλής, η ζωή και το έργο του

Ο Σοφοκλής γεννήθηκε στον Κολωνό της Αττικής το 496 π.Χ. και πέθανε το 406 π.Χ. Έζησε το μεγαλείο της Αθήνας στο διάστημα των περσικών πολέμων και της ηγεμονίας της καθώς και την παρακμή της ως το τέλος σχεδόν του πελοποννησιακού πολέμου.

Ως Αθηναίος πολίτης τιμήθηκε ιδιαίτερα από την πατρίδα του: εκλέχτηκε στρατηγός και υπηρέτησε ως ελληνοταμίας και ιερέας. Ως τραγικός ποιητής κέρδισε δεκαοκτώ φορές πρώτη νίκη και πάρα πολλές δεύτερη. Έζησε ήρεμη ζωή και ποτέ στα ενενήντα χρόνια του βίου του δεν έφυγε από την Αθήνα.

Από τα 123 δράματα που έγραψε ο Σοφοκλής σώθηκαν μόνο επτά τραγωδίες: Αίας, Αντιγόνη, Οιδίπους Τύραννος, Ηλέκτρα, Τραχίνιαι, Φιλοκτήτης, Οιδίπους επί Κολωνώ. Σώθηκαν επίσης αποσπάσματα από το σατυρικό του δράμα Ιχθυευτές.

Στη δραματική τέχνη επέφερε ορισμένες βασικές καινοτομίες: 1) αύξησε τον αριθμό των ανθρώπων του χορού από 12 σε 15, 2) εισήγαγε τον τρίτο υποκριτή, γεγονός που έδωσε κινητικότητα στις σκηνές, 3) περιόρισε τα λυρικά και τα χορικά μέρη, 4) καθιέρωσε τη σκηνογραφία.

Στις τραγωδίες του είναι χαρακτηριστική η προσπάθεια διαγραφής του ξεχωριστού ανθρώπινου χαρακτήρα: οι περιπέτειες, η δράση γενικά πηγάζει από τις συγκρούσεις στο ήθος των προσώπων, άλλοτε συγκρούσεις διαφορετικών προσώπων μέσα από τις αντιθέσεις του χαρακτήρα τους (π.χ. Αντιγόνη - Κρέων) και άλλοτε συγκρούσεις στο ίδιο πρόσωπο μέσα από τις μεταπτώσεις της διάθεσης (π.χ. Αίας).

Ο Σοφοκλής αντλεί τους μύθους του από αυτούς της ηρωικής εποχής. Δείχνει προτίμηση για τις παραδόσεις της Τροίας και γι' αυτό ονομάστηκε ο «Όμηρος της τραγωδίας».

3. Ο Άνθρωπος και η Μοίρα στα έργα του Σοφοκλή

Η Μοίρα είναι η δημιουργός δύναμη των ανθρωπίνων. Τίποτε δεν μπορεί να προσφέρει προστασία από τα πλήγματά της και κανένας δεν μπορεί να σταματήσει τις μεταστροφές της.

Ο άνθρωπος όμως κατά το Σοφοκλή έχει τη δυνατότητα να μη λυγίσει. Μπορεί ν' αντιμετωπίσει την αμετακίνητη μοίρα, χωρίς ν' απαρνηθεί τον εαυτό του, έστω κι αν δεν μπορεί να την αλλάξει. Γι' αυτό οι περισσότερες από τις τραγωδίες του Σοφοκλή απαιτούν μια εκλογή εκ μέρους ενός από τα κυριότερα πρόσωπα (π.χ. του Αίαντα, της Αντιγόνης). Τα χτυπήματα της Μοίρας θα

αναγκάσουν τον άνθρωπο να υποκύψει, να φανεί ασυνεπής σε όλα όσα έκανε ή πίστεψε, να αλλάξει τη στάση του στη ζωή, να υποκύψει ή θα αναδείξουν την προσωπικότητά του και θα ισχυροποιήσουν τα πιστεύω του; Για το Σοφοκλή ο άνθρωπος είναι ελεύθερος να εκλέξει και υπεύθυνος για τον τρόπο που θα αντιμετωπίσει τα χτυπήματα αυτά. Ο καθένας, ανάλογα με το χαρακτήρα του, αντιμετωπίζει τα πράγματα· μόνο οι ξεχωριστοί δε λυγίζουν (όπως η Αντιγόνη, σε αντίθεση με την Ισμήνη). Ακόμα και η αυτοκτονία του Αίαντα και η αυτοτύφλωση του Οιδίποδα δεν είναι παθητική αντίδραση ούτε υποχώρηση αλλά υπεύθυνη αντιμετώπιση της πραγματικότητας, σύμφωνη με την προσωπικότητα του ήρωα.

Ο ηρωισμός των πρωταγωνιστών του Σοφοκλή - και του ανθρώπου γενικότερα - βρίσκεται στο ότι δεν υποκύπτουν στη Μοίρα ούτε ισοπεδώνονται από τα χτυπήματά της. Το μοιραίο γίνεται πάντα, αλλά ο ήρωας διασώζει την αξιοπρέπειά του και εμπνέει την πίστη στις δυνατότητες του Ανθρώπου.

Αν λάβουμε υπόψη ότι ο Σοφοκλής είναι ένας ξεχωριστός Αθηναίος της κλασικής εποχής, που ζει το μεγαλείο της Αθήνας και του πολιτισμού της, καταλαβαίνουμε γιατί δίνει ιδιαίτερη σημασία στον παράγοντα Άνθρωπος και στο ηρωικό μεγαλείο του: το ελεύθερο πνεύμα, η δημοκρατική συνείδηση, το κλασικό θαύμα, πρέπει να διασωθούν μέσα από κάθε χτύπημα της Μοίρας, για να έχει τη δυνατότητα το ανθρώπινο γένος να μεγαλουργεί. Ήρωας για το Σοφοκλή είναι αυτός που διατηρεί μέχρι τέλους το ήθος αυτό.

4. Ο μύθος του Οιδίποδα στο Σοφοκλή

Ο βασιλιάς της Θήβας Λάιος, γιος του Λάβδακου και σύζυγος της Ιοκάστης, πήρε χρησμό από τον Απόλλωνα ότι θα φονευόταν από το παιδί που θ' αποκτούσε με την Ιοκάστη.

Όταν η Ιοκάστη έφερε στον κόσμο ένα παιδί, ο Λάιος, για ν' αποφύγει την απειλή του χρησμού, αφού έδεσε τα πόδια του παιδιού τρυπώντας τους αστράγαλους, το παρέδωσε σ' έναν πιστό υπηρέτη, βοσκό, με την εντολή να το εγκαταλείψει στον Κιθαιρώνα.

Ο βοσκός όμως λυπήθηκε το βρέφος και το έδωσε σ' έναν άλλο βοσκό, που φύλαγε εκεί κοντά στον Κιθαιρώνα τα κοπάδια του Πόλυβου, βασιλιά της Κορίνθου. Ο Κορίνθιος βοσκός έδωσε το παιδί στον κύριό του, που το υιοθέτησε. Έτσι ο Οιδίπους, όπως ονόμασαν το παιδί εξαιτίας των πρησμένων ποδιών του, μεγάλωσε στην Κόρινθο κοντά στον Πόλυβο και τη σύζυγό του Μερόπη, σαν να ήταν δικό τους παιδί.

Μια μέρα σε κάποιο συμπόσιο ένας φίλος του Οιδίποδα τον αποκάλεσε νόθο· επειδή οι γονείς του, όταν ρωτήθηκαν, δεν μπόρεσαν να του δώσουν ικα-

νοποιητικές εξηγήσεις, ζήτησε πληροφορίες από τους Δελφούς. Η συμβουλή της Πυθίας ήταν να μην επιστρέψει στην πατρίδα του, γιατί, αν γύριζε, θα σκότωνε τον πατέρα του και θα έπαιρνε για γυναίκα τη μητέρα του. Έτσι, για να αποφύγει την πατροκτονία και την αιμομιξία, αποφασίζει να μην ξαναγυρίσει στην Κόρινθο.

Φεύγοντας από την Κόρινθο, στο δρόμο προς τη Βοιωτία, στη "σχιστή οδό" κοντά στη Δαυλία, συναντά το Λάιο με την ακολουθία του και ύστερα από φιλονικία τους σκοτώνει όλους εκτός από έναν υπηρέτη που ξέφυγε. Ο υπηρέτης αυτός ήταν ο βοσκός που πήρε κάποτε το βρέφος του Λαίου, δηλαδή τον Οιδίποδα, στον Κιθαιρώνα, για να τον εγκατελείψει εκεί. Ο ακόλουθος βοσκός επέστρεψε στη Θήβα και ανακοίνωσε ότι ο Λάιος σκοτώθηκε από ληστές.

Όταν ο Οιδίπους έφτασε στη Θήβα, βρήκε την πόλη τρομοκρατημένη εξαιτίας της Σφίγγας που, καθισμένη σ' ένα βράχο κοντά στην πόλη, προκαλούσε τους διαβάτες να της λύσουν το γνωστό αίνιγμά της. Ο Οιδίπους έδωσε εύστοχη απάντηση και υποχρέωσε το τέρας να γκρεμιστεί από το βράχο. Έτσι ανακηρύχθηκε σωτήρας της πόλης και πήρε το έπαθλο που ο προσωρινός βασιλιάς της Θήβας, ο Κρέων, είχε ορίσει: τη χήρα βασίλισσα και το θρόνο.

Από το γάμο του με την Ιοκάστη ο Οιδίπους απέκτησε τέσσερα παιδιά, τον Πολυνείκη και τον Ετεοκλή, την Αντιγόνη και την Ισμήνη. Ξαφνικά όμως μεγάλη συμφορά ενέσκηψε στη χώρα: οι γυναίκες και τα θηλυκά ζώα γεννούσαν νεκρά παιδιά, τα σπαρτά ξηραίνονταν και οι καρποί των δέντρων αφανίζονταν. Για να βρει την αιτία του κακού ο Οιδίπους ζητά χρησμό από το Μαντείο.

Η τραγωδία "Οιδίπους Τύραννος" αρχίζει από το σημείο που ο Οιδίπους, βασιλιάς της Θήβας, περιμένει με αγωνία τον Κρέοντα, που τον έστειλε ως απεσταλμένο του στο Μαντείο των Δελφών, για να του αποκαλύψει πώς θα απαλλαγεί η πόλη από τα δεινά της.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

ΟΙΔΙΠΟΥΣ
ΙΕΡΕΑΣ
ΚΡΕΟΝΤΑΣ
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
ΙΟΚΑΣΤΗ
ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ
ΔΟΥΛΟΣ
ΕΞΑΓΓΕΛΟΣ

ΧΟΡΟΣ (ΑΠΟ ΘΗΒΑΙΟΥΣ ΓΕΡΟΝΤΕΣ)

ΒΟΥΒΑ ΠΡΟΣΩΠΑ
ΔΟΥΡΥΦΟΡΟΙ ΤΟΥ ΟΙΔΙΠΟΔΑ - ΙΚΕΤΕΣ
ΟΙ ΔΥΟ ΚΟΡΕΣ ΤΟΥ ΟΙΔΙΠΟΔΑ

Σοφοκλέους
ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ

Μετάφραση: Ι.Ν. Γρυπάρη

ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

- 1 Παιδιά μου, νέα γενιά του αρχαίου του Κάδμου,
για ποια αφορμή μου 'χετ' εδῶ προσπέσει
κρατώντας ικεσίας κλαδιά στα χέρια,
ενῶ ὅλ' ἡ πολιτεία εἶναι πνιγμένη
5 μες στο λιβάνι και μαζί φουντώνει
θρήνος ἀπὸ παντοῦ και μοιρολόι;
Που εγῶ, παιδιά μου, κρίνοντας πως πρέπει
ὄχι ἀπ' ἄλλους ν' ἀκούσω, ἦρθα εδῶ ο ἴδιος,
ο ονομαστός Οιδίποδας ἀπ' ὅλους.
10 Μα ἐξήγα μου εσύ, γέροντα, γιὰτ' εἶσαι
εσύ που σου ταιριάζει να μιλήσεις
ἀπὸ μέρους κι αὐτῶν. Ποιος να 'ναι ο λόγος
που ἔτσι σας φέρνει εδῶ; Μην κανεῖς φόβος,
μην λαχταράτε κάτι; Γιατ' εγῶ
15 πρόθυμος σ' ὅλα να σας βοηθήσω·
αλλιῶς θα ' μουν ἀναίσθητος, αν δεν
ψυχοπονιόμουν τέτοια λιτανεία.

ΙΕΡΕΑΣ

- Μα, ὦ βασιλιά της χώρας μας, Οιδίπου,
μας βλέπεις που ὅλοι εμεῖς, κάθε ηλικία,
20 καθόμαστ' εδῶ γύρω στους βωμούς σου:
αυτοί, που ἀκόμα δύναμη δεν ἔχουν
να πετάξουν μακριά, και τούτοι, γέροι
βαρημένοι ἀπ' τα χρόνια, λειτουργοί
των θεῶν, ὅπως κι εγῶ, ιερέας του Δία,
25 κι αυτοί ἀπ' εδῶ, της νεολαίας μας τ' ἄνθος·
ο ἄλλος λαός δαφνόκλαδα κρατώντας
κάθετα στις πλατείες και στις Παλλάδας
μπρος στους διπλούς ναούς και του Ἰσμηνίου

του Απόλλωνα τη μαντική τη στάχτη.
30 Γιατί, όπως και συ βλέπεις, τώρα η πόλη
μες σε μεγάλη παραδέρνει αντάρα
κι ούτε μπορεί πια να ξεκεφαλώσει
μες από το βυθό του ολέθριου σάλου·
μα χάνονται οι σοδειές της γης απάνω
35 σ' όλο το κάρπισμά τους, χάνονται
στις βοσκές τα κοπάδια κι απορρίχτουν
άγονες οι γυναίκες, κι όλος φλόγα
θεός, ο μισητός Λοιμός, χυμώντας
παίρνει σβάρνα την πόλη απ' άκρη σ' άκρη,
40 κι ενώ του Κάδμου η χώρα αδειάζει, ο μαύρος
ο Άδης πλουταίνει από δάκρυα και θρήνο.
Ίσος με τους θεούς βέβαια δε λέμε
κι εγώ και τούτα τα παιδιά πως είσαι,
που σου προσπέφτουμ' έτσι στους βωμούς σου,
45 μα γιατί πρώτο απ' όλους τους ανθρώπους
σε κρίνομε και σ' όσα φέρνει η τύχη
και σ' όσα από βουλή θεού μας βρίσκουν.
Εσύ, όταν ήρθες, λύτρωσες την πόλη
του Κάδμου απ' το δασμό της σκληρής Ψάλτρας
50 που πλερώναμε, και μάλιστα δίχως
από μας τίποτ' από πριν να ξέρεις
ούτε να διδαχτείς, μα με του θεού
τη φώτιση, όπως λένε και πιστεύουν,
στήλωσες όρθια πάλι τη ζωή μας.
55 Και τώρα, ω εσύ τρανό για όλους κεφάλι
του Οιδίπου, σε ικετεύομε πεσμένοι
στα γόνατά σου εμείς εδώ όσοι βλέπεις,
μια σωτηρία να μας βρεις, αν είτε
ενός θεού φωνή άκουσες, ή κάτι
60 κι από κανέναν άνθρωπο γνωρίζεις·
γιατ' είναι των πολύπειρων οι γνώμες
που βλέπω σ' όλα πιότερο ν' αξίζουν.
Μα, ω που στον κόσμο άλλος καλύτερός σου
δε βρίσκεται, έλα, στήσε ορθή την πόλη·
65 έλα, στοχάσου· τώρα σε φημίζει
σωτήρα της η χώρ' αυτή απ' το ζήλο
που 'δειξες μια φορά και μη δεχτείς
καθόλου, να θυμόμαστε πως τότε,
στον καιρό σου, σταθήκαμε στα πόδια

70 και ξαναπέσαμε ύστερα, μα στήσε
ορθή με κάθε ασφάλεια αυτή την πόλη.
Κι όπως με καλοσημαδιά και τότε
ήρθες τη σωτηρία να μας φέρεις,
ο ίδιος και τώρα δείξου· γιατί' αν πρέπει
75 να 'σαι, όπως κι είσαι, βασιλιάς αυτής
της χώρας, κάλλιο να την αφεντεύεις
μαζί με τους ανθρώπους της, παρ' άδεια·
γιατ' ούτε κάστρο ούτε καράβι αξίζει
για τίποτα, χωρίς κανένα μέσα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

80 Φτωχά παιδιά, γνωστά κι όχι άγνωστά μου
να μου ζητήσετ' ήρθατε· το ξέρω
καλά πως υποφέρετε όλοι, μα όσα
και να τραβάτε, δεν είναι κανείς σας
που τόσο σαν και μένα να υποφέρει·
85 γιατί ο δικός σας πόνος μόνον ένα,
τον εαυτό του καθενός αγγίζει
κι άλλον κανένα· μα η ψυχή η δική μου
για τη χώρα, για μένα και για σένα
μαζί πονεί· κι έτσι δε με ξυπνάτε
90 πεσμένο σε ύπνο, μα να ξέρετε
πως πολλά δάκρυα έχω χυμένα ως τώρα
κι ο νους μου σε πολλές πλανήθηκ' έγνοιες
και στοχασμούς, ως που τη μόνη που ήβρα
γιατρεία, αφού καλοσκέφτηκα, την έχω
95 βάλει σε πράξη κιόλα κι έστειλα
το γιο του Μενοικέα, τον Κρέοντα
το γυναικάδερφό μου, στα μαντεία
τα πυθικά του Φοίβου, να ρωτήσει
με ποια πράξη ή ποια λόγια θα μπορούσα
100 να λύτρων' από το κακό τη χώρα.
Μα όσο μετρώ τις μέρες από τότε
ως τώρα, ανησυχώ, τι του συμβαίνει·
γιατ' από τον καιρό που χρειαζόταν,
πιότερο απ' ό,τι πρέπει λείπει· μα όταν
105 θα 'ρθει, ένας άθλιος θα 'μουν, αν δεν κάμω
όσα ήθελε ο θεός μας φανερώσει.

ΙΕΡΕΑΣ

Μα και συ τον μελέτησες στην ώρα
που ίσα-ίσα κι αυτοί απ' εδώ μου κάνουν
σημάδι πως ο Κρέοντας, να τον, φτάνει.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

- 110 Βασιλιά Απόλλωνα, άμποτε και νά 'ρθει
της σωτηρίας φέρνοντας το φως,
έτσι όπως και το πρόσωπό του λάμπει.

ΙΕΡΕΑΣ

- Μα όπως μπορώ να κρίνω, καλά φέρνει,
γιατ' αλλιώς δε θα 'ρχόταν έτσι πλούσια
115 με ολόκαρπη στεφανωμένος δάφνη.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Γρήγορα θα το ξέρομε, γιατί
κοντά 'ναι πια, που να μπορεί ν' ακούει.
Άρχοντα, γιε του Μενοικέα, αδερφέ μου,
τι 'ναι ο χρησμός που απ' το θεό μάς φέρνεις;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

- 120 Καλός· γιατί, λέω, και τα δύσκολα, όταν
τύχει πέρα να βγουν, καλά όλα θα 'ναι.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Κι είναι ποιος ο χρησμός; Γιατ' αυτά που είπες
ούτε θάρρος μου δίνουν κι ούτε φόβο.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

- 125 Αν θες και μπρος σ' αυτούς έτοιμος είμαι
να σου τα πω, ή και να πάμε μέσα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Μπρος σ' όλους μίλα· γιατί αυτών ο πόνος
πιότερο με βαραίνει, παρ' αν ήταν
και για την ίδια εμένα την ψυχή μου.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

- Θα πω λοιπόν το τι άκουσ' απ' το Φοίβο:
130 Με λόγια καθαρά ο θεός προστάζει
να βγάλομε το μόλυσμα της χώρας
που μες στη γη αυτή θρέφεται και μήτε
ν' αφήσομε αθεράπευτο να γίνει.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Με τι καθαρμό; Και το μίasma ποιο είναι;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

- 135 Ξορίζοντας τον ένοχο, ή το φόνο
με φόνο αντιπληρώνοντας, γιατί είναι
το αίμ' αυτό που τη χώρα φουρτουιάζει.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Και ποιος, μηνά, πως είχε αυτή την τύχη;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

- Ο Λάιος ήταν πρώτα βασιλιάς μας
140 πριν εσύ πάρεις την αρχή, άρχοντά μου.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Το 'χω ακουστά· ποτέ όμως δεν τον είδα.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Τον σκότωσαν αυτόν και τώρα ο Φοίβος
προστάζει καθαρά να εκδικηθούμε
τους αυτουργούς του φόνου, όποιοι και να 'ναι.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

- 145 Κι αυτοί πού να 'ναι; Πού θενά βρεθούνε
τα δύσκολα ίχνη τόσο παλιού φόνου;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Σ' αυτή τη γη είπε· κι ό,τι κανείς ψάχνει
το βρίσκει, μα ξεφεύγει ό,τι αμελήσει.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

- Μες στο παλάτι ή σ' εξοχή να βρήκε
150 το θάνατό του ο Λάιος, ή στα ξένα;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Βγήκε απ' εδώ, όπως έλεγε, να πάει
θεού προσκυνητής· αλλ' από τότε
που 'φυγε δε μας γύρισε πια πίσω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

155 Μα ούτε κανείς μian είδηση να φέρει
μήτε και κάποιος απ' τους συνοδούς του
να ξέρει κάτι που ένα φως να χύσει;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Όλοι τους σκοτωθήκανε, εκτός ένας
που πήρε το φευγιό από φόβο, κι άλλο
δεν ήξερε να πει παρά ένα μόνο.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

160 Το ποιο; Γιατί πολλά μπορεί και το ένα
να βοηθήσει νά 'βγουνε στη μέση
αν πιάναμε μια λίγην άκρη ελπίδας.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

165 Ληστές τους βγήκαν, έλεγε, στο δρόμο
και σκότωσαν το Λάιο πλήθος χέρια
κι όχι ένας μόνος.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Αλλά πώς ληστής,
χωρίς να ενεργηθεί κάτι απ' εδώθε
με χρήματα, θα 'παιρνε τέτοια τόλμη;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

170 Το υποπτεύσαμε αυτό· μα του Λαΐου
το θάνατο μέσα στις συφορές μας
δε βρέθηκε να εκδικηθεί κανένας.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ποια συφορά, ενώ έπεσε έτσι ο θρόνος,
σας μπόδισε το τι έγινε να βρείτε;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

175 Με τα στριμμένα η Σφίγγα ανιγμάτά της
μας βίαζε παρατώντας τα κρυμμένα
το τι 'ταν μπρος στα πόδια να κοιτούμε.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

- Μ' απ' αρχής όλ' αυτά ξανά στο φως
εγώ θα βγάλω· και παράξια ο Φοίβος,
άξια και συ παίρνειτ' αυτή την έγνοια
180 για το νεκρό· ώστε, καθώς είναι δίκιο,
και μένα σύμμαχό σας θα με δείτε,
για να εκδικήσω και τη χώρα τούτη
και το θεό μαζί· γιατί όχι γι' άλλους
μακρινούς φίλους, μα για με τον ίδιο
185 θα βγάλω αυτό το μίασμ' απ' τη μέση·
γιατί όποιος ήταν που σκότωσε εκείνον
μπορεί ίσως να θελήσει μ' όμοιο χέρι
να εκδικηθεί και μένα· ώστε βοηθώντας
εκείνον ωφελώ τον εαυτό μου.
190 Μα εσείς τώρα, παιδιά μου, σηκωθείτε
αυτού από τα σκαλιά, και τα κλαδιά σας
της ικεσίας πάρετε· κι ας πάει
κάποιος να κράξει εδώ το λαό της Θήβας
σε σύναξη· γιατί' όλα εγώ θα κάμω,
195 κι ή θα φανώ με του θεού τη χάρη
αν θα πετύχω, ή αν θα πάω χαμένος.

ΙΕΡΕΑΣ

- Ας σηκωνόμαστε, παιδιά, γιατί
γι' αυτά ήρθαμ' εδώ που αυτός μας τάζει·
κι άμποτε ο Φοίβος, που 'χει αυτό μας στείλει
200 το μάντεμα, να 'ρθει και να μας φέρει
το γλιτωμό και του κακού την παύση.

ΠΑΡΟΔΟΣ

ΧΟΡΟΣ

- Ποια να 'σαι τάχα, ω του Δία φωνή γλυκολάλητη,
που ήρθες απ' την Πυθώ την πολύχρυση
στην ξακουσμένη τη Θήβα;
205 Πάει να σπιάσ' η καρδιά μου και τρέμει η ψυχή μου απ' το φόβο
ήιιε Δήλιε Παιάν,
γιατί δειλιάζω από σένα, σαν ποιο μου φυλάεις, είτε τώρα
είτε με του καιρού τα γυρίσματα, χρέος.
Πε μου, ω παιδί της χρυσής της Ελπίδας,
210 Φωνή θεοσταλμένη.

Πρώτα εσέ κράζω, Αθηνά, του Δία ω αθάνατη κόρη,
και την αδερφή σου την Άρτεμη,
τη θεά την προστάτρια της χώρας,
που μες στην κύκλια αγορά σε περιλάμπρο κάθεται
215 θρόνο
και τον τοξότη το Φοίβο, ιώ,
φανερωθείτε μου εσείς απ' το Χάρο σωτήρες μου
οι τρεις σας·
αν και πριν άλλη φορά του ολέθρου τη φλόγα
220 που άπλωνε μέσα στην πόλη τη διώξατε,
ελάτε και τώρα.

Γιατί, αλί μου, αναρίθμητα πάθια υποφέρω·
πέρα για πέρα η αρρώστια κρατάει
το λαό, και του νου κανέν' όπλο δε βρίσκεται
225 που το κακό ν' αποδιώξει από δώθε μακριά·
μα ούτε της άγιας αυξαινούνε Γης οι καρποί
κι ούτε οι γυναίκες βαστούν τους αβάσταγους
πόνους της γέννας· κι ο ένας πάνω στον άλλο
σαν πουλιά, θα τους δεις, λαφροφτέρουγα,
230 πιο γοργά από φωτιά π' ανταριάζει, να ορμούν
στου απονύχτερου του Άδη τις όχθες.

Και μ' αυτούς αναρίθμητους χάνεται η πόλη·
ανελέητοι, αθρήνητοι κοίτουνται χάμω
οι νεκροί μες στους δρόμους το θάνατο φέρνοντας,
235 ενώ οι γυναίκες των κι οι μάνες οι ασπρόμαλλες
άλλες κι απ' άλλη μεριά στων βωμών τα σκαλιά
βαρυβογγούν σωτηρία γυρεύοντας
απ' τ' άγριο κακό· και φουντώνει ο παιάνας
συνηχώντας με θρήνους μυριόστομους.
240 Για όλ' αυτά, θυγατέρα του Δία χρυσή,
φαιδροπρόσωπη στείλε βοήθεια.

Και τον Άρη τον ασύφταστο που τώρα
δίχως χάλκινες ασπίδες με φλογίζει
βγαίνοντάς μου αντίκρυ μέσα σε βουή και σε κακό,
245 κάμε τον να στρέψει πλάτη
και το δρόμο του να πάρει
πίσω πάλι από τη χώρα μου μακριά
ή κατά της Αμφιτρίτης το μεγάλο θάλαμο
ή της Θράκης τους κακόξενους κυματόγδαρτους
250 γιαλούς·
γιατί κι ό,τι αφήσ' η μέρα

πάνω του θα πέσ' η νύχτα.
Αυτόν, ω πατέρα εσύ,
που κυβερνάς τις φοβερές σου
255 πυροφόρες αστραπές,
αποτελείωσέ τον, Δία, κάτ' από τον κερσιινό σου.

Λύκειε Απόλλωνα, και σένα θα ζητήσω
βοηθό μου και προστάτη, να σκορπίσουν
από τα χρυσόστροφά σου τόξ' απάνω του πυκνά
260 τ' ακατέλυτά σου βέλη·
και μαζί κι οι φλογοβόλες
της Αρτέμιδας λαμπάδες, που μ' αυτές
στης Λυκίας τα όρη επάνω γρηγορόδρομη περνά·
και τον με τη χρυσή μίτρα συνονόματο θεό
265 της γης τούτης, Βάκχο, κράζω
το λαμπρόφθαλμο να φτάσει
με τις Μαινάδες συνοδείά
και με φλογισμένη πεύκα
καταπάνω στο θεό
270 που καμιά μέσα στους άλλους τους θεούς τιμή δεν έχει.

ΠΡΩΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ζητάς κι ό,τι ζητάς, αν θες ν' ακούσεις
τα λόγια μου και δώσεις και συ χέρι
για την αρρώστια θενά βρεις βοήθεια
κι απ' αυτό το κακό θα ξαλαφρώσεις.
275 Κι ό,τι θα πω, θα πω σαν ξένος που είμαι
κι απ' όσα λένε, ξένος κι απ' την πράξη·
γιατί ποτέ δε θα μπορούσα μόνος
να εξιχνιάσω πέρα-πέρα το πράμα,
χωρίς και να 'χω να πιαστώ από κάπου.
280 Τώρα λοιπόν, αφού είμ' εδώ πολίτης
πιο στερνός απ' τους άλλους, αυτά σ' όλους
γενικά προκηρύττω τους Καδμείους:
Όποιος από σας ξέρει από ποιο χέρι
σκοτώθηκε ο Λάιος του Λαβδάκου,
285 προστάζω αυτός να μου τα φανερώσει
όλα σε μένα· κι αν ίσως φοβάται
για λόγου του, ας μιλήσει, να προλάβει
μόνος του την κατάδοσή του απ' άλλους·

γιατί κακό κανένα δε θα πάθει
290 μόνο απ' τη χώρα απείραχτος θα φύγει.
Μ' αν κανείς άλλον ξέρει ή απ' άλλη χώρα
τον ένοχο του φόνου, ας μη σιωπήσει,
γιατί και πληρωμή από μένα θα 'χει
και χάρη εκτός αυτό θα του γνωρίζω.
295 Μ' αν πάλι και σιωπήσετε κι αν ένας
από φόβο ή για φίλο ή και τον ίδιο
τον εαυτό του θ' αψηφήσει αυτό μου
το κήρυγμα, πρέπει ν' ακούσετ' όλοι
τι κατόπιν απ' αυτά θα 'χω να κάμω:
300 Απαγορεύω μες σ' αυτή τη χώρα
που 'χω την εξουσία της και το θρόνο,
να δέχεται κανείς αυτό τον άντρα,
όποιος και να 'ναι, σπίτι του, και μήτε
να του μιλά κανείς, μήτε να κάνει
305 κοινές μαζί του στους θεούς θυσίες
και προσευχές, μήτε αγιασμό του δίνει,
μ' απ' τα σπίτια τους όλοι να τον διώχνουν,
γιατ' είν' αυτός το μόλυσμά μας, όπως
το μήνυσε τώρα στερνά σε μένα
310 το πυθικό του Απόλλωνα μαντείο.
Τέτοιος λοιπόν εγώ σύμμαχος βγαίνω
και του θεού και του νεκρού άρχοντά σας·
κι εύχομαι για τον άγνωστο, που ή μόνος
ή μαζί μ' άλλους έκαμε το φόνο,
315 κακήν κακώς να φθείρει τη ζωή του·
κι εύχομ' ακόμα κι αν μες στα δικά μου
τα σπίτια μού γινεί συνέστιός μου
με γνώση μου, να πάθω αυτά που τώρα
σε κείνους καταράστηκα τους άλλους.
320 Κι έχω από σας αξίωση, όλα που είπα
να κάνετε και χάρη του εαυτού μου
καθώς και του θεού κι αυτής της χώρας
που έτσι άκαρπα κι έτσι άθεα καταλυέται·
γιατί κι ο θεός αν δεν το 'χε προστάξει,
325 σωστό δε θα 'ταν έτσι μολυσμένη
ν' αφήνατε τη χώρα, που έχει χάσει
τέτοιον άντρα λαμπρό και βασιλιά της,
μ' από παντού να ψάξετε· και τώρα,
μια που κι εγώ τους ίδιους έχω θρόνους

- 330 που 'χε και κείνος πριν, την ίδια κλίνη
και ομόκοιτη γυναίκα και που θα 'ταν
αδέρφια τα παιδιά μας γεννημένα
αν άτυχος από παιδιά δεν ήταν
– μα τον χτύπησ' εκείνον κακιά μοίρα –
335 γι' αυτά όλα, σαν να μου ήταν πατέρας
θ' αγωνιστώ γι' αυτόν και θενά κάμω
το παν, για να τον βρω το δολοφόνο
του Λάιου του Λαβδάκου, που ήταν γιος
του Πολύδωρου, γιου του παλαιού Κάδμου
340 που ήταν του αρχαίου του Αγήνορα βλαστάρι.
Κι όποι' αυτά δε θα κάμουν, εύχομαι
να δώσουν οι θεοί να μην τους βγάλει
καρπό η γη, μηδέ παιδιά οι γυναίκες,
μα το κακό το τωρινό και κάτι
345 πιο χειρότερο ακόμα να τους φθείρει·
μα στους Καδμείους εσάς τους άλλους, όσοι
σύμφωνοι είστε μ' αυτά, είθε σύμμαχός σας
η Δίκη κι όλοι οι θεοί μαζί σας να 'ναι.

ΧΟΡΟΣ (κορυφαίος)

- Ως καθώς μ' έχεις, βασιλιά μου, δέσει
350 με τις κατάρες σου, έτσι θα μιλήσω:
δεν είμ' εγώ που σκότωσα, ούτε ξέρω
να καταδώσω το φονιά· μα ο Φοίβος,
που πρόσταξε τη ζήτησή του, θα 'ταν
ο μόνος να μας πει ποιος το 'χει κάμει.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

- 355 Σωστά το λες· μα ποιος θνητός θα μπόρει
να βιάσει τους θεούς σ' όσα δε θέλουν;

ΧΟΡΟΣ

Μια δεύτερη λοιπόν θα 'λεγα ιδέα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Και τρίτη αν έχεις, πε την, μην την κρύβεις.

ΧΟΡΟΣ

- Ξέρω ένα, βασιλιά, που σαν το Φοίβο
360 το βασιλιά κι αυτός έξοχα βλέπει,

το μάντη Τειρεσία, που αν τον ρωτούσε
κανείς γι' αυτά, ξάστερα θα τα μάθει.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Μα ουδ' αυτό δεν αμέλησα να κάμω·
γιατ' ο Κρέοντας μου το 'πε κι έχω στείλει
365 δυο ανθρώπους μου, για να τον οδηγήσουν
εδώ· κι αλήθεια με παραξενεύει
που ακόμα να φανεί από τόσην ώρα.

ΧΟΡΟΣ

Τ' άλλα βέβαια που λένε θα 'ναι λόγια
κούφια και παλιωμένα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

370 Σαν τι λόγια;
Γιατί τίποτα εγώ δε λέω ν' αφήσω
που να μην το εξετάσω.

ΧΟΡΟΣ

Είχε ακουστεί
πως κάποιοι τον σκοτώσανε οδοιπόροι.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

375 Κι εγώ τ' άκουσα· όμως κανείς δεν είδε
κι αυτόν που με τα μάτια του να το 'δε.

ΧΟΡΟΣ

Μα όσο και λίγο να τον πιάνει ο φόβος,
σαν ακούσει τις τέτοιες σου κατάρεις
δε θα βαστάξει.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

380 'Όποιος δεν είχε φόβο
να το κάμει, δε θα σκιαχτεί ούτε λόγια.

ΧΟΡΟΣ

Μα υπάρχει αυτός που θα τον ξεσκεπάσει·
γιατί να πια που αυτοί φέρνουν το μάντη
το θεϊκό, το μόνο απ' τους ανθρώπους
385 που μέσα του κατέχει την αλήθεια.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ω εσύ που όλα ξεκρίνεις, Τειρεσία,
τα μαθητά κι αμάθητα κι όσα 'ναι
στον ουρανό κι όσα στη γη εδώ κάτω
τη χώρα, κι αν δε βλέπεις, ξέρεις όμως
390 ποια αρρώστια τη βαστά· που γι' αυτή μόνον
προστάτη και σωτήρα, εσέ, άρχοντά μου,
βρίσκομε· γιατί ο Φοίβος, αν δεν το 'χεις
μάθει απ' τους αποστόλους μου, μας στέλλει
το μήνυμα μ' αυτούς που είχαμε στείλει
395 να τον ρωτήσουν, πως η απαλλαγή μας
απ' την αρρώστια αυτή θε να 'ρθει μόνο
αν βρούμε τους φονιάδες του Λάιου
κι είτε τους θανατώσομε ή απ' τη χώρα
εξόριστους τους βγάλομε. Εσύ τώρα
400 λοιπόν μη μας φθονήσεις, αν κατέχεις
καμιά ή απ' τα πουλιά φωνή, ή απ' όποιον
της μαντικής σου τέχνης άλλο δρόμο,
και σώσε τον εαυτό σου και τη χώρα,
σώσε και μένα, σώσε μας κι απ' όλο
405 το μίasma του νεκρού, γιατί από σένα
κρεμόμαστε· και να ωφελεί κανέναν
μ' ό,τι έχει κι όπως δύνεται, είναι
ο πιο ωραίος για τον άνθρωπόκος.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Αλίμονο, τι φοβερό είν' η γνώση
410 όταν δεν ωφελεί σ' όποιον την έχει·
γιατί το 'ξερ' αυτό και μολοντούτο
τ' αστόχησα, ειδ' αλλιώς δε θε να 'ρχόμουν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Τί τρέχει; πόσο βαρύθυμος ήρθες.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Στείλε με πίσω· γιατί και για μένα
415 και για σένα το πιο καλό αυτό θάταν,
αν θέλεις να μ' ακούσεις.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Μα δεν είναι
τα λόγια αυτά ούτε δίκια, ούτε αγάπη

γι' αυτή τη χώρα που σ' έθρεψε δείχνουν,
420 όταν δε θέλεις να της φανερώσεις
το λόγο αυτό.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Γιατί και σένα, βλέπω,
δε βγαίνει σε καλό το ρώτημά σου·
λοιπόν κι εγώ, για να μην πάθω το ίδιο —

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

425 Μη, σε ξορκίζω, μη μας παρατήσεις,
αφού ξέρεις· γιατί' όλοι εμείς πεσμένοι
εμπρός σου σε ικετεύομε.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Γιατ' όλοι
430 δεν ξέρετε τι θέλετε, μα εγώ
δε θα πω ό,τι έχω μέσα μου ποτέ μου,
για να μην ξεσκεπάσω τις δικές σου
τις συφορές.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Τι λες; Ενώ γνωρίζεις
435 δε θα μιλήσεις; Κι εννοείς να προδώσεις
όλους μας και τη χώρα ν' αφανίσεις;

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Εγώ ούτ' εμένα ούτε και σένα θέλω
να λυπήσω· γιατί να μ' εξετάζεις
έτσι άδικα; Δε θα μου πάρεις λέξη.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Λοιπόν, άθλιε των αθλίων — γιατί' εσύ
440 και μια πέτρα μπορείς να τη σκυλιάσεις—
δε θα μιλήσεις, μα έτσι θενά δείξεις
αμάλαχτη ως το τέλος την καρδιά σου;

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Το φταίξιμο μού έψεξες το δικό μου,
445 μα δε βλέπεις και κείνο που μαζί σου
μέσα σου ζει, κι άδικα εμένα βρίζεις.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Γιατί ποιος δε θα οργίζονταν ν' ακούει
τέτοια λόγια, που ατιμάζεις την πόλη;

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Θα 'ρθει ό,τι θα 'ρθει κι αν εγώ σιωπήσω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Πρέπει λοιπόν και συ να πεις σε μένα
450 ό,τι 'ναι να 'ρθει.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Δε θα πω ούτε λέξη
παραπάνω· και συ μπορείς, αν θέλεις,
στον πιο άγριο το θυμό να ξεθυμάνεις.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Κι εγώ λοιπόν, έτσι που είμαι οργισμένος,
455 τίποτε δε θ' αφήσω απ' όσα νιώθω·
γιατί μάθε πως έχω την ιδέα
ότι εσύ και συνέργησες στην πράξη
κι εσύ την έχεις κάμει, μόνο όσο
να μη σκότωσες με τα ίδια σου χέρια·
460 κι αν τύχαινε να βλέπεις, θα 'λεγα
ολόδική σου πράξη αυτό το φόνο.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Αλήθεια, σε προστάζω κι εγώ τότε
στο κήρυγμα που 'βγαλες πριν να μείνεις,
κι απ' την ημέρ' αυτή να μην αλλάξεις
465 λόγο μήτε μ' αυτούς μήτε μ' εμένα,
γιατ' είσ' εσύ το ανόσιο μόλυσμά μας.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

'Ετσι αδιάντροπα κινήσες αυτό σου
το λόγο και πώς λες να τον ξεφύγεις;

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Τον ξέφυγα, γιατί μέσα μου θρέφω
470 της αλήθειας τη δύναμη.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Από ποιον
την έμαθες; Βέβαια απ' την τέχνη σου όχι.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Από σένα· γιατί εσύ κι άθελά μου
με βίασες να μιλήσω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

475 Τι 'ναι που είπες;
Για ξαναπέ το πιο καλά να νιώσω.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Δε μ' ένιωσες πρωτύτερα, ή το κάνεις
για να με δοκιμάσεις;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

480 Τουλάχιστο όχι
και πολύ καθαρά· μα ξαναπέ το.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Εσύ 'σαι, ξαναλέω, ο φονιάς του ανθρώπου
που ζητάς το φονιά του.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Τέτοια φρίκη
δε θα πεις δυο φορές χωρίς να κλάψεις.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

485 Να πω κι άλλα λοιπόν, για να θυμώσεις
ακόμα πιο πολύ;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Λέγε όσο θέλεις,
γιατί του κάκου όσα κι αν πεις θα πάνε.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

490 Δεν ξέρεις, λέω, πως ο πιο ντροπιασμένος
δεσμός σ' ενώνει με τα φίλτατά σου
κι ουδέ βλέπεις σε τι κακό είσαι μέσα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Και θαρρείς ατιμώρητος για πάντα
θα μιλάς έτσι;

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Ναι, αν τουλάχιστον έχει
495 κάποια δύναμ' η αλήθεια.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Βέβαια κι έχει,
μα όχι για σένα, που τυφλός εσύ 'σαι
κι απ' τ' αυτιά κι απ' το νου κι από τα μάτια.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Άθλιος και συ μ' αυτά που μ' ονειδίζεις,
500 που όλοι για σένα θα τα λεν σε λίγο.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Μες σε μια νύχτα ζεις, ώστε ούτ' εμένα
ούτ' άλλον που φως βλέπει να τον βλάψεις.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Γιατί δεν είναι μοίρα σου να πέσεις
από μένα· ο Απόλλωνας σου φτάνει
505 που τα 'χει πάρει απάνω του όλα τούτα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Του Κρέοντα να 'ναι ή δικά σου αυτά
τα ευρήματα;

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Σε τίποτα δε σου είναι
ο Κρέοντας φταίχτης, μα ο ίδιος του εαυτού σου.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

510 Ω πλούτε κι εξουσία και τέχνη απ' όλες
ανώτερη τις τέχνες, πόσος φθόνος
στην πολυζήλευτη ζωή σας φυλάει,
αν για τη βασιλεία αυτή, που η χώρα
μου δώρισε χωρίς να τη ζητήσω,
515 ο Κρέοντας ο πιστός, ο εξ αρχής φίλος,
ζητά κρυφογλιστρώντας από κάτω

να με βγάλει απ' αυτήν, κρυμμένος πίσω
από τέτοιο μηχανορράφο μάγο,
αγύρτη δολερό, που βλέπει μόνο
520 στο κέρδος, μα τυφλός στην τέχνη του είναι.
Γιατ' έλα πε μου, πού μου φάνηκες
μάντης γνήσιος εσύ; Πώς, όταν ήταν
η Σκύλα εδώ η χρημοτραγουδίστρα,
δεν έλεες τότε τίποτε να σώσεις
525 την πόλη αυτή, αφού ήταν το αίτιγμά της
όχι του καθενός να το εξηγήσει
αλλά μαντεία χρειάζονταν, όπου όμως
δε φάνηκες εσύ να την κατέχεις
ούτ' απ' τους θεούς, ούτ' απ' τους οιωνούς σου;
530 Κι ήρθα εγώ, εγώ ο ανίδεος ο Οιδίπους,
και την αποστομώνω βρίσκοντάς το
με το νου κι όχι από οιωνούς να μάθω.
Κι αυτόν εσύ ζητάς τώρα να βγάλεις
απ' την αρχή, με την ιδέα πως θα 'σαι
535 στου Κρέοντα τους θρόνους παραστάτης.
Με κλάματα θαρρώ πως θα πλερώσεις
κι εσύ και 'κείνος που 'χει σχεδιάσει
αυτόν τον καθαρό· κι αν δε φαινόσουν
έτσι γέρος, θα πάθαινες, να μάθεις
540 άλλη φορά να βάζει τέτοια ο νους σου.

ΧΟΡΟΣ

Εμάς η ιδέα μας είναι πως τα λόγια
κι αυτού και σένα, βασιλιά, ειπωθήκαν,
μες στο θυμό σας· μα δεν είναι η ώρα
545 τώρα για τέτοια, παρά πρέπει μόνο
να βλέπουμε, πώς πιο καλά ένα τέλος
θα δώσουμε· στου Φοίβου τη μαντεία.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Κι αν είσαι βασιλιάς, σ' αυτό καν πρέπει
να γίνομε ίσοι και ν' αντιμιλήσω
σαν ίσος· κι είν' αυτό δικαίωμά μου,
550 γιατί δε ζω δικός σου, μα του Φοίβου·
δούλος εγώ, ώστε να μην έχω ανάγκη
τον Κρέοντα να πάρω· πάτρωνά μου.
Σου λέω, λοιπόν, που και τυφλό με βρίζεις,

- 555 πώς εσύ και έχεις μάτια και δε βλέπεις
σε τι κακό που βρίσκεσαι και μήτε
πού κάθεσαι και με ποιους ζεις μαζί τους.
Άραγε ξέρεις τίνων είσαι; Ξέρεις
πώς είσαι των δικών σου εχθρός κι απάνω
στη γης εδώ και κάτω εκεί στον Άδη;
560 Μα κάπου θα 'ρθει η δίκωπη κατάρα
μητέρας και πατέρα μ' άγριο πόδι
έξω απ' τη χώρα να σε κυνηγήσει
χωρίς πια φως στα μάτια, μα σκοτάδια.
Κι οι βόγγοι σου, πού δε θ' αράζουν τότε;
565 Ποιος Κιθαιρώνας δε θ' αντιβούσει
απ' αυτούς σε λίγο, όταν θενά 'χεις νιώσει
σε τι λιμάνι συφοράς για σένα
με τους γάμους σου μπήκες, μια που τότε
σου έτυχε πρίμος ο καιρός ν' αράξεις;
570 Κι ούτε τις άλλες πλήθος συφορές σου
αισθάνεσαι, που θα σε κάμουν ένα
μ' εσέ τον ίδιο και με τα παιδιά σου.
Τώρα βρίζε τον Κρέοντα και το στόμα
το δικό μου· γιατί κανείς στον κόσμο
575 δε θα χαθεί χειρότερ' από σένα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Πώς να βαστά κανείς ν' ακούει αυτά σου
τα λόγια; Δε θα πας στ' ανάθεμα,
κι όσο πιο πριν; Δεν παίρνεις ευτύς πόδι
για κείθε που 'ρθες;

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

- 580 Μα ούτε και θα 'ρχόμουν
εγώ ποτέ, αν εσύ δε με καλούσες.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Γιατί δεν το 'βαζε το νους μου πως τέτοιες
θα 'λεες μωρίες, κι ούτε που θενά 'χα
την άδειά σου να στείλω να σε φέρουν.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

- 585 Τέτοιοι εμείς γεννηθήκαμε· για σένα
μωροί, μα γνωστικοί για 'κείνους
που σε γεννούσανε.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ποιους λες; για στάσου.
Ποιος μ' έφερε λοιπόν στον κόσμο εμένα;

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

590 Η μέρα η σημερινή θενά σου δώσει
και γέννηση και θάνατο.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Πώς όλα
που λες αινίγματά 'ναι και σκοτάδια!

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Μα εσύ δεν είσαι ο μόνος να τα βρίσκεις;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

595 Βρίζε με 'κει που θα με βρεις μεγάλο.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Μα αυτή σου η τύχη σ' έχασε ίσα-ίσα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Μα αν έσωσα τη χώρα, δε με μέλει.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Λοιπόν, πηγαίνω· έλα, παιδί, κι οδήγα.

°ΟΙΔΙΠΟΥΣ

600 Ας σε πάρει απ' εδώ· γιατί μπροστά μου
μ' ενοχλείς όσο στέκεις· κι αν θα φύγεις,
δε θενά με σκοτίζεις παραπάνω.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Θα φύγω, αφού θα πω για κείνα που ήρθα
χωρίς να φοβηθώ το πρόσωπό σου,
γιατί εσύ δεν μπορείς να με χαλάσεις.
605 Σου λέω λοιπόν· αυτός, που καιρό τώρα
με φοβέρες ζητάς κι επικηρύττεις
για του Λάιου το φόνο, είν' εδώ μέσα,
που ενώ για ξένο μέτοικο τον έχουν,
ύστερα θα φανεί γνήσιος Θηβαίος
610 κι ούτε θενά χαρεί γι' αυτή την τύχη·

μα αντίς που βλέπει τώρα, τυφλός τότε
κι αντίς πλούσιος, φτωχός θα παραδέρνει
στα ξένα, ψαχουλεύοντας μπροστά του
με το ραβδί το δρόμο του· κι ακόμα
615 θα βρεθεί να 'ναι των παιδιών του ο ίδιος
πατέρας κι αδερφός, και της γυναίκας
που τον γεννούσε κι άντρας της και γιος της
κι ομοκοίτης και φονιάς του γονιού του.
Κι αυτά πήγαινε και σκέψου τα μέσα,
620 κι αν βρεις πως σε γέλασα, λέε τότε
πως τίποτε από μαντική δε νιώθω.

ΠΡΩΤΟ ΣΤΑΣΙΜΟ ΧΟΡΟΣ

Ποιος να 'ναι αυτός που ο χρησμοδός
ο βράχος είπε των Δελφών
πως το 'καμε το ανάκουστο
625 μέσα στ' ανάκουστα κακό
με χέρι φονικό;
'Ωρα να βάζει σε φευγιό
το πόδι του πιο δυνατά
κι απ' ανεμόποδες φοράδες.
630 Γιατ' οπλισμένος με φωτιά
και μ' αστραπές του Δία ο γιος
απάνω του χυμά και του ακλουθούν
οι τρομερές κι αλάθευτες Κατάρες.
Γιατ' έλαμψε απ' τον Παρνασσό
635 το χιονοσκέπαστο η φωνή
που φάνηκε τώρα στερνά:
'Όλοι να ψάχνουνε να βρουν
τον άφανο φονιά·
γιατ' έρμος στις ερμιές γυρνά
640 σε βράχους, σε σπηλιές σαν ταύρος,
μακριά απ' ανθρώπων πατησιά,
για να γλυτώσει απ' τους χρησμούς
που απ' τη μεσόμφαλ' ήρθαν γη· μα αυτοί
ζωντανοί πάντα γύρω του πετάνε.
645 'Όμως με βάζει κι ο σοφός οϊωνοσκόπος σε πολύ
πολύ μεγάλη ταραχή,
να τον πιστέψω; Να μην τον πιστέψω;

Κι εγώ δεν ξέρω τι να πω.
Και φτεροδέρνει ανήσυχος ο νους μου
650 χωρίς να βλέπει μήτε πίσω μήτε μπρος·
γιατί ποια αμάχη να 'χανε μαζί
του Λάβδακου η γενιά και του Πόλυβου ο γιος;
Ποτέ δεν άκουσα, ούτε τώρα ούτε και πριν,
τίποτα που μ' απόδειξη να βασιστώ
655 κι ενάντια πάω στην πάνδημη του Οιδίποδα τη φήμη
για νά 'βγω των Λαβδακιδών εγώ βοηθός
κι εκδικηθώ ένα φονικό,
που ποιος να το 'καμε κανείς δεν ξέρει.
Μόνον ο Δίας κι ο Απόλλωνας είναι σοφοί και μόνο αυτοί
660 ξέρουν τ' ανθρώπινα· μα αν πεις
πως μες απ' τους ανθρώπους ένας μάντης
στέκει πιο πάνω απ' ό,τι εγώ,
δεν είναι κρίση αληθινή, και μόνο
στη φρόνηση να ξεπεράσει ένας μπορεί
665 τον άλλο· μα ποτέ μου εγώ, πριν δω
σωστός να βγαίνει ο λόγος, δε θα παραδεχτώ
αυτά που του κατηγορούν· γιατί
στα μάτια μπρος μας ήρθ' η Κόρη η φτερωτή
απάνω του, και δείχτηκε σοφός, και με το δίκιο
670 να γένηκε της χώρας μας ο αγαπητός
κι έτσι ποτέ μου δεν μπορώ
στο νου μου για κακούργο να τον βάλω.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Πολίτες, φοβερές κατηγορίες
έμαθα πως για μένα λέει ο Οιδίπους
675 ο βασιλιάς κι έρχομαι μην μπορώντας
να το βαστάξω· γιατί αν μες σ' αυτές μας
τις συφορές πιστεύει να' χει πάθει
καμιά αδικία από μένα ή μ' έργο ή λόγο,
δε θα 'θελ' άλλο πια να ζω και να σηκώνω
680 μια τέτοια κατηγορία, που μου φέρνει
όχι μια απλή, αλλά την πιο μεγάλη
ζημιά, αν θ' ακούω προδότης μες στην πόλη,
προδότης κι από σένα κι απ' τους φίλους.

ΧΟΡΟΣ

685 Μα ίσως να παρασύρθηκε σ' αυτές του
τις βρισιές πιο πολύ από το θυμό του,
παρά με τα σωστά του.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Κι έλεε τάχα
πως ακλουθώντας συμβουλές δικές μου
του είπε ψευτιές ο μάντης;

ΧΟΡΟΣ

690 Ναι, αυτά τα είπε,
μα με ποια ιδέα να τα 'λεγε, δεν ξέρω.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Και μ' ορθά μάτια και μ' ορθό το νου του
να βγήκε η καταδίκη αυτή για μένα;

ΧΟΡΟΣ

695 Δεν ξέρω· δεν κοιτάζω εγώ τι κάνουν
οι άρχοντες. Αλλά να που βγαίνει ο ίδιος.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Εσύ τι ήρθες εδώ; Πού βρήκες τέτοιο
πρόσωπο τόλμης, νά 'ρθεις στα δικά μου
τα σπίτια μέσα, ενώ είσαι ο φανερός μου
φονιάς κι ο αποδειγμένος ο ληστής
700 του θρόνου μου; Έλα, στο θεό σου, πε μου,
είδες καμιά δειλία ή μωρία σε μένα,
για να βάλεις τα σχέδια αυτά στο νου σου;
'Η έλεες πως τα δολερά σου τα έργα
δε θα 'νωθα που μου κρυφογλιστρούσαν
705 και πως θα τ' άφην' ατιμώρητα έτσι
μαθαίνοντάς τα; Και λοιπόν δεν είναι
μωρία σου η επιχείρηση να θέλεις
με δίχως πλούτη και με δίχως φίλους
την εξουσία ν' αρπάξεις, που την παίρνει
710 με το πλήθος κανείς και με το χρήμα;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Ξέρεις τι πρέπει; Σ' όλ' αυτά σου που είπες,
άσε κι εγώ σαν ίσος ν' απαντήσω
κι ύστερα κρίνε ο ίδιος σαν μ' ακούσεις.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

715 Στα λόγια είσαι ξεφτέρι εσύ, μα εγώ
καμιά όρεξη δεν έχω να σ' ακούσω,
γιατί σε βρήκα εχθρό κι αδικητή μου.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Ίσα-ίσα αυτό πρώτ' άκου ν' απαντήσω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ίσα-ίσα αυτό μην πεις πως είναι ψέμα.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

720 Αν θαρρείς πως το πείσμα δίχως κρίση
αξίζει κάτι, πολύ λάθος έχεις.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Αν θαρρείς αδικώντας συγγενή σου
πως δε θα πάθεις, μέγα λάθος κάνεις.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Σύμφωνος είμαι πως σ' αυτό έχεις δίκιο,
μα πε και ποιο κακό είδες από μένα;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

725 Μ' έπεισες ή δε μ' έπεισες πως πρέπει
να στείλω για το σεβαστό σου μάντη;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Και τώρ' ακόμα έχω την ίδια ιδέα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Και λοιπόν πόσον καιρό τώρα ο Λάιος

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Που 'χει τι κάμει; Πε να καταλάβω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

730 Που άφαντος πάει απ' του φονιά το χέρι;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Είναι καιρός και χρόνια να μετρήσεις.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Κι είχε από τότε αυτός την τέχνη ο μάντης;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Και την παραείχε κι όλοι τον τιμούσαν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Κι ανάφερε λοιπόν εμένα τότε;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

735 Όχι, ποτέ, τουλάχιστο μπροστά μου.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Και δεν ψάξατε διόλου για το φόνο;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Ψάξαμε, πώς; Μα τίποτα δε βγήκε.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Πώς λοιπόν ο σοφός αυτός δεν έλεε
και τότε αυτά που τώρα;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

740 Δεν το ξέρω,
κι αγαπώ να σιωπώ για όσα δε νιώθω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Μα αυτό το ξέρεις και το καλονιώθεις
για να τ' ομολογήσεις —

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

745 Το ποιο πράμα
γιατί δε θενά τ' αρνηθώ, αν το ξέρω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Πως μαζί σου αν δεν τα 'χε συμφωνήσει,
δε θα 'λεγε φονιά του Λάιου εμένα.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

750 Αν τέτοιο πράμα λέει, εσύ το ξέρεις·
μα εγώ έχω την αξίωση ν' απαντήσεις
τώρα και συ σ' αυτό που θα ρωτήσω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ρώτα· γιατί φονιάς βέβαια δε θά βγω.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Είναι, πε μου, γυναίκα σου η αδελφή μου;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Άρνηση δε χωρεί στο ερώτημά σου.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Και δεν την έχεις ισομοιρασμένη
755 μαζί μ' αυτήν την εξουσία της χώρας;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ό,τι θελήσει, όλ' από μένα τα 'χει.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Με σας λοιπόν τους δυο σας κι εγώ τρίτος
δεν είμαι το ένα;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Μα είναι εδώ ίσα-ίσα
760 που φαίνεσαι φίλος κακός.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Καθόλου,
αν το καλοσκεφτείς και μόνος σου όπως
το κρίνω εγώ· κι εξέτασε αυτό πρώτα:
Πιστεύεις πως κανείς θα προτιμούσε
765 να κάθεται στο θρόνο όλο με τρόμους,
ή να κοιμάται ξέγνοιαστος σαν θα 'ταν
να 'χε σχεδόν την ίδια εξουσία;
Όσο για μένα, ούτε κι ο ίδιος το 'χω
πιο καλά να 'μαι βασιλιάς, παρά
770 βασιλιά να 'χω δύναμη, μα κι ούτε
άλλος κανείς που ξέρει το καλό του·
γιατί από σένα τώρα δίχως φόβο
έχω όσα θέλω, ενώ, αν ο ίδιος ήμουν
βασιλιάς, θα 'κανα πολλά άθελά μου.
775 Πώς λοιπόν να 'χει πιο μεγάλη γλύκα
για μένα ο θρόνος από μια εξουσία
και δύναμη που δίχως έγνοιες θα 'ναι;

- Τόσο πολύ δεν τα 'χω ακόμα χάσει
που άλλο να θέλω απ' τα καλά με κέρδος.
- 780 Τώρα είμαι μ' όλους μια χαρά, τώρα όλοι
με προσκυνούν, κι όσοι έχουν από σένα
καμιάν ανάγκη, εμένα έρχονται να βρουν,
γιατί εδώ στέκουν όλες τους οι ελπίδες.
Πώς λοιπόν θ' άφηνα όλ' αυτά για να 'χω
785 εκείνα τ' άλλα; Έτσι κακός να γίνει
δεν μπορεί νους με στόχαση· μα εγώ
μήτ' από φυσικού μου θρέφω αγάπη
για τέτοια σχέδια μήτε, αν τα ενεργούσε
κι άλλος κανείς, θα το 'στρεγα ποτέ μου.
- 790 Και γι' απόδειξη, πήγαινε και ρώτα
στους Δελφούς, να σου πουν αν σου έχω φέρει
ολόιδιο το χρησμό καθώς τον πήρα.
Κι απ' τ' άλλο, αν με βρεις με το μαντολόγο
σε καμιά συνεννόηση πως ήρθα,
795 σε θάνατο να με καταδικάσεις
όχι με μια, παρά με διπλή ψήφο,
με τη δική σου και με τη δική μου·
μα αυθαίρετα έτσι με τυφλή υποψία
μη με κατηγοράς, γιατί δεν είναι
800 σωστό ούτε τους κακούς, έτσι όπως τύχει,
για καλούς να τους έχεις, καθώς κι ούτε
τους καλούς για κακούς· γιατί να χάσει
κανείς φίλο καλό, το ίδιο εγώ το λέω
και τη ζωή του να χάσει, που πιο απ' όλα
805 ο άνθρωπος αγαπά· και θα το νιώσεις
με τον καιρό κι ο ίδιος δίχως άλλο·
γιατί ο καιρός μονάχα μας τον δείχνει
τον άνθρωπο το δίκιο, ενώ σου φτάνει
και μια μέρα τον κακό να γνωρίσεις.

ΧΟΡΟΣ

- 810 Τα είπε σωστά για έναν που, ω βασιλιά μου,
φυλάεται να μην πέσει· γιατί εκείνοι
που αποφασίζουν βιαστικά, σκοντάφτουν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Όταν εκείνος που μ' επιβουλεύει
γοργά προβαίνει στα κρυφά σχέδιά του,

815 πρέπει γοργά κι εγώ ν' αποφασίζω·
γιατί, αν καθίσω να τον περιμένω,
εκείνος θα πετύχει τους σκοπούς του
κι εγώ θα πάω χαμένος.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Και τι θέλεις
820 λοιπόν, να μ' εξορίσεις απ' τη χώρα;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Κάθε άλλο· εγώ το θάνατό σου θέλω
κι όχι την εξορία σου.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Μ' αφού πρώτα
μου αποδείξεις σε τι σ' έχω φθονήσει.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

825 Μιλάς σαν ένας που σκοπό δεν το 'χει
να σκύψει το κεφάλι και υπακούσει;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Γιατί σωστά να σκέφτεσαι δε βλέπω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Πολύ σωστά για μένα.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

830 Μα το ίδιο πρέπει
και για μένα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Εσύ 'σαι ένας προδότης.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Κι αν ολότελα σφάλεις;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Όπως να 'ναι,
χρωστάς υποταγή.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

835 Καθόλου, αν πάρει
ο άρχοντας κακό δρόμο.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ω πόλη, ω πόλη!

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Κι εγώ το μέρος μου έχω από την πόλη
κι όχι εσύ μόνος.

ΧΟΡΟΣ

840 Πάψετε, άρχοντές μου,
στην ώρα επάνω, για καλό σας, βλέπω
την Ιοκάστη να 'ρχεται από μέσα
και πρέπει να βολέψετε μαζί της
την αμάχη που στήσατε εδώ τώρα.

ΙΟΚΑΣΤΗ

845 Τί θέλει αυτή, ω ταλαίπωροι, η τρελή σας
γλωσσομαχία που πιάσατε, και διόλου
δεν ντρέπεστε, ενώ χάνεται έτσ' η χώρα,
να σηκώνετ' εσείς δικά σας πάθη;
Δεν περνάς μέσα εσύ, κι εσύ δε φεύγεις
850 για το σπίτι σου, Κρέοντα, μην τύχει
και βγει κακό απ' το τίποτα μεγάλο;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Σκληρά ο Οιδίπους ο άντρας σου, αδερφή μου,
ζητά να μου φερθεί κι έν' απ' τα δύο,
ή να με διώξει από την πατρική μας
855 τη γη ή με πιάσει να με θανατώσει.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Αλήθεια αυτά που λέει, γιατί, γυναίκα,
τον έχω πιάσει να μου επιβουλεύει
με κακές τέχνες τη ζωή μου εμένα.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

860 Να μη χαρώ τη ζωή μου και να μέ βρει
θεού κατάρα, αν τίποτ' απ' αυτά
που μου κατηγοράς να σου έχω κάμει.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Ω, σ' εξορκίζω στους θεούς, Οιδίπου,
πίστεψε που σου λέει, κι ευλαβήσου

865 πρώτ' απ' όλα τους όρκους που 'χει πιάσει
κι έπειτα εμένα κι αυτούς που 'ναι μπροστά σου.

ΚΟΜΜΟΣ

ΧΟΡΟΣ

Άκουσέ μου και θέλησε
να σκεφτείς, βασιλιά, σε ικετεύω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Σε τι θέλεις λοιπόν να υποχωρήσω;

ΧΟΡΟΣ

870 Τον άντρα που και πριν
δεν ήταν δίχως του
και που μεγάλο αυτός
τον κάνει ο όρκος τώρα,
να τότε σεβαστείς.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Μα ξέρεις τι ζητάς;

ΧΟΡΟΣ

875 Ξέρω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Εξηγήσου.

ΧΟΡΟΣ

880 Το φίλο που 'χει έτσι δεθεί
με κατάρες φριχτές
μην τον κατηγορείς
με δίχως καμιά βάσιμη αφορμή
και σε ατιμία τον ρίξεις.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Μα όταν ζητάς αυτό, καλά να ξέρεις,
είναι σαν να ζητάς το θάνατό μου,
είτε την εξορία μου απ' τη χώρα.

ΧΟΡΟΣ

- 885 Όχι, μα τον πρώτο απ' τους θεούς
το θεό τον Ήλιο·
μα είθε να χαθώ κακήν κακώς
σε θεούς κι ανθρώπους μισητός,
αν μου πέρασε απ' το νου
890 καμιά τέτοια ιδέα·
μα, ο βαριόμοιρος, μου σκίζει την καρδιά
αν, ενώ έτσι χάνετ' αυτή η χώρα,
πάνω σ' όσες παλιές είχε συφορές
προστεθεί κι αυτή η καινούργια τώρα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

- 895 Μ' ας πάει λοιπόν αυτός κι αν πρέπει ακόμα
νά βρω εγώ βέβαιο θάνατο ή να φύγω
αποδιωγμένος άτιμα απ' τη χώρα·
γιατί τα παρακάλια τα δικά σου
κι όχι αυτού με κινούνε σε συμπόνια·
900 αυτός, όπου και να 'ναι, εχθρός μου θα 'ναι.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Κακόθυμος να υποχωρείς σε βλέπω,
μα, όταν σου πέσει η οργή, θα νιώσεις βάρος·
γιατ' είναι, πολύ δίκια, οι τέτοιες φύσεις
οι χειρότεροι εχθροί στον εαυτό τους.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

- 905 Λοιπόν δε θα μ' αφήσεις και να φεύγεις;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Ναι, θενά φύγω παραγνωρισμένος
από σένα, μα ο ίδιος γι' αυτούς πάντα.

ΧΟΡΟΣ

Γιατί, δέσποινα, κάθεσαι
και μέσα μαζί δεν τον παίρνεις;

ΙΟΚΑΣΤΗ

- 910 Θέλω πρώτα τι έχει συμβεί να μάθω.

ΧΟΡΟΣ

Κάποιες αβάσιμες
υποψίες γεννήθηκαν
πάνω στα λόγια τους·
μα ό,τι δεν είναι δίκιο
915 πληγώνει πιο βαριά

ΙΟΚΑΣΤΗ

Κι απ' τα δυο μέρη;

ΧΟΡΟΣ

Μάλιστα.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Και τι είπαν;

ΧΟΡΟΣ

Ω, είν' αρκετό, πολύ αρκετό,
920 καθώς το κρίνω εγώ,
μέσα στη συφορά
που παραδέρν' η χώρα, να σταθεί
εκεί που τέλειωσε το πράμα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Βλέπεις πού φτάνεις, μ' όλο που 'χεις κρίση
925 ξεχωριστή, το δίκιο το δικό μου
μ' αδιάφορη και κρύα καρδιά αντικρίζεις.

ΧΟΡΟΣ

Βασιλιά μου, δε σου το 'χω πει
για μια φορά μονάχα,
930 μ' άκου το και πάλι, πως
θα 'χα αναισθητος φανεί
κι από κρίση ορθή λειψός,
αν σε παρατούσα εσένα,
που εσύ μόνος την πατρίδα μας, ενώ
άγρια την καταπονούσε μπόρα,
935 ορθοπλώριες στα πρίμα· κι αν μπορείς,
ο καλός της οδηγός γένου και τώρα.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Για το θεό, πες, βασιλιά, και μένα
τι 'ναι π' άναψε τόσο το θυμό σου.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

940 Θα σου το πω, γιατί, γυναίκα, εσένα
τιμώ απ' τους άλλους πίοτερο, να μάθεις
τι ο Κρέοντας μηχανεύτηκε για μένα.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Λέγε να ιδώ αν αληθινά έχεις δίκιο
γι' αυτή την κατηγορία που του ρίχνεις.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Εγώ φονιάς του Λαίου λέει πως είμαι.

ΙΟΚΑΣΤΗ

945 Ο ίδιος το ξέρει, ή τα 'χει ακούσει απ' άλλους;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Έναν κακούργο μου 'χε στείλει μάντη,
γιατ' όσο για τον ίδιο, αυτός φυλάει
όλως διόλου ελεύθερο το στόμα.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Λοιπόν εσύ γι' αυτά που λες ξεγνοιάσου
950 κι άκουσε εμένα· μάθε πως δε θά βρεις
ψυχή στον κόσμο που να 'χει το δώρο
της μαντοσύνης· και θενά σου φέρω
απόδειξη γι' αυτό με λίγα λόγια:
Ήρθε χρησμός έναν καιρό στο Λαίο,
955 δε λέω από τον Απόλλωνα τον ίδιο,
μα από τους υπηρέτες του, πως θα 'ταν
η μοίρα του να σκοτωθεί απ' το γιό του
που απ' αυτόν κι από μένα θα γεννιόταν·
και μολαταύτα εκείνον τον σκοτώνουν
960 ξένοι ληστές, καθώς ακούσαμε όλοι,
σε τριπλό δρόμο αμαξιτό μια μέρα·
και το παιδί, δεν πέρασαν τρεις μέρες
που ήρθε στο φως, και δένοντάς το εκείνος
απ' των ποδιών τις κλειδώσες, σ' ένα έρμο
965 το πέταξε βουνό με ξένα χέρια.
Κι έτσι ο Φοίβος δεν το 'φερε σε τέλος
ούτε ο Λάιος — πράμα φριχτό που τόσο
φοβόντανε — να σκοτωθεί απ' το γιο του,

ούτε ο γιος να σκοτώσει τον πατέρα.
970 Αυτά είχαν των χρησμών τα λόγια ορίσει,
κι εσύ καθόλου μην τους λογαριάζεις,
γιατ' ό,τι βρίσκει ο θεός πως είναι ανάγκη,
θα το φανέρων' εύκολα και μόνος.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

975 Τί παραγμό, τί αντράλα νου μου φέρνει
κάτι που τώρα σου άκουσα, γυναίκα!

ΙΟΚΑΣΤΗ

Τί σ' έρριξε σ' αυτή που λες την έγνοια;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Θαρρώ σ' άκουσα κι είπες, πως το Λάιο
σε τριπλό δρόμο αμαξιτό είχαν σφάξει.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Ναι, έτσι είχαν πει κι ούτ' αλλιώς λεν και τώρα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

980 και πού 'ναι η θέση αυτή, που 'γινε ο φόνος;

ΙΟΚΑΣΤΗ

Στη Φωκίδα που λεν, εκεί που σμίγουν
οι δρόμοι απ' τους Δελφούς κι από τη Δαύλεια.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Και πόσος καιρός πέρασε απο τότε;

ΙΟΚΑΣΤΗ

985 Λίγο πριν να φανείς εδώ και πάρεις
της χώρας την αρχή τα 'χαμε μάθει.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ω Δία, τί έχεις στο νου σου να μου κάμεις;

ΙΟΚΑΣΤΗ

Και γιατί, Οιδίπου, αυτό να σε ταραάζει;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Μη με ρωτάς ακόμα, μόνο πε μου
πώς ήταν και τι ηλικία είχε ο Λάιος.

ΙΟΚΑΣΤΗ

990 Μεγαλόσωμος κι ό,τι αρχινούσε
ν' ασπρίζει η κεφαλή του· ως προς την όψη,
δεν παράλλαζε πολύ από τη δική σου.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Συφορά μου ο ταλαίπωρος· φοβούμαι
πως σε φριχτές κατάρες να 'χω ρίξει
995 τον εαυτό μου, δίχως να το ξέρω.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Πώς λες; Τρομάζω που σε βλέπω έτσι.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Φριχτή υποψία μου περνά, μη βλέπει
ο μάντης· μα θα μου το βεβαιώσεις
καλύτερα, αν μου πεις και κάτι ακόμα.

ΙΟΚΑΣΤΗ

1000 Κι εγώ είμαι ταραγμένη, μα ας ακούσω
το ερώτημά σου και θα σου απαντήσω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ταξίδευε με λίγη ακολουθία,
ή με πολλούς, σαν βασιλιάς, οπλίτες;

ΙΟΚΑΣΤΗ

Όλοι - όλοι ήτανε πέντε, μες σ' αυτούς
1005 κι ο κήρυκας κι ένα μονάχα αμάξι.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Αλίμονο, όλα καθαρά είναι τώρα·
και ποιος την είδηση έφερε, γυναίκα;

ΙΟΚΑΣΤΗ

Ένας δούλος, που σώθηκε αυτός μόνος.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Μη βρίσκεται εδώ τώρα στο παλάτι;

ΙΟΚΑΣΤΗ

1010 Όχι· γιατί όταν γύρισε και σε ήβρε
στο θρόνο εσένα και νεκρό το Λάιο,

με ικέτευσε το χέρι πιάνοντάς μου
έξω στα βοσκοτόπια να τον στείλω
για να 'ναι όσο μπορεί μακριά απ' την πόλη·
1015 και τον έστειλα εγώ, γιατί, σαν σκλάβος,
άξιζε αυτή και πιο μεγάλη χάρη

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Πώς θα μπορούσε εδώ να φτάσει αμέσως;

ΙΟΚΑΣΤΗ

Έφτασε κιόλας· μα γιατί τον θέλεις;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Φοβούμαι μη και παρά πολλά να 'πα
1020 γι' αυτό που θέλω να τον δω, γυναίκα.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Και βέβαια θά 'ρθει, μα κι εγώ άρχοντά μου,
αξίζω, λέω, να μάθω αυτά που τόσο
σε βαραίνουν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Και δε θα μείνεις δίχως
1025 να μου τ' ακούσεις, μια που σ' αυτή μόνο
στέκω πια την ελπίδα, και στη θέση
που 'χω φτάσει, ποιος άλλος από σένα
θ' άξιζε πιο πολύ να του τα πω όλα;
Εγώ πατέρα είχα τον Πόλυβο,
1030 της Κόρινθος το βασιλιά, μητέρα
τη Δωρίδα Μερόπη· κι έτσι για όλους
περνούσα εκεί της πολιτείας ο πρώτος,
ως που μου 'τυχε κάτι που βέβαια ήταν
άξιο να κάμει εντύπωση, μα κι όχι
1035 για να το πάρω και κατάκαρδα έτσι:
Σ' ένα συμπόσιο κάποιος που παράπια
κι είχε μεθύσει, στο κρασί του επάνω
μου πέταξε πως ήμουν ψευτοπαίδι
του πατέρα μου τάχα. Εγώ, αν και πήρα
1040 βαριά το πράμα, την ημέρα εκείνη
κρατήθηκα οπωσούν, μα ευτύς την άλλη
πάω στη μητέρα μου και τον πατέρα
κι αρχίζω να τους εξετάζω· εκείνοι

καταγανάχτησαν μ' αυτόν, που τέτοια
1045 τόλμησε προσβολή με τη βρισιά του,
κι έτσι απ' αυτούς βγήκα ευχαριστημένος·
όμως μ' έτρωγε πάντα ένα σαράκι
π' όλο δούλευε μέσα μου· ως που φεύγω
κρυφά τους και πηγαίνω στους Δελφούς.
1050 Κι ο Φοίβος, για όσα πήγα να ρωτήσω,
μ' έστειλε πίσω δίχως να μ' αξιώσει
μια απάντηση, μα μου προμήνυσε άλλα
πανάθλια, τρομερά, συφοριασμένα:
πως μου ήτανε γραφτό σ' άνομη σχέση
1055 να 'ρθω με τη μητέρα μου, και φύτρα
στο φως να φέρω που να μη βαστούνε
ανθρώπων μάτια να την αντικρίζουν,
και φονιάς του πατέρα μου να γίνω.
Κι εγώ ν' ακούσω αυτά, παίρνοντας τ' άστρα
1060 του δρόμου μου οδηγούς, μακριά απ' τη χώρα
της Κόρινθος φεύγω κι ακόμα φεύγω
για όπου αλλού, να μην ιδώ ποτέ μου
οι ντροπές των χρησμών μου ν' αληθέψουν.
Κι έτσι τραβώντας έφτασα στα μέρη
1065 που λες εσύ πως σκότωσαν το Λάιο.
Και θα σου πω την πάσ' αλήθεια εσένα:
Ενώ ήμουν πια κοντά ακριβώς σ' εκείνο
το τρίστρατο, να σου ένας κήρυκας
κι απάνω σε αλογάμαξα ένας άντρας
1070 καθώς τον λες εσύ, βγαίνουν μπροστά μου,
κι όξω απ' το δρόμο κι ο οδηγός κι ο ίδιος
ο γέροντας με σπρώχνουν με τη βία·
κι εγώ χτυπώ μες στο θυμό μου εκείνον
που μ' έβγαζε απ' το δρόμο, τον μπροστάρη·
1075 κι ως το 'δε ο γέρος, με παραφυλάει
και καθώς πλάι περνούσ' από τ' αμάξι,
μου δίνει μια με το διπλό κεντρί του
κατακέφαλα· μα όμως πήρε αμέσως
όχι όμοια πληρωμή, και χτυπημένος
1080 απ' τα χέρια μου αυτά με το ραβδί μου,
κυλιέται χάμω ανάσκελα απ' τ' αμάξι.
Κι όλους τους άλλους σκότωσα. Μ' αν τώρα
αυτός ο ξένος έχει κάποια σχέση

1085 με το Λάιο, ποιος άνθρωπος στον κόσμο
είναι από μένα πιο δυστυχημένος;
ποιος άλλος πιο θεομίσητος θε να 'ταν;
που ούτε ξένος στα σπίτια του ούτε ντόπιος
έχει την άδεια να με δέχεται, ούτε
1090 να μου μιλά, μα να με διώχνουν πρέπει
μακριά τους όλοι, κι όλ' αυτά κανέναν
άλλο, παρ' εγώ ο ίδιος τα 'χω πάρει
απάνω μου με 'κείνες τις κατάρες.
Και τη γυναίκα του νεκρού μολύνω
1095 μες σ' αυτά που τον σκότωσαν τα χέρια.
Λοιπόν άθλιος δεν είμαι; λοιπόν όχι
τέλεια θεοκατάρατος, αν πρέπει
να εξοριστώ κι εξόριστος να μην
μπορώ να δω ούτε τους δικούς μου κι ούτε
1100 να πατήσω το πόδι στην πατρίδα,
ή αλλιώς με τη μητέρα μου θα πρέπει
να 'ρθω σε γάμο και φονιάς να γίνω
του πατέρα μου Πόλυβου, που μ' έχει
φερμένο στη ζωή κι αναθρεμμένο;
1105 Δε θα 'χε λοιπόν δίκιο όποιος για μένα
κρίνει και πει πως από μια θεότη
απάνθρωπη με βρίσκουν όλα τούτα;
Μα όχι, ω θεοί μεγαλοδύναμοι, όχι,
ας μην τη δω τη μέρ' αυτή, μα κάλλιο
1110 μονάρπαγος ν' αφανιστώ απ' τον κόσμο
πριν τέτοιες συφορές με κηλιδώσουν.

ΧΟΡΟΣ

Και μας φόβο μας δίνουν, βασιλιά μας,
αυτά που λες· μα ως να τα καλομάθεις
απ' τον ίδιο το μάρτυρα, έχ' ελπίδα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1115 Κι αλήθεια, τόση ελπίδα πια μου μένει,
να περιμένω αυτό το βοσκό μόνο.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Κι όταν φανεί, ποιο 'ναι το θάρρος που 'χεις;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Εγώ θα σ' το εξηγήσω· αν θα βρεθεί
να λέει τα ίδια με σένα, τότε, βέβαια
θε να 'χω από τη συφορά ξεφύγει.

ΙΟΚΑΣΤΗ

1120 Και τι περίσσιο μ' άκουσες να λέγω;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

'Ελεγες πως αυτός διηγόταν ότι
το Λάιο σκότωσαν ληστές· λοιπόν
αν τον ίδιο αριθμό θα λέει ακόμα,
δε σκότωσα εγώ, γιατί δεν είναι
1125 ο ένας με τους πολλούς βέβαια το ίδιο·
μα αν ένα πει, ένα μόνο στρατοκόπο,
τότε πια φανερά βαραίνει εμένα
η πράξη.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Μα έτσι είπε, πίστεψέ μου,
1130 κι ούτε μπορεί πια να το πάρει πίσω,
γιατί τ' άκουσαν όλοι, όχι εγώ μόνο.
Μ' αν κι απ' ό,τι 'πε πριν τα στρίψει τώρα,
ποτέ δε θ' αποδείξει πως ο φόνος
του Λάιου σύμφωνα έγινε μ' εκείνο
1135 το χρησμό του θεού, μια που ο Λοξίας
καθαρά το 'πε, πως θα σκοτωνόταν
απ' το παιδί που εγώ θα του γεννούσα·
μα εκείνο το δυστυχημένο πλάσμα
καθόλου δεν τον σκότωσε, μα το ίδιο
1140 πήγε χαμένο πριν· γι' αυτό κι εγώ, όσο
για μαντείες, ποτέ πια δε θα στρέψω
τα μάτια μου ούτε δώθε, ούτε κείθε.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Κι έχεις δίκιο· μα τώρα στείλε κάποιον
να φέρει το δούλο και μην αμελήσεις.

ΙΟΚΑΣΤΗ

1145 Αμέσως στέλλω, μα έλα ας πάμε μέσα,
κι εγώ ό,τι εσένα ευχαριστεί θα κάμω.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΤΑΣΙΜΟ

ΧΟΡΟΣ

Ἄμποτε να 'ναι πάντα μοίρα μου
να 'χω την άγια Ευλάβεια σύντροφο
σ' όλα τα λόγια κι έργα,
1150 που 'ναι θεμελιωμένα πάνω στους πανύψηλους
τους νόμους — νόμους γεννημένους
μες στον αιθέρα τ' ουρανού
κι έχουν τον Ὀλυμπο μόνο πατέρα,
ουδέ η θνητή του ανθρώπου η φύση εγέννησε
1155 κι ουδέποτε η αλησμονιά θ' αποκοιμίσει.
Θεός μεγάλος είναι μες σ' αυτούς,
που γερατειά ποτέ δε θα γνωρίσει.

Η έπαρση τον γεννάει τον τύραννο,
η έπαρση, που αν μάταια παραφορτωθεί
1160 με πολλά που θενά 'ναι
παράκαιρα κι ασύφερτα, σαν θενά φτάσει πια
στην πιο ψηλή κορφή, θα πέσει
μες στον ορθόγκρεμο όλεθρο
απ' όπου δεν τον ωφελεί το πόδι νά βγει.
1165 Μα κάθε αγώνα για της χώρας το καλό
το θεό παρακαλώ ποτέ μην καταλύσει,
κι εγώ ποτέ μου του θεού
την προστασία δε θέλω παρατήσει.

Μ' αν ένας με τα χέρια ή με τη γλώσσα του
1170 το παραπαίρνει επάνω του, χωρίς
τη Δίκη να φοβάται, ουδέ τιμά
των θεών τις έδρες,
μοίρα κακιά ας τον βρει για την κακότυχη
την ξιπασιά του·
1175 αν μ' αδικίες το κέρδος του ζητά
κι απ' τα παράνομα δε φυλαχτεί
και βάλει χέρι μες στην τρέλα του
στ' ανέγγιχτα ιερά,
ποιος μπρος σ' αυτά θα μπόρειε να κρατήσει
1180 τα βέλη, απ' την ψυχή του, της οργής;
γιατ' αν τα τέτοια τα 'χουν σε τιμή,

- προς τι να στήνω στους θεούς χορούς
να τους γιορτάζω;
Ποτέ μου πια στην γης τον ιερό ομφαλό
1185 με σέβας δε θα πάω προσκυνητής
ούτε στην Άβας το ναό, μηδέ
στην Ολυμπία,
αν δεν ταιριάσουν όλ' αυτά χεροπιαστά
και μπροστά σ' όλους.
1190 Μα, ω Δία παντοκράτορα - αν σωστά
στ' όνομα ακούς αυτό - ω που κυβερνάς
τα πάντα, ας μη λαθέψει τίποτα
μες σ' όλ' αυτά από σε
και την αιώνια πάντα δύναμή σου·
1195 γιατί σβησμένους πια παραπετούν
του Λαίου τους χρησμούς και πουθενά
τιμή δεν έχει ο Φοίβος φανερή
και παν τα θεία

ΤΡΙΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

ΙΟΚΑΣΤΗ

- Προύχοντες της Καδμείας, μου ήρθε στο νου μου
1200 στους ναούς να πάω των θεών με τούτα
που 'χω πάρει μαζί μου τα στεφάνια
και τα θυμιάματά μου· γιατί ο Οιδίπους
πολύ ψηλά σηκώνει την ψυχή του
με κάθε λογής έγνοιες, και δεν κρίνει,
1205 σαν άντρας γνωστικός, τους νέους χρησμούς
απ' τους παλιούς, μα κάθεται κι ακούει
σ' ό,τι του πουν, αν του μιλούν για φόβο·
αφού λοιπόν μ' όλες τις συμβουλές μου
δεν κατόρθωσα τίποτα, σε σένα,
1210 Λύκειε Απόλλωνα, που είσαι ο πιο κοντά μας,
ήρθα μ' αυτές τις προσφορές ικέτης,
για να δώσεις μια λύση που να σβήσει
το μίasma· γιατί τώρα τρέμομε όλοι
να βλέπομε έτσι εκείνον, καθώς ναύτες
1215 του πλοίου τον κυβερνήτη αλαλιασμένο.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Θα μπορούσα από σας να μάθω, ω ξένοι,
τα παλάτια του Οιδίποδα πού να 'ναι;
και μάλιστ' αν γνωρίζετε κι ο ίδιος
πού να 'ναι να μου πείτε;

ΧΟΡΟΣ

1220 Αυτά είναι, ξένε,
τα σπίτια του και μέσα είναι κι ο ίδιος
κι αυτή εδώ η γυναίκα του, η μητέρα
των παιδιών του.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

1225 Μα ευτυχισμένη να 'ναι
και μες σ' ευτυχισμένους πάντα, αφού είναι
γυναίκα τέλεια σ' όλα της εκείνου.

ΙΟΚΑΣΤΗ

1230 Το ίδιο, ξένε, κι εσύ· γιατί τ' αξίζεις
για τις καλές ευχές σου· μα ξηγήσου,
ποια ανάγκη εδώ σε φέρνει και τι θέλεις
να μας πληροφορήσεις;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Καλά νέα
για τα σπίτια και για τον άρχοντά σου,
δέσποινά μου.

ΙΟΚΑΣΤΗ

1235 Σαν τι νέα, κι από μέρος
τίνος σταλμένος έρχεσαι;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Απ' την Κόρινθο
και τα νέα που θ' ακούσεις μπορεί βέβαια
και να σ' ευχαριστήσουν, και πώς όχι;
μα μπορεί κιόλα και να σε πικράνουν.

ΙΟΚΑΣΤΗ

1240 Μα τι 'ναι κι έχει διπλή δύναμη έτσι;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Βασιλιά τους οι ντόπιοι της Ισθμίας,
καθώς εκεί το λέγαν, θα τον κάμουν.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Και πώς, δεν είναι πια στην εξουσία
ο γέροντας ο Πόλυβος;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

1245 Και βέβαια
δεν είναι, γιατί ο θάνατος τον έχει
βάλει στον τάφο.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Τι μου λες; Αλήθεια
έχει πεθάνει ο Πόλυβος;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

1250 Αν είναι
και σε γελώ, μου αξίζει να πεθάνω.

ΙΟΚΑΣΤΗ

1255 Γυναίκα, δε θα πεταχτείς αμέσως
την είδηση να πεις στον κύριό σου;
Ω χρησμοί των θεών, πού λοιπόν είστε;
τον άντρα αυτόν ο Οιδίπους τρέμοντας
μήπως σκοτώσει, ζούσε εξορισμένος
τόσον καιρό· και τώρα εκείνος πάει
έτσι απ' την τύχη, ουδ' απ' αυτού το χέρι.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Γυναίκ' αγαπημένη μου, Ιοκάστη,
γιατί έστειλες να με καλέσεις έξω;

ΙΟΚΑΣΤΗ

1260 Άκουε αυτό τον άνθρωπο και κοίτα
πού οι άγιοι του θεού χρησμοί τελειώνουν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Και ποιος δα να 'ναι αυτός και τι μας λέει;

ΙΟΚΑΣΤΗ

Έρχεται από την Κόρινθο να φέρει
την είδηση, πως δεν υπάρχει πια
1265 ο πατέρας σου ο Πόλυβος, μα πάει.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Τι μας λες, ξένε, πε μου το κι ο ίδιος.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Αφού αυτό πρώτο πρέπει να βεβαιώσω,
ναι, ξέρε το, πως είναι πεθαμένος.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Και πώς, μ' έγκλημα τάχα ή απ' αρρώστια;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

1270 Παλιά κορμιά, μικρή σπρωξιά τα γέρνει.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Απ' αρρώστια, όπως φαίνεται, πάει ο δόλιος.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Καί σύμμετρα με τα πολλά του χρόνια.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Αχ κι αχ' γιατί λοιπόν κανείς, γυναίκα,
να δίνει προσοχή στη μαντολόγα
1275 Δελφική εστία, ή στις κραξίες των όρνιων
ψηλά απ' τον ουρανό, που όπως μου εδείχναν,
θα 'πρεπε τον πατέρα το δικό μου
να τον σκότωνα εγώ; μα τώρα εκείνος
πεθαμένος κάτω απ' τη γη κοιμάται
1280 κι εγώ είμ' εδώ, χωρίς σπαθί ν' αγγίξω,
εκτός πια αν τον εμάρανε ο καημός μου
κι έτσι να θανατώθηκε από μένα.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Δε σου τα πρόλεγα όλ' αυτά εγώ τότε;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1285 Μου τα 'λεγες, μα με είχε πάρει ο φόβος.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Διώξε λοιπόν τώρα όλ' αυτά απ' το νου σου.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Και πώς, δεν πρέπει να φοβούμαι ακόμα
το γάμο της μητέρας μου;

ΙΟΚΑΣΤΗ

Μα αξίζει

- 1290 ὁ ἄνθρωπος να φοβάται, αφού τον έχει
κάτω απ' την εξουσία της η Τύχη
και καθαρά τίποτα δεν προβλέπει;
Το πιο καλύτερο είναι, έτσι όπως λάχει,
να ζει κανείς όσο μπορεί· και συ
1295 μην τρέμεις της μητέρας σου τους γάμους·
πολλοί με τη μητέρα τους ως τώρα
έχουν πλαγιάσει στ' όνειρό τους· όμως,
όσοι δε δίνουν σημασία στα τέτοια,
περνούνε και πιο εύκολα τη ζωή τους.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

- 1300 Καλά θε να 'ταν όλ' αυτά ειπωμένα,
αν αυτή που με γέννησε δε ζούσε·
μα αφού ζει, ανάγκη πάσα, όσο και να 'ναι
σωστά όσα λες, να 'χω πάντα το φόβο.

ΙΟΚΑΣΤΗ

- 1305 Μα οι τάφοι του πατέρα σου μεγάλο
είναι φως για τα μάτια σου.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Μεγάλο,
το νιώθω, μα της ζωντανής ο φόβος —

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Μα ποια είν' αυτή η γυναίκα που φοβάστε;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

- 1310 Είναι η Μερόπη, γέρο, που την είχε
ο Πόλυβος γυναίκα.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Και τι να 'ναι
που σας κάνει να φοβάστε από κείνη;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Θεόσταλτος χρησμός τρομερός, ξένη.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

1315 Και μπορεί να τον πείτε, ή μη δεν κάνει
να τον ακούσει κι άλλος;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Πώς δεν κάνει;

Είπε ο Λοξίας κάποτε, πως πρέπει
1320 γυναίκα τη μητέρα μου να κάμω
και το αίμα του πατέρα μου να χύσω
με τα χέρια μου αυτά· κι εγώ για τούτο
ζούσα μακριά απ' την Κόρινθο από χρόνια.
Κι ήταν αλήθεια για καλό μου· μα όμως
και τίποτα τόσο γλυκό δεν είναι
παρά να βλέπεις των γονιών τα μάτια.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

1325 Μα αλήθεια, αυτά φοβόσουν κι είχες φύγει
εκεί από την πατρίδα;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ναι, γιατί
δεν ήθελα φονιάς εγώ να γίνω
του πατέρα μου, γέρο.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

1330 Και πώς τώρα
να μη σ' έβγαζα εγώ απ' αυτό το φόβο,
αφού μ' αυτή ήρθα, βασιλιά, για σένα
την καλή μου διάθεση;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1335 Και θα 'χεις
την πλερωμή από μέρους μου που αξίζεις.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Μα ίσα-ίσα κι εγώ γι' αυτό είναι που ήρθα,
για να δώ τίποτα καλό από σένα
σαν θα γυρίσεις σπίτι σου.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1340 Ποτέ μου
εγώ δε θα βρεθώ με τους γονιούς μου.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Γιε μου, δεν ξέρεις, φαίνεται, τι κάνεις.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Πώς, γέροντα; για το θεό, εξηγήσου.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Αν είναι αυτός ο λόγος που αποφεύγεις
στα σπίτια σου να 'ρθεις.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1345 Γιατί φοβούμαι
μη βγουν αληθινοί οι χρησμοί του Φοίβου.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Μην πέσεις σε ανομία με τους γονιούς σου;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Αυτό είναι, γέρο· αυτό φοβούμαι πάντα.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

1350 Να ξέρεις τάχα πως δεν έχεις δικίο
καθόλου να φοβάσαι;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Και πώς όχι,
αφού από κείνους είμαι γεννημένος;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Γιατί δεν είχε ο Πόλυβος συγγένεια
καμιά με σένα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1355 Πώς, τι λες; αλήθεια
δε με γέννησε ο Πόλυβος;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Δεν είσαι
πιότερο εκείνου, απ' ό,τι είσαι και μένα,
μα το ίδιο.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Και πώς είναι ο πατέρας
1360 το ίδιο μ' έναν, που τίποτα δε μου είναι;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Μα δε γένησα ούτ' εγώ, ούτ' εκείνος.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Και γιατί τότε να με λέει "παιδί μου";

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Δώρο σε πήρε κάποτε, να ξέρεις,
απ' τα δικά μου χέρια.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1365 Κι έτσι τόσο
μ' αγάπησε, ενώ με είχε πάρει απ' άλλον;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Τον έσφιξε η ακληριά του που είχε ως τότε.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Και με είχες αγοράσει εσύ, ή με βρήκες
και μ' έδωσες;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

1370 Σε ήβρα στου Κιθαιρώνα
τις σύδεντρες πλαγιές.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Και για ποιο λόγο
βρέθηκες να γυρνάς σ' αυτά τα μέρη;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Κοπάδια φύλαγα ορεινά εκεί πάνω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1375 Βοσκός λοιπόν και με μισθό γυρνούσες;

Παράσταση σκηνής από τον Οιδίποδα Τύραννο. Ο γέροντας αγγελιαφόρος (αριστερά) διηγείται στην Ιοκάστη το θάνατο του Πόλυβου, ενώ ο Οιδίπους στο κέντρο παρακολουθεί με φανερή αμηχανία.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Για να γενώ σωτήρας σου, παιδί μου,
εκείνο τον καιρό.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Και τί κακό
με βρήκες να υποφέρω, όταν με πήρες;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

1380 Οι κλείδωσες θενά το μαρτυρούσαν
των ποδιών σου.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ωμέ, ποια μου θυμίζεις
παλιά μου συφορά!

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

1385 Σ' έλυσα που είχες
τα σφυρά των ποδιών σου τρυπημένα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Φριχτή ντροπή απ' τα σπάργανά μου επήρα.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Που σ' αυτό και χρωστάς τ' όνομα που 'χεις

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ω για όνομα των θεών, πε μου, ποιος ήταν
που το 'καμε, η μητέρα μου ή ο πατέρας;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

1390 Δεν ξέρω· αυτός που σ' έδωκε σε μένα
θα γνωρίζει καλύτερα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Όστε απ' άλλον
με πήρες και δεν είσαι εσύ που με ήβρες.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

1395 Όχι, σε μένα σ' έδωκε ένας άλλος
βοσκός.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Και ποιος; Ξέρεις να πεις ποιος ήταν;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Μ' απ' τους δούλους του Λάιου ελεγόταν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Που ήταν πριν βασιλιάς σ' αυτή τη χώρα;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Μάλιστα, αυτού του ανθρώπου βοσκός ήταν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1400 Και να 'ναι ζωντανός αυτός ακόμα
για να τον δω κι εγώ;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Εσείς οι ντόπιοι

θα το ξέρετε αυτό καλύτερά μου.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1405 Είναι από σας κανείς εδώ να ξέρει
το βοσκό που λέει αυτός, αν στα χωράφια,
ή κάπου εδώ τον είδε; αποκριθείτε
κι ήρθε ο καιρός να βγουν αυτά στη μέση.

ΧΟΡΟΣ

1410 Νομίζω πως κανείς άλλος δε θα 'ναι,
μα αυτός απ' τα χωράφια που ζητούσες
πριν να τον δεις· όμως πιο καλά απ' όλους
θα μπορούσε να σου το πει η Ιοκάστη.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Λες να 'ναι αυτός, γυναίκα, που εμείς τώρα
θέλαμε νά 'ρθει εδώ, ο ίδιος με κείνον
που λέει ετούτος;

ΙΟΚΑΣΤΗ

1415 Τι τα θες ποιον είπες;
Μη δίνεις διόλου προσοχή και κάμε
μηδέ να τα θυμάσαι μάταια λόγια.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1420 Ποτέ αυτό δε θα γίνει· να πετύχω
τέτοια σημάδια εγώ και δε θενά βρω
ποια είναι η γενιά μου;

ΙΟΚΑΣΤΗ

Μη, για το θεό·
αν λυπάσαι τη ζωή σου, παραιτήσου
απ' το ψάξιμο αυτό· φτάνει η δική μου
η συφορά.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1425 Μα έγνοια σου εσένα· εσύ
και αν εγώ τρίδουλος βρεθώ από μάνα,
δεν έχεις να ταπεινωθείς καθόλου.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Όμως άκου και μένα, σε ξορκίζω,
και μην το κάμεις.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1430 Μου είναι αδύνατο
να σου υπακούσω και να μην τα μάθω
ξάστερα αυτά.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Μα εγώ είναι για καλό σου
που τις πιο ορθές τις συμβουλές σου δίνω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1435 Αυτές ίσα-ίσα οι συμβουλές μου κάνουν
κακό τόσον καιρό.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Δυστυχισμένε,
είθε ποτέ ποιος είσαι να μη μάθεις.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1440 Δε θα πάει κανείς να μου τον φέρει
εδώ το βοσκό; κι αυτήν αφήσετέ την
να χαίρεται με την πλούσια γενιά της.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Αλί σου αλί, τρισάμοιρε· γιατί είναι
αυτό το μόνο που 'χω να σου δώσω
τ' όνομα πια κι ύστερα τίποτ' άλλο.

ΧΟΡΟΣ

1445 Γιατί η γυναίκα να 'φυγε έτσι, Οιδίπου,
απ' άγρια τιναγμένη λύπη; Τρέμω
μη σε κακό ξεσπάσει η σιωπή της.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Σ' ό,τι θέλει ας ξεσπάσει· όμως εγώ
θα επιμείνω να μάθω τη γενιά μου
κι ας είναι ταπεινή· εκείνη βέβαια,
1450 που σαν γυναίκα επάνω της το παίρνει,
θα ντρέπεται την πρόστυχη σειρά μου.
Μα εγώ που παίρνω για παιδί της Τύχης
τον εαυτό μου, της καλοδωρήτρας,
δε θε ν' ατιμαστώ, γιατί αυτήν έχω
1455 μητέρα μου, κι οι μήνες της ζωής μου
και μικρό μ' έχουν και μεγάλο δείξει.
Κι αφού τέτοιος γεννήθηκα, ποτέ μου
πια αλλιώτικος δε θά βγω, που ν' αφήσω
έτσι χωρίς να μάθω τη γενιά μου.

ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΣΙΜΟ

ΧΟΡΟΣ

1460 Αν εγώ μάντης είμαι
κι αν ορθά κρίνει ο νους μου,
ναι, μα τον Όλυμπο, πριν δε θα γίνει,
ω Κιθαιρώνα, πανσέληνος,
δίχως να δεις να σε μεγαλύνομε
1465 για συντοπίτη, πατέρα και μάνα, του Οιδίποδα,
και χορούς για τιμή σου να στήνομε,
γιατί τέτοιο φυλάεις καλοκάρδισμα
στους βασιλιάδες μας.
Φοίβε σωτήρα, μα εσένα ας αρέσουν
1470 αυτές μας οι ευχές.
Ποια, γιέ μου, να σ' εγέννα

ποια από τις πολύχρονες Νύφες,
που στου βουνήσιου πατέρα σου Πάνα
την αγκαλιά θα κοιμήθηκε;
1475 ή μια που απ' το Λοξία θ' αγαπήθηκε,
γιατί εκείνου οι χλωρόνομες πάντα του αρέσουν πλαγιές;
Είτε ο Κυλλήνιος ο Ερμής,
ή ο Βάκχος, που ζει στις κορφές των βουνών
θρέμμα σε δέχτηκε
1480 από καμιά Ελικωνίδα, που παίζει
μαζί τους συχνά;

ΤΕΤΑΡΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Αν πρέπει κι εγώ, γέροντες, να εικάσω
για έναν που δεν αντάμωσα ποτέ μου,
θαρρώ πως βλέπω το βοσκό που τώρα
1485 καιρό ζητούμε· γιατί συμφωνούνε
τα βαθιά γερατειά του μ' αυτού του άλλου,
κι εκτός τούτου γνωρίζω για δικούς μου
τους δούλους που τον οδηγούν· εσύ όμως
θα 'σαι καλύτερα από με σε θέση
1490 να γνωρίζεις, γιατί και πριν τον είδες.

ΧΟΡΟΣ

Ναι, τον γνώρισα, βέβαια, ήταν του Λάιου
κι από κάθε άλλον, σαν βοσκός, πιστός του.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Πρώτα εσένα ρωτώ, Κορίνθιε ξένε,
αυτός είναι που λες;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

1495 Ναι, αυτός που βλέπεις.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Έλα εσύ, γέρο, βλέπ' εδώ κι απάντα
σ' ό,τι θα σε ρωτώ· ήσουν του Λάιου έναν καιρό;

ΔΟΥΛΟΣ

Ναι, δούλος ήμουν, μα όχι αγοραστός
παρά σπιτόθρεφτός του.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1500 Και ποιες δουλειές του φρόντιζες; Πώς ζούσες;

ΔΟΥΛΟΣ

Τον πιο πολύ καιρό μου ακολουθούσα
τα κοπάδια του.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Και ποιά βοσκοτόπια
σύχναζες πιο πολύ;

ΔΟΥΛΟΣ

1505 Γυρνούσα πότε
στον Κιθαιρώνα, πότε εκεί τριγύρω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Αυτόν εδώ τον ξέρεις να τον είδες
εκεί κάπου;

ΔΟΥΛΟΣ

1510 Να κάνει τι; για ποιόνε
μου λες;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Γι' αυτόν εδώ που 'ναι μπροστά σου
μην κάποτε ν' αντάμωσες μαζί του;

ΔΟΥΛΟΣ

Μα δε μπορώ να θυμηθώ, που αμέσως
να σου απαντήσω.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

1515 Και δεν είναι, αφέντη,
παράξενο· μα εγώ θενά τον κάμω
να θυμηθεί καλά τα ξεχασμένα·
γιατ' είμαι βέβαιος πως θυμάται, τότε
που εκεί στον Κιθαιρώνα αυτός βοσκούσε
1520 με δυο κοπάδια, και με το δικό μου

το ένα εγώ γειτόνευα μαζί του
από άνοιξη ως χινόπωρο, τρία χρόνια
κατά σειρά· κι έπειτα το χειμώνα
1525 γυρνούσα στα δικά μου εγώ, και τούτος
στου Λάιου τα μαντριά. Δεν ήταν έτσι
καθώς τα λέω, ή όχι;

ΔΟΥΛΟΣ

Αλήθεια λες,
αν κι από τότε έχουν περάσει χρόνια.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

1530 Τώρα έλα πε μου, ένα παιδί θυμάσαι
που μου είχες δώσει τότε ν' αναθρέψω
πως να 'τανε δικό μου;

ΔΟΥΛΟΣ

Και τι τρέχει;
Τι θες και με ρωτάς;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

1535 Να, αυτός, καλέ μου,
εκείνος είναι, που ήταν μωρό τότε.

ΔΟΥΛΟΣ

Που να σε πάρ' η οργή, δεν κλεις το στόμα;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Α, γέροντα, μην τα βάζεις με τούτον,
γιατί είν' εσένα κι όχι αυτού τα λόγια
που τιμωρία χρειάζονται.

ΔΟΥΛΟΣ

1540 Σε τι 'ναι,
αφέντη, πρωταφέντη μου, που φταίω;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Που δε μιλάς για το παιδί που λέει.

ΔΟΥΛΟΣ

Μα αυτός μωρολογάει κι άδικα χάνει
τον κόπο του.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1545 Λοιπόν δε θα μιλήσεις
με το καλό, μα κλαίοντας θα μιλήσεις.

ΔΟΥΛΟΣ

Για όνομα των θεών, μη με παιδέψεις
εμέ το γέρο.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1550 Εμπρός, δεν έρχεται ένας
να του δέσει πισθάγκωνα τα χέρια;

ΔΟΥΛΟΣ

Συφορά μου, γιατί, τι θες να μάθεις;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Του 'δωσες το παιδί που ρωτά τούτος;

ΔΟΥΛΟΣ

Του το 'δωσα, μα είθε να 'χα πεθάνει
εκείνη την ημέρα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1555 Μα αυτό θα γίνει
σήμερα αν δε μας πεις την πάσα αλήθεια.

ΔΟΥΛΟΣ

Μα πióτερο αν την πω θα πάω χαμένος.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Αυτός ο άνθρωπος, φαίνεται, γυρεύει
να τα στρίψει και πάλι.

ΔΟΥΛΟΣ

1560 Μα όχι, αφέντη,
σου το 'πα πριν, εγώ του το είχα δώσει.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Κι από ποιον το 'χες πάρει; Ήταν δικό σου,
είτε κανενός άλλου;

ΔΟΥΛΟΣ

Όχι δικό μου,
μ' από κάποιον το πήρα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1565 Και ποιος ήταν
αυτός απ' τους εδώ, κι από ποιο σπίτι;

ΔΟΥΛΟΣ

Μη, σ' εξορκίζω στους θεούς, αφέντη,
μη ρωτάς παραπάνω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1570 Χάθηκες
αν σε ρωτήσω δυο φορές το ίδιο.

ΔΟΥΛΟΣ

Λοιπόν, από του Λάιου ήταν τα σπίτια.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Κανενός δούλου ή απ' τη γενιά του εκείνου;

ΔΟΥΛΟΣ

Ωιμένα, κι έφτασε η ώρα να τον πω
το φοβερό το λόγο.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1575 Και για μένα
να τον ακούσω· κι όμως ας ακούσω.

ΔΟΥΛΟΣ

Παιδί εκείνου το λέγαν· μα η δική σου
μέσα η γυναίκα πιο καλά απ' τους άλλους
μπορεί να πει πώς είν' αυτά.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1580 Όστε εκείνη
σου 'δωκε το παιδί;

ΔΟΥΛΟΣ

Μάλιστα, αφέντη.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Για να το κάμεις τι;

ΔΟΥΛΟΣ

Να το χαλάσω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1585 Μητέρα και το τόλμησε;

ΔΟΥΛΟΣ

Από φόβο

για κάτι τρομερούς χρησμούς.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Σαν ποιους;

ΔΟΥΛΟΣ

Πως θα σκότωνε λέγαν τους γονιούς του.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1590 Πώς λοιπόν εσύ τ' άφησες στο γέρο
αυτόν εδώ;

ΔΟΥΛΟΣ

Το πόνεσα, άρχοντά μου,

γιατ' έλεα πως θα το 'παιρνε μαζί του
σ' άλλη χώρα, από κει που ήταν κι ο ίδιος,
1595 μα για τις πιο μεγάλες δυστυχίες
το 'σωσε αυτός· γιατί αν εσύ 'σαι εκείνος
που λέει ετούτος, ξέρε πως από σένα
δε γένηκε άλλος πιο συφοριασμένος.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ωιμέ, ωιμέ· ξεκαθάρισαν όλα!

1600 Ω φως, στερνή φορά να σ' αντικρίσω
τώρα, που φανερώθηκα πως είμαι
παιδί εκείνων που δεν έπρεπε να 'μουν,
πως ζω μ' όποιους δεν έπρεπε να ζούσα,
και είμαι αυτών που δεν έπρεπε ο φονιάς.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΣΤΑΣΙΜΟ

ΧΟΡΟΣ

- 1605 Α, αχ, ω γενιές των θνητών,
πόσο εγώ τη ζωή σας
και το μηδέν ένα τα 'χω!
Γιατί ποιος άνθρωπος, ποιος,
την ευτυχία χαίρεται αλλιώς,
1610 παρά σαν μια ονειροφантаσιά,
που αφού θα την ονειρευτεί
γυρνάει και φεύγει;
Τη δικιά σου τη μοίρα,
τη δικιά σου παράδειγμα παίρνω,
1615 ταλαίπωρε Οιδίποδα,
και τίποτ' απ' τ' ανθρώπινα
δε μακαρίζω.
Αυτός όσο κανείς πιο μακριά
σαϊτεύοντας κέρδισε
1620 την πιο ασύγκριτη ευτυχία·
κι αφού ξολόθρεψε, ω Δία,
τη χρησμωνδό τη γαμψώνυχη,
πύργος της χώρας μου στυλώθηκε
στο θάνατο καταντικρύ.
1625 Γι' αυτό από τότε
βασιλιάς μου, ω Οιδίπου,
ονομάστηκες και σε μεγάλες
τιμές εδοξάστηκες,
στην τρανή αφεντεύοντας
1630 μέσα τη Θήβα.
Κι τώρα ποιος αθλιότερος ν' ακούς,
ποιος σαν κι αυτόν μέσα σε τέτοιες κατάρες
και τέτοιες άγριες συφορές
να βρέθηκε με μια στροφή της τύχης;
1635 Ω, αλίμονό σου, Οιδίπου ξακουστέ,
που εσένα, το παιδί,
το ίδιο με τον πατέρα
λιμάνι φοβερό
σε χώρεσε, νυμφίος να πέσεις!
1640 Πώς το δυνάστηκαν, μα πώς
οι πατρικές σου οι αυλακίες

τόσο καιρό, ταλαίπωρε,
αμίλητα να σε υποφέρουν;
Μα σε ήβρε τέλος, δίχως να το θες,
1645 ο χρόνος, που όλα βλέπει, και τον δίκασε
το γάμο τον κακόγαμο,
που ο ίδιος και γεννούσε και γεννιόταν.
Αλίμονό σου, ω του Λάιου γιε,
άμποτ' εγώ ποτέ
1650 να μη σε είχα γνωρίσει·
γιατί πικρά θρηνώ
κι από καρδιάς το κλάμα χύνω.
Όμως, να πω και το σωστό,
χάρη σε σένα μπόρεσα
1655 να ξανασάνω εγώ
κι ύπνο στα μάτια μου να δώσω.

ΕΞΟΔΟΣ

ΕΞΑΓΓΕΛΟΣ

Ω τιμημένοι εσείς πρωτογερόντοι
της χώρας, τι φριχτά θ' ακούσετ' έργα
και τι θα δείτε! πόσο βαριά λύπη
1660 θα πάρετε, αν ακόμη, σαν πατριώτες,
τα σπίτια των Λαβδακιδών πονάτε.
Γιατί θαρρώ ούτε ο Ίστρος ούτε ο Φάσης
δε θα 'φταναν ποτέ να καθαρίσουν
τη στέγη αυτή, τόσες που κρύβει κι όσες
1665 στο φως θα βγούνε συφορές σε λίγο
αυτοθέλητες κι όχι αθέλητές των,
και δίνουν πάντα πιο μεγάλο πόνο
τα πάθη που διαλέει κανείς μονάχος.

ΧΟΡΟΣ

Κι απ' όσα ξέραμε και πριν, δε λείπει
1670 τίποτα που να μη βαριοστενάζω·
μα τι άλλο έχεις να λες πάνω σ' εκείνα;

ΕΞΑΓΓΕΛΟΣ

Ευθύς και θα το πω και θα τ' ακούσεις·
η βασίλισσα πέθανε η Ιοκάστη.

ΧΟΡΟΣ

Ω η βαριόμοιρη, πώς κι από τι τάχα;

ΕΞΑΓΓΕΛΟΣ

- 1675 Σκοτώθηκε μονάχη της· μα ό,τι ήταν
το πιο φριχτό σ' αυτά που 'χουνε γίνει,
το γλυτώσατ' εσείς, μια που εκεί μέσα
δέν ήσαστε να βλέπατε· όμως, όσο
μπορώ κι εγώ να θυμούμαι, θα μάθεις
1680 τα παθήματ' αυτής της βαριομοίρας.
Γιατί αφού σαν τρελή πέρασε μέσα
απ' την αυλόπορτα, ώρμησ' έτσι αμέσως
στα νυφικά κρεβάτια τής μαδώντας
με τα δυο χέρια τα μαλλιά της· κι άμα
1685 μπήκε, τις πόρτες έκλεισε από μέσα
κι έκραζε το νεκρό από χρόνια Λάιο,
θυμάμενη το σπέρμα το παλιό του,
που κι ο ίδιος σκοτώθηκε από κείνο
κι άφησ' αυτή, που το εγέννα, να γίνει
1690 κακότεκνη μητέρα με το γιό του·
και με θρήνους την κλίνη καταριόταν
που 'χε διπλούς γεννήσει, η βαριομοίρα,
άντρ' απ' άντρα και παιδιά απ' τα παιδιά της.
Πώς τέλειωσ' έπειτ' απ' αυτά δεν ξέρω·
1695 γιατί χύθηκε μέσα άγρια βογγώντας
ο Οιδίπους, και το τέλος της να δούμε
δεν μπορέσαμε πια, μα όλοι σε κείνον
κοιτάζαμε, που έστρεφε απάνω κάτω
κι από μας, πηγαινοέρχονταν, ζητώντας
1700 ένα σπαθί, και ρωτούσε που θά 'βρει
τη γυναίκα του - όχι τη γυναίκα του,
μα εκείνη που, σε διπλό μάνας κόρφο,
τον βάσταξε κι αυτόν και τα παιδιά του·
έτσι όπως ήταν λυσσασμένος, κάποιος
1705 θενά του 'δειξε δαίμονας κι όχι άλλος
κανένας από μας που ήμαστε γύρω·
και μπήγοντας μια άγρια φωνή, σα να 'χε
κάποιο οδηγό, πέφτει έτσι απάνω μ' όλο
το βάρος του στις δίφυλλες τις πόρτες,
1710 τους σύρτες ξετινάζει απ' τους αρμούς των
και χύνεται μέσα στο θάλαμο, όπου

- βλέπομε τη γυναίκα κρεμασμένη
με τη θηλειά τριγύρω στο λαιμό της.
Κι έτσι να δει ο βαριόμοιρος εκείνος,
1715 βγάζοντας άγρια μουγκρητά της λύνει
τη θηλιά που κρεμόνταν, κι όταν χάμω
ξαπλώθηκε η ταλαίπωρη, τότε ήταν
να δεις τα τρομερά: τραβάει με μιας
1720 απ' τα φορέματά της τις ολόχρυσες
καρφίτσες που φορούσε για στολίδια
και τις μπήζει, σηκώνοντάς τες, μέσα
στις κόρες των ματιών του, ενώ έλεε τέτοια:
Πως πια δε θα 'χουν να τον βλέπουν, ούτε
τις συφορές, ούτε τα κρίματά του,
1725 μα στο σκοτάδι εδώ και μπρος θα βλέπουν
εκείνους που δεν έπρεπε, και 'κείνους
που λαχταρούσε πια δε θα γνωρίσουν.
Τέτοια έψαλλε κι όλο ξανά και πάλι
σηκώνοντας το χέρι του χτυπούσε
1730 τα βλέφαρά του, και, μαζί, οι βολβοί του
οι ματωμένοι του 'βρεχαν τα γένεια,
και δεν έβγαινε το αίμα στάλες-στάλες,
μα σύγκλυζε την όψη του σαν μαύρη
νεροποντή κι αιμάτινο χαλάζι.
1735 Αυτά απ' τους δυο κι όχι απ' τον ένα μόνο
ξέσπασαν τα κακά και κοινή μοίρα
τους έχει σμίξει κι άντρα και γυναίκα.
Χαίρονταν πριν μια αληθινή ευτυχία,
παλιά κληρονομιά τους· σήμερα όμως
1740 θρήνος, κατάρα, θάνατος, ντροπή,
τα ονόματ' όλων των κακών που υπάρχουν
αχ, τίποτα δεν είναι που να λείπει.

ΧΟΡΟΣ

Τώρα έχει ο μαύρος ησυχάσει κάπως;

ΕΞΑΓΓΕΛΟΣ

- 1745 Φωνάζει να του ανοίξουμε τις πόρτες
και να τον δείξουν σ' όλους τους Καδμείους
τον πατροκτόνο, της μητέρας του
τον - δεν μπορώ να ξαναπώ τ' ανόσια
τα λόγια του· και πως θα ρίξει, λέει,

1750 τον εαυτό του εξόριστο απ' τη χώρα,
και πως πια δε θα μείνει έτσι εδώ μέσα
καθώς είναι πεσμένος στις κατάρρες
που 'βαλε ο ίδιος· έχει όμως ανάγκη
από κάποιο βοηθό κι οδηγητή του,
γιατ' είναι πιο πολύ το πάθημά του,
1755 που να μπορεί να το βαστά μονάχος.
Μα θα το δεις και συ· γιατί, να, ανοίγουν
αυτές οι πόρτες και θα δεις σε λίγο
θέαμα που κι εχθρός να τον πονέσει.

ΚΟΜΜΟΣ

1760 Ω θέαμα θλιβερό να το βλέπουνε μάτια,
ω απ' όλες που αντίκρισα εγώ
πιο φριχτή συφορά·
ποια μανία σε χτύπησε, ταλαίπωρε,
ποιος δαίμονας έπεσε απάνω
στην τρισάμοιρη μοίρα σου
1765 με πήδημα πιο μεγαλύτερο
κι απ' τα πιο μεγαλύτερα;
Αλίμονο, αλίμονο, δύστυχε,
μα ούτε να στρέψω μπορώ να σε ιδώ,
αν και θέλω πολλά να ρωτήσω,
1770 να μάθω πολλά, να κοιτάξω πολλά,
τέτοια φρίκη μου κάνεις.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1775 Ωιμέν' ωιμέ, συφορά μου,
πού με φέρνει το βήμα μου,
πού σκορπάει η φωνή μου και πάει,
πού με βύθισες, μαύρη μου μοίρα;

ΧΟΡΟΣ

Σε φοβερό κι ανάκουστο κι αθώρητο κακό.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1780 Ω σύννεφο κατάρατο
της σκοτεινιάς, ανείπωτα
πυκνοζωσμένο γύρω μου,
ανεμοκακοσκορπιστο.

Αλίμονο και πάλι ξαν' αλίμονο,
με περονιάζουν τι κεντριά,
των πόνων μου μαζί η φωτιά
κι η θύμηση απ' τα κρίματά μου.

ΧΟΡΟΣ

1785 Θάμα δεν είναι μες σε τέτοια πάθη
διπλά να κλαις, διπλά μαρτύρια να 'χεις.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ω φίλε, εσύ 'σαι ο μόνος που
μου μένεις παραστάτης μου,
που ακόμα υπομονεύεσαι
1790 να με φροντίζεις τον τυφλό.
Και δε λαθεύομαι, γιατί
και μες στη σκοτεινιά μου
σ' αναγνωρίζω καν απ' τη φωνή.

ΧΟΡΟΣ

1795 Πώς βάσταξες, κακόπραγε, να σβήσεις
τις όψεις σου έτσι; Ποιος θεός σ' έχει σπρώξει;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ο Απόλλωνας ήταν, ο Απόλλωνας, φίλοι,
που τέλειωσε αυτά τα φριχτά,
τα φριχτά μου τα πάθη.
Μα τα μάτια, κανενός άλλου χέρι,
1800 παρά μόνος μου, ο έρμος,
τα χτύπησα, μόνος.
Γιατί πια τι χρειαζόταν να βλέπω,
όταν τίποτα δεν είχα να δω,
που να μου ήταν γλυκό να το βλέπω;

ΧΟΡΟΣ

1805 Έτσ' είν' αλήθεια, όπως το λες.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Τι αξίζει λοιπόν πια
να βλέπω, ή τι να λαχταρώ
ή ποιου ν' ακούω τα λόγια με χαρά;
Πάρτε με, βγάλτε με, μια ώρα πιο μπρος,

1810 έξω απ' τη χώρα, καλοί μου,
 βγάλτε με εμένα, της κακιάς
 της ώρας το παιδί,
 τον τρισκατάρατο, που σαν κι αυτόν
 κανέναν άλλο δε μισήσανε οι θεοί.

ΧΟΡΟΣ

1815 Ω, να σε κλαίει κανείς και για το νου σου
 όσο και για τις συμφορές· πώς να 'ταν
 να μη σε είχα ποτέ μου γνωρισμένο.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

 Κατάρα σ' αυτόν, όποιος να 'ταν,
 που μου 'βγαλε τ' άγρια πεδοούκλια απ' τα πόδια μου τότε,
1820 που έκθετο μ' ήβρε και με είχε γλυτώσει
 απ' το χάρο σα να 'ταν να μου 'κανε χάρη·
 γιατ' αν ήθελα τότε πεθάνει,
 δε θα γενόμουνα τέτοιο κακό
 στους δικούς και σε μένα τον ίδιο.

ΧΟΡΟΣ

1825 Έτσι θα το 'θελα κι εγώ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

 Γιατί δε θα 'φτανα ποτέ
 να γίνω του πατέρα μου φονιάς
 κι ούτε νυμφίο θα μ' έλεγαν
 εκείνων που με φέρνανε στο φως.
1830 Μα τώρα κι άθεος είμαι
 κι ανόσιων γονιών παιδί, και ομόκοιτος αυτής
 που με γεννούσε· κι αν είν' κάτι πιο κακό
 κι απ' το ίδιο το κακό, το 'λαχε ο Οιδίπους.

ΧΟΡΟΣ

 Δεν μπορώ να το πω, πως φρόνιμο ήταν
1835 ό,τι έκαμες· γιατί πιο καλός θα 'σουν
 να μη ζεις πια, παρά να ζεις τυφλός.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

 Μη ζητάς να μου μάθεις πως δεν ήταν
 αυτό το πιο καλό που είχα να κάμω
 και μη με συμβουλεύεις πια, γιατί

- 1840 δεν ξέρω με ποια μάτια θα μπορούσα
ν' αντίκριζα, σαν θα 'φτανα στον Άδη,
τον πατέρα και τη φτωχιά μου μάνα,
που και στους δυο τους τέτοια έχω κάμει,
που γι' αυτά λίγο θα 'ταν η κρεμάλα.
- 1845 Μα μήπως και θα μου 'μενε η λαχτάρα
να βλέπω τα παιδιά μου, γεννημένα
έτσι όπως έχουν γεννηθεί; Ποτέ
με τα δικά μου μάτια, καθώς κι ούτε
την πόλη, ούτε τους πύργους, ούτε τ' άγια
- 1850 των θεών μας αγάλματα, που εγώ ο ίδιος,
ο ασύγκριτος ο βασιλιάς της Θήβας,
τα στέρησα, ο τρισάθλιος, του εαυτού μου
με το κήρυγμα που 'βγαλα: να διώχνουν
όλοι τον ασεβή, που φανερώσαν
- 1855 ανίερο οι θεοί, του Λάιου τη γέννα.
Κι αφού εγώ μόνος μου έβγαλα στη μέση
ένα τέτοιο δικό μου μόλυσμα, πώς ήταν
αυτούς εδώ μ' ορθά να βλέπω μάτια;
Κάθε άλλο· μ' αν υπήρχε ακόμη τρόπος
- 1860 να 'φραζα την πηγή που ακούουν τ' αυτιά μας,
δε θα κρατιόμουν να μην τη σφαλούσα
π' ούτε να βλέπω ούτε ν' ακούω τίποτα,
γιατί γλυκό 'ναι να κρατάς κλεισμένη
τη σκέψη σου έξω από τις συφορές σου.
- 1865 Αχ, Κιθαιρώνα, γιατί με δεχόσουν,
γιατί να μη με σκότωνες αμέσως
που με πήρες, για να μην είχα δείξει
ποτέ στον κόσμο ποια ήταν η γενιά μου;
Ω Πόλυβε και Κόρινθο, ω αρχαία
- 1870 πατρικά μου τάχα παλάτια, ωμένα,
τι φανταχτή ομορφιά, μα με αποκάτω
πληγές κρυμμένες, με είχατε αναθρέψει,
για να φανώ στο τέλος τέτοιος που 'μαι.
Ω τρίστρατο κι ω κρυμμένο φαράγγι,
- 1875 ω δάσος, ω στενό μες στους τρεις δρόμους,
που ήπιατ' απ' τα χέρια μου το ίδιο
το αίμα μου, του πατέρα μου το αίμα,
θυμάστε άραγε ακόμα τα φριχτά έργα
που σας έκαμα, κι ύστερα πάλι τι άλλα
- 1880 ξανάκαμα σαν ήρθα εδώ, ω γάμοι, γάμοι,

με γεννήσατ' εσείς κι απ' το ίδιο σπέρμα
που γεννήσατε, εβγάλατε στον κόσμο
πατέρες, αδερφούς, παιδιά, ένα αίμα,
νύφες, μαζί μητέρες και γυναίκες
1885 κι όσα πιο αισχρά στη γη μπορεί να γίνουν.
Μα τι να κάθεται κανείς να λέει
όσα καλό δεν είναι ούτε να κάνει;
Βιαστείτε, σας ξορκίζω, κρύψετέ με
κάπου μακριά απ' εδώ, σκοτώσατέ με,
1890 ρίξετέ με στη θάλασσα, σε τόπο
που ποτέ πια να μη με ξαναδείτε.
Πλησιάσατέ με, στρέξετε έναν άθλιο
ν' αγγίξετε· ακούτε, μη φοβάστε,
γιατί κανείς στον κόσμο έξω από μένα
1895 δεν μπορεί να σηκώσει τα δεινά μου.

ΧΟΡΟΣ

Μα γι' αυτά που ζητάς, να τον στην ώρα
ο Κρέοντας φτάνει, που θ' αποφασίσει
και θα πράξει, γιατί αυτός έχει μείνει,
αντίς για σε, μόνος φρουρός της χώρας.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1900 Αχ και τι τάχα θα του πούμε τώρα;
ποια πίστη, με τα δίκια του να δείξει
σε μένα; γιατί εγώ τόσο άδικος
εδείχτηκα πρωτύτερα μαζί του.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

1905 Δεν ήρθα περιγελαστής σου, Οιδίπου,
ή παλιές σου αδικίες να σου ονειδίσω.
Μα εσείς, αν δεν τους έχετε καθόλου
σε ντροπή τους ανθρώπους, σεβαστείτε
τουλάχιστο την πανταθρόφα φλόγα
του Ήλιου του Βασιλιά, που ασκέπαστο έτσι
1910 τέτοιο μόλυσμα δείχνετε μπροστά του,
που μήτε η γη, μήτ' η θεοτικά βροχή,
μήτε το φως μπορούν να το δεχτούνε.
Μα γρήγορα οδηγήσατέ τον μέσα
στο παλάτι, γιατί μόνο οι δικοί του

1915 έχουν ευσέβειας χρέος και να βλέπουν
και ν' ακούν συγγενείς συφοριασμένους.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Στους θεούς σε ξορκίζω, αφού απ' το φόβο
μ' έβγαλες που είχα κι έρχεσαι με τέτοια
καλοσύνη για μένα τον πιο άθλιο
1920 απ' τους ανθρώπους, άκου μου για κάτι
που για σένα ζητώ κι όχι για μένα.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Και τι 'ν' αυτό που τόση έχεις λαχτάρα;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ρίξε με, όσο πιο πριν, έξω απ' τη χώρα,
σε μέρος που να μη βρεθεί κανένας,
1925 με τ' όνομά μου να με χαιρετήσει.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Θα το 'κανα, βεβαιώσου το, αν δεν ήταν
ανάγκη να ρωτούσα το θεό πρώτα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Μα εκείνος καθαρά το 'χει δηλώσει,
να εξοντωθεί ο ανόσιος πατροκτόνος.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

1930 Αυτό 'ναι η αλήθεια, μα όμως στην ανάγκη
που φτάσαμε, καλύτερο είναι πάντα
να ξέρουμε πιο βέβαια τι πρέπει.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Έτσι λοιπόν για έναν άθλιο εμένα,
το θεό θα ρωτήσετε;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

1935 Γιατ' έτσι
και συ τώρα θα δώσεις στο θεό πίστη.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Μα και σένα ικετεύω και σου αφήνω
παραγγελιά, για τη νεκρή εκεί μέσα,
να κάμεις την ταφή της όπως κρίνεις

- 1940 εσύ πως πρέπει, γιατί με το δίκιο
θα κάμεις, ό,τι κάμεις σε δικούς σου.
Μα εμέν' ας μην τ' αξιωθεί ποτέ της
η πατρική μου η πόλη αυτή να μ' έχει
όσο ζω κάτοικό της, μα άφησέ με
- 1945 να κάθουμαι στα βουνά πέρα, όπου είναι
εκείνος ο δικός μου ο Κιθαιρώννας,
που μ' όρισαν πατέρας και μητέρα,
ενώ ζούσα, τάφο αποφασισμένο,
για να πεθάνω εκεί που είχαν θελήσει.
- 1950 Αν και το ξέρω αυτό καλά, πως μήτε
απ' αρρώστια, μήτε από τίποτ' άλλο
θα είναι να χαθώ, γιατί ποτέ μου
δε θα 'χα από το θάνατο γλυτώσει,
αν δεν ήταν να με φυλάει η μοίρα
- 1955 για κάποιο φοβερό κακό· μα ας πάει
όπου μας πάει εμάς το ριζικό μας.
Κι όσο για τα παιδιά τ' αρσενικά μου,
μη γνοιαστείς εσύ, Κρέοντα· άντρες είναι,
ώστε όπου κι αν βρεθούν να μην τη νιώσουν
- 1960 τη στέρηση ποτέ· μα για τις δυο
τις άθλιες κι αξιοθρήνητές μου κόρες,
που ποτέ δεν τους στρώθηκε τραπέζι
να φαν χωρίς εμένα και που τα ίδια
που 'γγιζα εγώ φαγιά ήταν και για κείνες,
- 1965 εσυ να μου τις γνοιάζεσαι· και τώρα
μια φορά άφησ' με ακόμα να τις 'γγιξω
με τα δυο μου τα χέρια και να κλάψω
επάνω τους τις μαύρες συφορές μας.
Ω έλα, βασιλιά,
- 1970 έλ' αρχοντογενιά, γιατί αν τις 'γγιξω
μονάχα με τα χέρια, θα νομίζω
πως τις κρατώ σαν τότε που είχα μάτια.
Μα τι 'ναι;
Ω θεέ μου, δεν ακούω κάπου εδώ
- 1975 να κλαιν οι δυο ακριβές μου κόρες, κι ίσως
να σπλαχνίστηκε ο Κρέων και μου έστειλε
τα δυο πιο αγαπημένα πλάσματά μου;
Αλήθεια είναι;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

1980 Αλήθεια· εγώ το πρόσταξα να γίνει,
γιατ' ένιωσα πόση λαχτάρα το 'χες.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Οι θεοί να σ' ευλογούν κι είθε γι' αυτή σου
τη φροντίδα, πιο καλά απ' ό,τι εμένα,
να σ' έχουνε στη φύλαξή τους πάντα.
1985 Παιδιά μου, πού είστε; ελάτ' εδώ, ω' ελάτε
σ' αυτά, στ' αδελφικά μου αυτά τα χέρια,
που έκαμαν του πατέρα σας τα μάτια,
τα φωτερά πριν μάτια, έτσι να βλέπουν·
και που τυφλός και που χωρίς να ξέρει
1990 βγήκε να 'ναι πατέρας σας, παιδιά μου,
μες από 'κει που φύτρωσε κι ο ίδιος.
Και κλαίω για σας, αφού πια δεν μπορώ
να σας βλέπω, σαν βάζω με το νου μου
τι πίκρες στη ζωή σας περιμένουν
απ' τους ανθρώπους· γιατί πού θα πάτε,
1995 σε ποια του λαού σύναξη ή γιορτή,
χωρίς να μου γυρίσετε κλαμένες
αντίς με τη χαρά απ' το πανηγύρι;
Κι όταν θα 'ρθείτε σ' ώρα γάμου, ποιος,
ποιος θά 'ναι ο άντρας που θα κιντυνέψει
2000 τέτοιες ντροπές απάνω του να πάρει,
παντοινή κατάρα της γενιάς μας;
Γιατί ποιο κακό λείπει; Έχει σκοτώσει
το γονιό του ο γονιός σας· έχει σπείρει
2005 στον κόρφο όπου σπάρθηκε κι ο ίδιος
και σας παιδιά του απόχτησε από 'κείνη
που φύτρωσε κι αυτός· τέτοιες ντροπές
θα σας χτυπούν, και ποιός σας παίρνει τότε;
κανείς, παιδιά μου· μα γραφτό σας θα 'ναι
ανύπαντρες να μαραίνεστε κι έρμες.
2010 Μα, ω' γιέ του Μενοικέα, μια που εσύ μόνος
έχεις μείνει πατέρας, αφού
εμείς που τις γεννήσαμε κι οι δυο μας
χαθήκαμε και πάμε, μην το στρέξεις,
συγγένισσές σου αυτές, να παραδέρνουν
2015 δίχως άντρα, φτωχές, στους πέντε δρόμους,

μηδ' όμοιές μου στη συφορά τις κάμεις.
Σπλαχνίσου τες σε τέτοια ηλικία
να τις βλέπεις στερημένες απ' όλα
εξόν μονάχ' από το στήριγμά σου.
2020 Τάξε μού το, ω γενναίε, και δώσ' μου χέρι.
Σε σας, παιδιά μου, αν ήσαστε σε θέση
να νιώθατε, θα 'χα πολλές να δώσω
συμβουλές· τώρ' αυτή 'ναι η μόνη ευχή μου:
2025 να ζείτε όπου η περίσταση το φέρει,
μα να 'χετε ζωή πιο ευτυχισμένη
απ' αυτόν που σας έφερε στον κόσμο.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Φτάνουν ως εδώ τα δάκρυα κι έλα μέσα πια να πας.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Θα υπακούσω, αν και με λύπη.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

2030 Γιατί αξίζει κάθε τι,
που θα γίνει στον καιρό του.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

'Όμως ξέρεις και με ποια
συμφωνία πηγαίνω μέσα;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Θα τη μάθω, όταν την πεις.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Να με διώξεις απ' εδώ έξω.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

2035 Ο θεός μονάχ' αυτό
που ζητάς μπορεί να δώσει.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Εμένα εχθρεύονται οι θεοί.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Τότε σύντομα θα γίνει ό,τι ποθείς.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Αλήθεια λες;

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

2040 Δε συνηθώ ποτέ να λέω πράμα που δε σκέπτομαι.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Λοιπόν πήγαινέ με μέσα.

ΚΡΕΟΝΤΑΣ

Βάδιζε, μ' άφησ' αυτές.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Μη, να ζεις, μη μου τις παίρνεις.

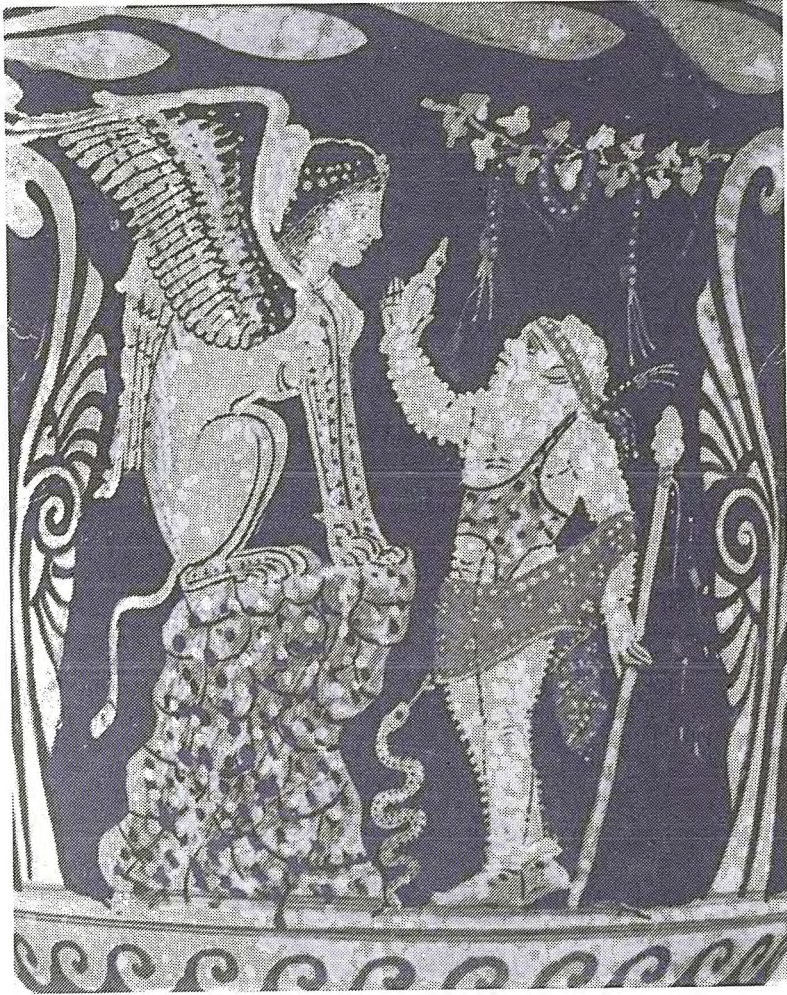
ΚΡΕΟΝΤΑΣ

2045 Μη θες σ' όλα να νικάς,
γιατί κι οι παλιές σου νίκες δε σου εμείναν στη ζωή.

ΧΟΡΟΣ

Βλέπεις, ω λαέ της Θήβας, τον Οιδίποδά σου αυτόν
που ήξερε τα ξακουσμένα 'κείνα αινίγματα να λύει,
που ήταν πρώτος μες στους πρώτους, που την τύχη του
και ποιος

2050 δεν εζήλευε να βλέπει μες στην πολιτεία αυτή,
σε τι σίφουνα έχει πέσει της πιο μαύρης συφοράς;
Κι έτσι εκείνη καρτερώντας την ημέρα τη στερνή,
μη βιαστείς να μακαρίσεις θνητό άνθρωπο, πριχού
της ζωής διαβεί το τέρμα δίχως να γευτεί κακό.

Οιδίπους και Σφιγξ.
Σκηνή από σατυρικό δράμα που παρωδεί το μύθο του Οιδίποδα.
Νεάπολη, Εθν. Μουσείο.

ΣΧΟΛΙΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Οι Θηβαίοι έχουν συγκεντρωθεί μπροστά στα ανάκτορα με επικεφαλής τον ιερέα και ζητούν από το βασιλιά Οιδίποδα να σώσει την πόλη από το λοιμό.
- Ο Οιδίπους λέγει ότι ανησυχεί το ίδιο και ότι αναμένει τον Κρέοντα, που πήγε στο Μαντείο των Δελφών, για να μάθει από το θεό τι πρέπει να πράξει.
- Ο Κρέων ανακοινώνει ότι ο θεός ζήτησε να διώξουν από την πόλη το «μιάσμα», τον άντρα που σκότωσε το Λαίο.
- Ο Οιδίπους υπόσχεται να αναλάβει να βρει το φονιά του Λαίου.
- Ο ιερέας εύχεται στο Φοίβο να σώσει την πόλη.

ΣΧΟΛΙΑ

Η σκηνή παριστάνει το ανάκτορο του βασιλιά Οιδίποδα και της Ιοκάστης στη Θήβα.

Ο Οιδίπους εξέρχεται από την κεντρική πύλη των ανακτόρων και απευθύνεται στους Θηβαίους πολίτες που έχουν συγκεντρωθεί μπροστά στα ανάκτορα. Η ατμόσφαιρα της πρώτης εικόνας του έργου είναι ιερατική και υποβάλλει έντονη την παρουσία της θρησκείας και του θείου: ικέτες, ιερείς, ένας βασιλιάς που είναι ταυτόχρονα και θρησκευτικός αρχηγός και η αναφορά στα σημάδια της θείας οργής.

1. **παιδιά μου:** Ο βασιλιάς λέγεται και πατέρας των υπηκόων (Οδύσσεια Ε12).

Κάδμος: Γιος του βασιλιά της Φοινίκης Αγήνορα. Έχτισε την ακρόπολη Καδμεία στη Βοιωτία και οι Θηβαίοι τον θεωρούσαν γενάρχη.

3. **κρατώντας ικεσίας κλαδιά στα χέρια:** Οι ικέτες είχαν στο χέρι κλαδιά δάφνης και ελιάς στεφανωμένα με μίτους μαλλιού.
5. **πνιγμένη μες στο λιθάνι:** Έκαιαν στους βωμούς ξύλα από αρωματικά δέντρα (κέδρο, δάφνη, μυρτιά, αμπελοκλήματα).

** ΑΣΚΗΣΗ: Πώς χαρακτηρίζετε τον Οιδίποδα από τα πρώτα αυτά λόγια του;*

28. **Ισμήνιος Απόλλων:** Λέγεται έτσι, διότι κοντά στον Ισμηνό ποταμό υπήρχε ιερό του Απόλλωνα.
37. **Κι όλος φλόγα θεός:** διότι αυτοί που πέθαιναν ένιωθαν τα σωθικά τους να καίονται.
38. **Ο μισητός λοιμός:** Πολλοί σχολιαστές αναφέρουν ότι η ανάμνηση του λοιμού των Αθηνών, που ήταν πρόσφατη, έκανε το Σοφοκλή ν' απεικονίσει στην τραγωδία του τις συνέπειές του. Η διδασκαλία της τραγωδίας έγινε τα πρώτα χρόνια του πελοποννησιακού πολέμου (430 - 428 π.Χ.)

Σε σχέση με το προηγούμενο σχόλιο παράβαλε από το Θουκυδίδη (II, 49): «και τα σωθικά τους καίγονταν σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μην ανέχονται πάνω τους ούτε τα πιο λεπτά ρούχα παρά να μένουν γυμνοί και να μην αισθάνονται ανακούφιση παρά μέσα σε κρύο νερό».

45. **πρώτο απ' όλους τους ανθρώπους... βρίσκουν:** Ο Οιδίπους στο χαρακτήρα και στον τρόπο που αντιμετωπίζεται από το Χορό εκπροσωπεί το ελεύθερο άτομο της αθηναϊκής πολιτείας, το προικισμένο με τη δύναμη του πνεύματος και την πίστη στη λογική. Είναι επίσης - όπως ο Αθηναίος του 5ου αιώνα - ευσεβής, αποδέχεται δηλαδή το θεό, αλλά χωρίς να αφήνεται στα χέρια του και έχει παράλληλα ακλόνητη αυτοπεποίθηση και πίστη στις δυνατότητες του έξυπνου ανθρώπου.
48. **Όταν ήρθες λύτρωσες την πόλη του Κάδμου απ' το δασμό της σκληρής Ψάλτρας:**

Το αίνιγμα της Σφίγγας:

Υπάρχει πάνω στη γη δίποδο και τετράποδο και τρίποδο που μια φωνή μόνο έχει. Κι αλλάζει μόνο αυτό μορφή απ' όσα ερπετά σέρνονται στη γη και στον αιθέρα και στη θάλασσα. Μα όσο σε περισσότερα πόδια στηρίζεται τόσο η ταχύτητα των γονάτων του εξασθενίζει.

49. **σκληρή Ψάλτρα:** διότι έλεγε τα αινίγματά της έμμετρα. Η Σφίγγα ήταν μυθικό τέρας με κεφάλι και στήθος γυναίκας, σώμα και ουρά λιονταριού και πόδια και φτερά αετού. Ήταν κόρη της Έχιδνας και του Τυφώνα.

Η λύση:

Άκουσε, έστω κι αν δεν το θέλεις, κακόφτερη Μούσα των νεκρών, τη φωνή μου που σημαίνει το τέλος σου. Τον Άνθρωπο κατονόμασες που, όταν ζει στη γη, πρώτα βρέφος σέρνεται στα τέσσερά του, κι όταν γεράσει, παίρνει τρίτο πόδι, το μπαστούνι, καμπουριασμένος, σκυφτός από τα γερατειά.

63. - **Μα ω που στον κόσμο άλλος καλύτερός σου δε βρίσκεται, έλα, στήσε ορθή την πόλη:**

Θυμίζει τον τρόπο με τον οποίο οι Αθηναίοι στο λοιμό πρόστρεξαν στον Περικλή.

Πολλοί σχολιαστές επιμένουν στις αναλογίες μεταξύ Περικλή και Οιδίποδα σ' όλο το έργο. Το βέβαιο είναι ότι οι αρχαίοι τραγικοί συνήθιζαν να παρουσιάζουν επί σκηνής μυθικούς ήρωες με χαρακτηριστικά των σύγχρονών τους πολιτικών ανδρών (παράβαλε τον Αίαντα του Σοφοκλή, όπου ο ήρωας παρουσιάζεται σε πολλά σημεία με γνωρίσματα του Θεμιστοκλή).

Κατά ορισμένους ο Περικλής θεωρήθηκε ως αίτιος του λοιμού στην Αθήνα (όπως τώρα στη Θήβα ο Οιδίπους) διότι: 1) ασέβησε στον Απόλλωνα, 2) η καταγωγή του από μητέρα έφτανε από τους φονιάδες των οπαδών του Κύλωνα.

87. **μα η ψυχή η δική μου... πονεί:** Από την αρχή ο Οιδίπους παρουσιάζεται εξαιρετικά φιλόδημος· αυτό είναι ένα σταθερό χαρακτηριστικό του σ' όλη την τραγωδία.
104. **μα όταν θα 'ρθει, ένας άθλιος θα 'μουν, αν δεν κάμω όσα ήθελε ο θεός μας φανερώσει.**

*** ΑΣΚΗΣΗ:** Ποια συναισθήματα σας προκαλεί η τοποθέτηση αυτή του Οιδίποδα, εφόσον γνωρίζετε ότι οι προσπάθειές του θα στραφούν ουσιαστικά εναντίον του;

109. **Ο Κρέοντας, να τον, φτάνει:** Ο Κρέων φαίνεται ακόμα από μακριά· θα μπει στη σκηνή από την αριστερή πάροδο. Είναι γιος του Μενοικέα, αδελφός της Ιοκάστης.
110. **άμποτε και νά 'ρθει της σωτηρίας φέρνοντας το φως:** Ο Οιδίπους εύχεται να είναι ευχάριστα όσα το μαντείο παραγγέλλει, γιατί είναι γνωστό πως για την κοινωνία της εποχής του και ιδιαίτερα για τους θεατές του 5ου π.Χ. αι. ό,τι λέει το μαντείο δεν μπορεί ν' αναιρεθεί: το μαντείο λέει πάντα την αλήθεια και τίποτε δεν μπορεί να το διαψεύσει. Ολόκληρος εξάλλου ο μύθος του Οιδίποδα στήνεται σ' αυτή την προσπάθεια ματαιώσης των χρησμών: πρώτα από το Λαίο και την Ιοκάστη (όταν εξέθεσαν στον Κιθαιρώνα το παιδί τους), ύστερα από τον Οιδίποδα (όταν έφυγε από την Κόρινθο, για να μη σκοτώσει τους γονείς του).
115. **μ' ολόκαρπη στεφανωμένος δάφνη:** Υπήρχε συνήθεια να στεφανώνονται με δάφνη όσοι έφερναν ευχάριστα νέα από τους Δελφούς.
120. **και τα δύσκολα... καλά όλα θα 'ναι:** Παράβαλε το «τέλος καλό, όλα καλά».
131. **να θγάλομε το μόλυσμα της χώρας:** «ελαύνειν μίασμα χώρας». Από το σημείο αυτό αρχίζει η προσπάθεια να εντοπιστεί πρώτα το μίασμα.
142. **και τώρα ο Φοίβος προστάζει.... όποιοι και να 'ναι:** Ο κύριος μοχλός της κίνησης της τραγωδίας είναι η προσταγή αυτή του Απόλλωνα.
147. **κι ό,τι κανείς ψάχνει το βρίσκει... αμελήσει:** Με τη φράση αυτή του Κρέοντα, που έχει και γνωμολογικό χαρακτήρα, διατυπώνεται μια θεμελιακή αρχή της τραγωδίας: η εξέλιξη όλη θα στηριχτεί πάνω στην προσπάθεια του Οιδίποδα να βρει την αλήθεια.
152. **θεού προσκυνητής:** Ο Λαίος πήγαινε στους Δελφούς, για να ρωτήσει τον Απόλλωνα αν το παιδί που άφησε έκθετο στον Κιθαιρώνα είχε πεθάνει.
157. **εκτός ένας που πήρε το φευγιό από φόβο:** Ο ένας είναι το κλειδί για τη «λύση» της τραγωδίας.

163. **Ληστές... πλήθος χέρια κι όχι ένας μόνος:** Με το πλήθος των ληστών, ενώ οι θεατές γνωρίζουν ότι ήταν ένας, δημιουργείται σύγχυση που συμβάλλει στην ένταση της δραματικότητας.
166. **αλλά πώς ληστής χωρίς να ενεργηθεί.... με χρήματα:** Η δωροδοκία και η υποστήριξη από φίλους θεωρούνταν απαραίτητα για την ανίδρυση τυραννίδας. Όπως μας πληροφορεί ο Ηρόδοτος, (I, 61) έτσι έγινε ο Πεισίστρατος τύραννος των Αθηναίων.
174. **με τα στριμμένα η Σφίγγα αινίγματά της...** Η Σφίγγα φαίνεται πως ήταν μια σκόπιμη παρουσία. Ο Άγγελος Τερζάκης παρατηρεί σχετικά:
Η Σφίγγα είχε δημιουργήσει έναν περισπασμό. Ίσαμε τώρα, την ξέραμε να σχετίζεται κάπως χαλαρά, επεισοδιακά με τον Οιδίποδα και με τη ζωή του. Στημένη στην είσοδο της πολιτείας πρότεινε το αίνιμά της σε κάθε διαβάτη. Ο Οιδίπους φτάνει εκεί κι αυτός μια μέρα στέκεται, αποκρίνεται, κλπ. Με την εξήγηση όμως που έδωσε τώρα ο Κρέων, ένας άλλος ρόλος της Σφίγγας ξεφανερώνεται: Όχι μόνο είχε προκαλέσει την ανάρρηση του Οιδίποδος στο θρόνο και την αιμομιξία, αλλά κι εμπόδισε την έγκαιρη αναζήτηση της αλήθειας. Αν οι φονιάδες του Λάιου είχαν αναζητηθεί αμέσως, τίποτα ίσως απ' αυτά δε θα είχε συμβεί.
Ο Οιδίπους όμως έχει παγιδευτεί από τη Σφίγγα. Υπάρχει μια σχέση κρυφή, εσωτερική, ανάμεσα στο τέρας της Βοιωτίας και στο χρησμό των Δελφών. Δεν πρόκειται για κάτι συμπτωματικό. Σ' αυτό το επίπεδο, της απόρρητης οικονομίας, τίποτε δεν έχουμε το δικαίωμα να θεωρήσουμε τυχαίο. Χρησμός και Σφίγγα είναι σάμπως να υπηρετούν το ίδιο κρυφό σχέδιο. Ο ένας προφητεύει εκείνο που η άλλη εκτελεί, κι αυτή πάλι βοηθάει ώστε να δικαιωθεί σε βάθος χρόνου, δηλαδή με το σκληρότερο που γίνεται τρόπο, ο χρησμός. (*«Αφιέρωμα στην τραγική Μούσα»*).

* **ΑΣΚΗΣΗ:** Σχολιάστε και συζητήστε τις απόψεις του Τερζάκη.

184. **μα για με τον ίδιο θα βγάλω αυτό το μίasma απ' τη μέση:** Θέλει να βρει τους δολοφόνους του Λάιου, για να προστατέψει τον εαυτό του από παρόμοια τύχη.

Για έναν τύραννο ο πλούτος και η εξουσία θεωρούνται τα μέγιστα αγαθά. Η στάση αυτή τους καθιστά καχύποπτους και ανασφαλείς, γιατί συνεχώς υποψιάζονται ανταρσίες, πληρωμένους δολοφόνους και ύποπτες κινήσεις στο στενό κυρίως περιβάλλον τους.

Ο τίτλος «**Οιδίπους τύραννος**» και όχι Οιδίπους βασιλιάς έχει και σκοπό να τονίσει στο αθηναϊκό ακροατήριο τα χαρακτηριστικά του τυράννου, όπως ήδη τους ήταν γνωστά: καχυποψία, φόβος μήπως χάσουν την εξουσία, απότομος χαρακτήρας, αυθαιρεσία, ύβρις, έπαρση.

Ο S.M. Adams (*Sophocles the playwright - Oedipus Tyrannus*) υποστηρίζει ότι ο χαρακτηρισμός «**τύραννος**», εμφανίζει ότι η τραγωδία είναι στο μεγαλύτερο μέρος η ιστορία ενός τυράννου με τα ανάλογα φερσίματα, τόσο στην προσπάθειά του για ανεύρεση της αλήθειας όσο και στις συγκρούσεις του με τα άλλα πρόσωπα.

188. **ώστε βοηθώντας εκείνον ωφελώ τον εαυτό μου:** Τραγική ειρωνεία. Κατηγορούμενος είναι ο ίδιος ο ανακριτής, που στην προσπάθειά του να προστατέψει τον εαυτό του τον αποκαλύπτει.

194. **γιατί όλα εγώ θα κάμω, και θα φανώ με του θεού τη χάρη αν θα πετύχω ή αν θα πάω χαμένος:**

Από το σημείο αυτό αρχίζει ουσιαστικά η περιπέτεια του Οιδίποδα που στηρίζεται στην απόφασή του να μάθει την αλήθεια. Από το σημείο αυτό αρχίζει η πορεία από την πλήρη άγνοια στην αλήθεια, που οδηγεί και στην πτώση και αυτοτιμωρία του Οιδίποδα.

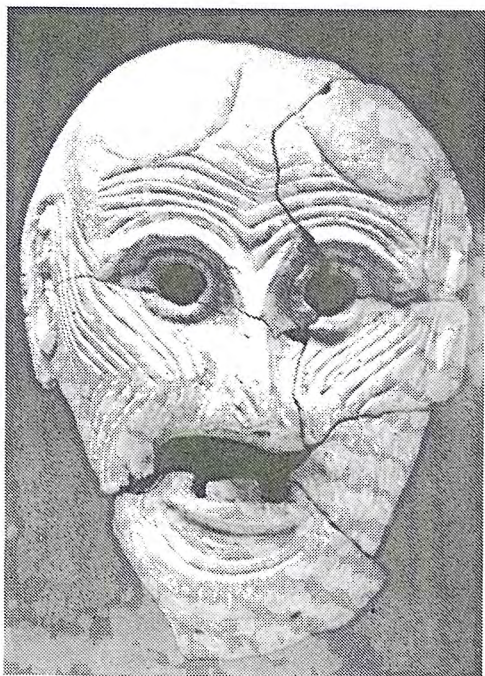
197. **Ας σηκωνόμαστε:** Οι ικέτες αποχωρούν με τον ιερέα από τη δεξιά πάροδο.

* **ΑΣΚΗΣΕΙΣ**

1. Βάση του μύθου και της πλοκής είναι ο λοιμός και ο χρησμός.

Αφηγηθείτε με λεπτομέρειες και δικά σας σχόλια και γεγονότα του Προλόγου με επίκεντρο τις δυο αυτές έννοιες.

2. Χαρακτηρίστε τον Οιδίποδα με βάση τη δράση του στον Πρόλογο.
3. Ο σκοπός του Σοφοκλή στον Πρόλογο είναι:
 - α) Να μας πει ποιο θα είναι το θέμα του έργου. Ποιο είναι;
 - β) Να παρουσιάσει τον πρωταγωνιστή. Πώς τον παρουσιάζει;
 - γ) Να παρουσιάσει το αδιέξοδο των Θηβαίων που θα υποκινήσει τη δράση του Οιδίποδα. Ποιο είναι το αδιέξοδο και ποιο χρέος αναλαμβάνει ο Οιδίπους;

**Πήλινο προσωπείο
6ου π.Χ. αι.
Σπάρτη, Αρχαιολ. Μουσείο.**

**Χάλκινο αναθηματικό προσωπείο
4ου π.Χ. αι.
Αρχαιολ. Μουσείο Πειραιώς.**

ΠΑΡΟΔΟΣ

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Ο χορός (15 ευγενείς Θηβαίοι) χαιρετίζει με ικανοποίηση το χρησμό κι επικαλείται τους θεούς, για να διώξουν το θανατικό από την πόλη.
- Αφήγηση των κακών της πόλης.

ΓΕΝΙΚΟΣΧΟΛΙΟ. Τα χορικά έχουν λυρικό περιεχόμενο και δεν προωθούν το μύθο, την εξέλιξη δηλαδή της υπόθεσης. Βοηθούν στο να χαρακτηριστούν οι καταστάσεις και ν' αποδοθεί το κλίμα που δημιουργούν.

ΣΧΟΛΙΑ

203. **Πυθώ:** Ο τόπος που βρισκόταν το μαντείο του Πύθιου Απόλλωνα.
206. **Ιήιος:** Επίθετο που παράγεται από τη λυπητερή επιφώνηση ιή, ιή.
- Παιάν:** Θεός, γιατρός των θεών. Στη συνέχεια η λέξη σημαίνει ύμνο χαράς κυρίως προς τον Απόλλωνα και την Άρτεμη για κατάπαυση λοιμών και άλλων νόσων.
- Δήλιος:** Επειδή γεννήθηκε στη Δήλο.
- 248: **Αμφιπρίτη:** Κόρη του Νηρέα και της Δωρίδας που ήταν κόρη του Ωκεανού. Ήταν σύζυγος του Ποσειδώνα και κατοικούσε στα βάθη της θάλασσας.
Θάλαμος Αμφιπρίτης λεγόταν η θάλασσα (Οδύσσεια), μεγάλη θάλασσα ονομάζεται ο Ατλαντικός.
249. **Θράκη:** Η πατρίδα του Άρη.
257. **Λύκειος:** Η Λυκία ήταν το κέντρο της λατρείας του Απόλλωνα.
265. **Βάκχος:** Επίθετο του θεού Διόνυσου. Σύμφωνα μ' ένα μύθο ο Διόνυσος γεννήθηκε στη Θήβα (= Βακχία).
267. **Μαινάδες:** οι συνοδοί του Βάκχου.

* **ΑΣΚΗΣΕΙΣ**

- 1) Ο χορός παρουσιάζεται ευσεβής και φιλόπολις. Δικαιολογήστε με στίχους της παρόδου τους χαρακτηρισμούς.
- 2) Αριθμήστε τις εικόνες που παρουσιάζει ο Χορός. Αποδώστε μια με δικά σας λόγια.
- 3) Αφήγηση των δεινών της πόλης έγινε και στον πρόλογο. Σε τι διαφέρει η αναφορά του Χορού στα ίδια γεγονότα; Τεκμηριώστε με στίχους από την πάροδο την απάντησή σας.

ΠΡΩΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Ο Οιδίπους διακηρύσσει ότι όποιος γνωρίζει το φονιά του Λάιου οφείλει να τον φανερώσει.
- Ο Τειρεσίας μετά από αρκετές επιφυλάξεις αποκαλύπτει ότι ο Οιδίπους είναι ο φονιάς του Λάιου.
- Ο Οιδίπους κατηγορεί ως συνωμότες τον Κρέοντα και τον Τειρεσία.

ΣΧΟΛΙΑ

276. **Ξένος κι απ' την πράξη:** Εύστοχα έχει παρατηρηθεί ότι η τραγική ειρωνεία σ' όλα τα επεισόδια είναι πολύ έντονη, γιατί ο Οιδίπους, ενώ είναι ένοχος χωρίς να το γνωρίζει, είναι και υπεύθυνος για την αποκάλυψη του φονιά.

* **ΑΣΚΗΣΗ:** Υπογραμμίστε στο μονόλογο του Οιδίποδα τα σημεία στα οποία υπάρχει τραγική ειρωνεία.

289. **γιατί κακό κανένα... απείραχτος θα φύγει:** Ο Οιδίπους στο τέλος δε φεύγει «απείραχτος» από τη χώρα: αυτοτυφλώνεται. Μπορείτε να κάνατε ορισμένες πρώτες σκέψεις δικαιολογώντας το γιατί;
306. **μήτε αγιασμό του δίνει:** οι αρχαίοι Έλληνες, όταν έκαναν θυσία, έβαζαν ένα δαυλό αναμμένο απ' τη φωτιά του βωμού μέσα σε μια λεκάνη νερό. Μ' αυτό το νερό (αγιασμό) ράντιζαν το βωμό, τα θύματα και τους παρισταμένους. Σύμφωνα με τη νομοθεσία του Δράκοντα οι φονιάδες

απαγορευόταν να παραστέκονται, ως μολυσμένοι. Εδώ ο Σοφοκλής κάνει αναχρονισμό, αποδίδει συνήθειες των ιστορικών χρόνων στους ηρωικούς.

318. **να πάθω αυτά που τώρα σε κείνους καταράστηκα:** Η τραγική ειρωνεία κορυφώνεται. Είναι όμως αξιοπρόσεχτο το ότι στον προηγούμενο στίχο εκφράστηκε από το Σοφοκλή μια επιφύλαξη για την ενοχή και τιμωρία του Οιδίποδα: «να πάθω αυτά που τώρα σε κείνους καταράστηκα, αν με γνώση μου μες στα δικά μου τα σπίτια μού γινεί συνέστιός μου...»
329. **μια που κι εγώ τους ίδιους... γεννημένα:** Μ' αυτούς τους στίχους δίνεται το περίγραμμα της δυστυχίας του Οιδίποδα.
338. **του Λαίου του Λαβδάκου... του Αγήνωρα θλαστάρι:** Το γενεαλογικό δέντρο του Οιδίποδα:
Ποσειδών
Αγήνωρ (βασιλιάς της Φοινίκης)
Κάδμος (ιδρυτής των Θηβών)
Πολύδωρος
Λάβδακος
Λάιος
Οιδίπους
- 348: **Δίκη:** Η θεά της τάξης και της νομιμότητας, της δικαιοσύνης.
355. **μα ποιος θνητός θα μπόρει να θιάσει τους θεούς σ' όσα δε θέλουν;** Οι στίχοι αυτοί είναι κλειδιά για την κατανόηση του ιδεολογικού-θρησκευτικού υπόβαθρου της τραγωδίας: κανένας θνητός δεν μπορεί να εξαναγκάσει τους θεούς σ' αυτό που δε θέλουν. Ήδη και η Ιοκάστη και ο Λάιος προσπάθησαν να το κάνουν, εκθέτοντας στον Κιθαιρώνα το παιδί τους καθώς και ο Οιδίπους φεύγοντας από την Κόρινθο.
361. **Τειρεσίας:** Θηβαίος μάντης. Σε ηλικία επτά χρονών τυφλώθηκε, γιατί είδε γυμνή τη θεά Αθηνά την ώρα που λουζόταν (ή σύμφωνα με μια άλλη παράδοση, διότι έδωσε στην Ήρα απάντηση που δεν της άρεσε). Σε αντάλλαγμα της τύφλωσής του η Αθηνά, που τον λυπήθηκε, του χάρισε τη μαντική ικανότητα.

364. **Μα ούτ' αυτό δεν αμέλησα να κάμω:** Για δεύτερη φορά ο Οιδίπους αποδεικνύεται προνοητικός και γρήγορος στις αποφάσεις και πράξεις του. Επίσης με τη συναντίληψή του με το Χορό για το τι πρέπει να γίνει, γίνεται φανερό πως ακολουθεί την αναμενόμενη διαδικασία για αποκάλυψη του φονιά.

389. **κι αν δε βλέπεις, ξέρεις όμως:** Σε πολλά σημεία θα αντιπαραχθεί η φυσική τυφλότητα με την πνευματική, που διακρίνουν αντίστοιχα τον Τειρεσία και τον Οιδίποδα.

399. **μαντική τέχνη:** Η δύναμη και ικανότητα για πρόβλεψη του μέλλοντος, η προφητεία με διάφορα μέσα και ποικίλα σημεία.

Η μαντική τέχνη στηρίζεται στην πίστη ότι είναι δυνατή η αποκάλυψη της θεϊκής βουλήσεως. Είδος μαντείας ήταν και ο χρησμός, δηλαδή οιωνός, σημάδι, ρήση που δινόταν ως απάντηση σε συγκεκριμένη ερώτηση.

439. **Λοιπόν άθλιε των αθλίων:** Η σύγκρουση με τον Τειρεσία οδηγεί στην πρώτη κορύφωση των γεγονότων.

448. **Θά 'ρθει ό,τι θά 'ρθει κι αν εγώ σιωπήσω:**

* **ΑΣΚΗΣΗ:** Σχολιάστε τα λόγια αυτά του Τειρεσία.

457 **ότι εσύ και συνέργησες στην πράξη κι εσύ την έχεις κάμει:** Όσο οξύνεται η σύγκρουση με τον Τειρεσία τόσο εκπίπτει ως χαρακτήρας ο Οιδίπους που παρουσιάζεται άδικος, αυθαίρετος στα συμπεράσματά του και αλαζονικός.

Ανάλογη συμπεριφορά επέδειξε προς τον Τειρεσία και ο Κρέων στην «Αντιγόνη», όταν ο μάντης του ανακοίνωσε τη θέληση του θεού να ταφεί ο Πολυνείκης. Ο Κρέων τότε ασέβησε λέγοντας ότι ο μάντης πληρώθηκε, για να βοηθήσει με τα μαντεύματά του τους εχθρούς του Κρέοντα.

Αναφέρει χαρακτηριστικά ο Κρέων:

«τό μαντικόν γάρ πᾶν φιλάργυρον γένος» ο Τειρεσίας απαντά «τό δ' ἐκ τυράννων αἰσχροκέρδειαν φιλεῖ».

(Γιατ' είναι φιλοχρήματη όλη η φάρα των μάντηδων' μα και των βασιλιάδων τ' αδιάντροπα αγαπά τα κέρδη - μετάφραση Γρυπάρη).

λους: «*παρακινημένοι και τούτοι εδώ με πληρωμή, έχουν κάμει ό,τι έκαμαν γιατί μες στους ανθρώπους εύρεμα πιο κακό δε βλάστησε απ' το χρυσάφι*» (μετάφραση Γρυπάρη).

522. **πού μου φάνηκες μάντης γνήσιος:** Εφόσον ο Οιδίπους δεν υποψιάζεται ότι μπορεί ο μάντης να λέγει την αλήθεια, ενισχύει τις αμφιβολίες του για τις μαντικές του ικανότητες με το γεγονός ότι δεν έλυσε το αίνιγμα της Σφίγγας.

Αυτό το γεγονός ενισχύει την άποψη ότι η Σφίγγα ήταν μέρος του σχεδίου για επαλήθευση των χρησμών.

557. **Άραγε ξέρεις τίνων είσαι;** Το θέμα της αμφισβητούμενης καταγωγής του Οιδίποδα και η άγνοιά του για τους πραγματικούς του γονείς είναι βασικό για την εξέλιξη της τραγωδίας και για την εμπλοκή του Οιδίποδα σε περιπέτειες.

563. **χωρίς πια φως στα μάτια, μα σκοτάδια:** Ο Τειρεσίας προλέγει ακόμη και την αυτοτιμωρία του Οιδίποδα.

588. **ποιους λες; για στάσου...** Για πρώτη φορά ο Οιδίπους στέκεται με περίσκεψη μπροστά στον Τειρεσία, μια και το θέμα της καταγωγής του τον ενδιαφέρει ιδιαίτερα, όπως έδειξε η συμπεριφορά του μετά τη λογομαχία στο συμπόσιο της Κορίνθου.

596. **Μα αυτή σου η τύχη σ' έχασε ίσα-ίσα:** η τύχη να λύσει το αίνιγμα της Σφίγγας. Η «*τύχη*» του Οιδίποδα να λύσει το αίνιγμα ήταν μέρος του σχεδίου για επαλήθευση των χρησμών, στοιχείο δηλαδή της όλης κακοτυχίας του.

602. **θα φύγω;** Όταν λέγει τα τελευταία αυτά λόγια, ο Οιδίπους, σύμφωνα με αρκετούς σχολιαστές, έχει μπει ήδη μέσα στο ανάκτορο και ο Τειρεσίας λέει τα τελευταία λόγια μόνος του στη σκηνή.

612. **φτωχός θα παραδέρνει στα ξένα:** Μετά την αναγνώρισή του και την αυτοτύφλωσή του ο Οιδίπους φεύγει από τη Θήβα και αυτοεξορίζεται στον Κολωνό.

ΠΡΩΤΟ ΣΤΑΣΙΜΟ

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ

— Ο Χορός διερωτάται ποιος είναι ο φονιάς και απορεί για τα μαντεύματα του Τειρεσία.

ΣΧΟΛΙΑ

622. **Ποιος να 'ναι... φονικό;** Ο Χορός αρχίζει μ' αυτή την ερώτηση, γιατί δεν έχει πεισθεί με τα λόγια του Τειρεσία.

Είναι φανερό, κυρίως από τις συνεχείς ερωτήσεις που υποβάλλει, ότι βρίσκεται σε σύγχυση. Τελικά συναισθηματικά τάσσεται με το μέρος του Οιδίποδα.

ο χρησμωνδός, ο θράχος των Δελφών: (= Δελφίς πέτρα). Ο απότομος βράχος πάνω από τους Δελφούς, στις λεγόμενες Φαιδριάδες πέτρες, όπου ήταν η Κάσταλία πηγή και το μαντείο του θεού.

633. **Κατάρεις:** (= Κήρες). Θεές του ολέθρου και του βίαιου θανάτου.
651. **γιατί ποια αμάχη να 'χανε μαζί του Λάβδακου η γενιά και του Πόλυβου ο γιος;** Λογικά ο Χορός αντικρούει το ότι ο Οιδίπους (=του Πόλυβου ο γιος) σκότωσε το Λάιο (από τη γενιά του Λάβδακου), γιατί δε βρίσκει για ποιο λόγο και πώς θα μπορούσαν να έχουν κάποια διαφορά ή σχέση.
659. **Μόνον ο Δίας και ο Απόλλωνας είναι σοφοί:** Ενώ αμφισβητείται ως ένα βαθμό η ακεραιότητα και η σοφία του Τειρεσία, παραμένει ακλόνητη η πίστη στους θεούς.
666. **κι έτσι ποτέ μου δεν μπορώ στο νου μου για κακούργο να τονβάλω.**

* **ΑΣΚΗΣΗ:** Για να καταλήξει σ' αυτό το συμπέρασμα ο χορός σταθμίζει λογικά επιχειρήματα και συναισθηματικούς επηρεασμούς. Επισημάντε τα στο κείμενο και καταγράψτε τα με λόγια δικά σας.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Λογομαχία Κρέοντα και Οιδίποδα.
- Συνομιλία Ιοκάστης - Οιδίποδα και αμφισβήτηση από την Ιοκάστη της αλήθειας των χρησμών.
- Έναρξη της αυτοαναγνώρισης του Οιδίποδα.

ΣΧΟΛΙΑ

673. **Κρέων:** μπαίνει από τη δεξιά πάροδο.
675. **Κι έρχομαι μη μπορώντας να το βαστάξω:** Ο Κρέων παρουσιάζεται ευαίσθητος και φιλότιμος, λογικός και πράος.
- * ΑΣΚΗΣΗ: Θυμάστε τον Κρέοντα στην Αντιγόνη; Συγκρίνετε από εδώ και κάτω τα λόγια και τη στάση του με αυτά στην Αντιγόνη.*
698. **φανερός μου φονιάς κι ο αποδειγμένος ο ληστής του θρόνου μου:** Είναι φανερό πως ο Οιδίπους αντιμετωπίζει με τυφλή οργή τον Κρέοντα και πως τα συμπεράσματά του και οι κατηγορίες που εκτοξεύει είναι αυθαίρετα.
704. **να θέλεις την εξουσία ν' αρπάξεις, που την παίρνει με το πλήθος κανείς και με το χρήμα;** Ο πλούτος και η τυραννίς θεωρούνται ως τα μέγιστα αγαθά. Είναι φυσικό ο 'τύραννος' Οιδίπους να υποπτεύεται συνωμοσίες.
719. **Αν θαρρείς πως το πείσμα... λάθος έχεις:** Κλειδί στην πεισματική συμπεριφορά του Οιδίποδα είναι η τύφλα του έξυπνου ανθρώπου, που πιστεύοντας πως αποκάλυψε την αλήθεια, επιμένει σ' αυτή παραβλέποντας όλα τα άλλα ενδεχόμενα. Παράβαλε τη φράση: 'Αλλ' ἴσθι τὰ σκληρ' ἄγαν φρονήματα πίπτειν μάλιστα... = Μα ξέρε πως οι πιο σκληρές οι γνώμες αυτές είναι που πióτερο και πiéφτουν (Αντιγόνη).
721. **Αν θαρρείς αδικώντας συγγενή σου... λάθος κάνεις:** Εύκολα ο θεατής που γνωρίζει το μύθο αναγνωρίζει πως τα λόγια του Οιδίποδα ορίζουν στην ουσία τη δική του περίπτωση: αδίκησε συγγενή του και θα πάθει.

738. **Πώς λοιπόν ο σοφός αυτός δεν έλεε και τότε αυτά που τώρα;** Ο συλλογισμός του Οιδίποδα: Αφού ο Λάιος πέθανε από χρόνια και αφού ο Τειρεσίας ήταν από τότε μάντης, όφειλε να ονομάσει τότε τον Οιδίποδα ως φονιά. Αφού δεν το έκανε τότε, θα πει πως δεν ήξερε το φονιά, όπως δεν τον ξέρει και τώρα.
768. **ούτε κι ο ίδιος το 'χω πιο καλά να 'μαι βασιλιάς, παρά βασιλιά να 'χω δύναμη:** Αυτό είναι το κύριο επιχείρημα του Κρέοντα ο οποίος αμύνεται με ψυχραιμία, προσοχή και τεκμηριωμένη απάντηση εναντίον της κατηγορίας ότι συνωμότησε με τον Τειρεσία, για να του πάρει το θρόνο.
- * ΑΣΚΗΣΗ:** Εξηγήστε με λόγια δικά σας το πιο πάνω επιχείρημα και κρίνετε κατά πόσο είναι πειστικό και γιατί.
787. **μα εγώ μήτ' από φυσικού μου θρέφω... ποτέ μου:** Ως δεύτερο στοιχείο για την απολογία του επικαλείται "το φυσικό" του, το χαρακτήρα του.
790. **Και γι' απόδειξη... πήρα:** Απόδειξη πια κι όχι απλώς λογικό επιχείρημα είναι το ίδιο το μαντείο.
807. **γιατί ο καιρός μονάχα μας τον δείχνει τον άνθρωπο το δίκιο:**
Χρόνος δίκαιον άνδρα δείκνυσι μόνος.
- * ΑΣΚΗΣΗ:** Αναλύστε τη φράση και βρέστε παραδείγματα και επιχειρήματα που να την επιβεβαιώνουν ή να την αναιρούν.
810. **Τα είπε σωστά... γιατί εκείνοι που αποφασίζουν βιαστικά, σκοντάφτουν:** Ο χορός κρίνοντας τα λόγια του Κρέοντα αναγνωρίζει λογική στις σκέψεις και νηφαλιότητα στον τρόπο απολογίας, χαρακτηριστικά που δεν έχει ο λόγος του ενόχου που προσπαθεί απλώς να δικαιολογηθεί.
834. **Όπως να 'ναι χρωστάς υποταγή:** Η απάντηση του Οιδίποδα δείχνει αυθαιρεσία και δεσποτισμό: υπεράνω όλων τοποθετεί τις αποφάσεις - όποιες κι αν είναι - του άρχοντα.

Παράβαλε από την «Αντιγόνη» ανάλογες πεποιθήσεις για την εξουσία του τυράννου στο διάλογο Κρέοντα - Αντιγόνης, όταν η τελευταία λέγει: «*Θα ομολογούσαν κι όλοι αυτοί εδώ πως μ' επιδοκιμάζουν, αν φόβος δεν τους έκλεινε τη γλώσσα· μα οι βασιλείες, εκτός από άλλα τό-*

σα που 'χουν να χαιρόνται αγαθά, μπορούνε να λένε και να κάνουν ό,τι θέλουν».

845. Η Ιοκάστη βγαίνει από την κεντρική πύλη του παλατιού.
863. **κι ευλαθήσου πρώτα απ' όλα... μπροστά σου:** Είναι αξιοπρόσεχτο το ότι τα πρώτα λόγια της Ιοκάστης δείχνουν ευλάβεια και πίστη στους θεούς. Η ασέβειά της για την οποία πολύ κατηγορήθηκε από τους σχολιαστές συνίσταται στην απόρριψη της αλήθειας των μαντείων και των χρησμών, με βάση τα δεδομένα που είχε υπόψη της για τη μη επαλήθευσή τους.

Ο Σοφοκλής παρουσιάζει χαρακτήρες με συνέπεια στις πράξεις τους και λογική αναγκαιότητα στη σκέψη τους. Σκοπός του δεν είναι να απορρίψει (μέσα από τη δράση των πρωταγωνιστών του) ή να επιβεβαιώσει μια αξία π.χ. την πίστη στους χρησμούς ή τη δεσμευτικότητα της μοίρας. Σκοπός του Σοφοκλή είναι να συζητήσει από σκηνής ένα θέμα που μπορεί ν' απασχολήσει το φιλοσοφημένο άνθρωπο του 5ου π.Χ. αι., να δώσει συνισταμένες προβληματισμού και να επιτρέψει να εξαχθούν συμπεράσματα.

Έχοντας υπόψη σας το γεγονός αυτό παρακολουθήστε από εδώ και κάτω τον προβληματισμό που γίνεται πάνω στο θέμα της θρησκείας και της μοίρας.

882. **Μα όταν ζητάς αυτό... χώρα:** γιατί ο Κρέων ως συνωμότης θα επιμείνει στις κατηγορίες, με αποτέλεσμα να «εκδιωχθεί ο δολοφόνος από την πόλη» όπως χρησιμοδότησε το μαντείο.
886. **το θεό τον Ήλιο:** Ήλιος είναι ο Απόλλων, ο Φοίβος.
893. **γιατί τα παρακάλια τα δικά σου:** Η στάση του Οιδίποδα εδώ είναι συνεπής μ' αυτή που επέδειξε στην πρώτη σκηνή, όταν πρόστρεξαν σ' αυτόν οι ικέτες: φιλόπολις, αποφασισμένος να θέσει υπεράνω και της ζωής του το καλό των πολιτών.
903. **γιατ' είναι, πολύ δίκαια, οι τέτοιες φύσεις οι χειρότεροι εχθροί στον εαυτό τους.**

* **ΑΣΚΗΣΗ:** Μπορείτε να επισημάνετε περιστατικά από τη ζωή του Οιδίποδα στα οποία η φυσική του ιδιοσυγκρασία εκδηλώνεται προς βλάβη του;

950. **μάθε πως δε θα θρεις ψυχή στον κόσμο που να 'χει το δώρο της μα-
ντοσύνης:** Η Ιοκάστη στην προσπάθειά της να βγάλει από το αδιέξοδο
τον Οιδίποδα προσπαθεί να μειώσει τη σημασία των χρησμών.

Τελικά η όλη προσπάθειά της θα λειτουργήσει αντίστροφα στη συ-
νειδηση του Οιδίποδα.

Με το διάλογο Ιοκάστης-Οιδίποδα δημιουργείται νέα ένταση συναι-
σθημάτων και αγωνία στους θεατές εξαιτίας νέας κορύφωσης γεγονό-
των.

961. **σε τριπλό δρόμο αμαξιού - «έν τριπλαίς άμαξιτοίς».** Το πρώτο στοι-
χείο που βάζει σε ανησυχία τον Οιδίποδα. Από το σημείο αυτό αρχίζει
η μεταστροφή από το σκοτάδι στο φως, από την άγνοια στη γνώση.
971. **κι εσύ καθόλου μην τους λογαριάζεις:** Η Ιοκάστη παρουσιάζεται ασε-
βής με σοβαρά κλονισμένη την πίστη στο θείο, γιατί ο χρησμός του
Απόλλωνα για το Λάιο δεν επαληθεύτηκε. Αν επομένως το μαντείο
του Απόλλωνα χρησιμοδότησε ψέματα, τότε τα ίδια ψέματα επανέλα-
βε και ο μάντης του ο Τειρεσίας.

Η αμφισβήτηση των χρησμών, όταν τα πράγματα δε φαίνονται ν'
ακολουθούν το δρόμο τους, είναι σπάνιο φαινόμενο στην ελληνική
τραγωδία των κλασικών χρόνων. Το βρίσκουμε όμως σε ευρωπαϊκά
έργα νεότερων χρόνων καθώς και στις σαιξπηρικές τραγωδίες (πρβλ.
Μάκβεθ: *Κατάρτα να 'χει η γλώσσα που λέει αυτό το λόγο γιατί μου
προκαλεί τη δύναμή μου. Και πια κανείς ας μη δίνει πίστη στα δολερά
δαιμόνια που πλανούνε με διπλονόητα λόγια τους ανθρώπους, και
κρατούνε το λόγο τους, σε κείνο που μας τάζουν, μονάχα για τ' αυτιά
μας, και τον πατούν για τις ελπίδες που μας δίνουν).*

974. **Τι παραγμοί, τι αντράλα του μου φέρνει... γυναίκα:** Η περιπέτεια (=εις
το εναντίον μεταβολή των πραττομένων) αρχίζει με τα λόγια της Ιοκά-
στης που αντί να «ξεγνοιάσουν» τον Οιδίποδα τον ανησυχούν περισ-
σότερο.
981. **Στη Φωκίδα... Δαύλεια:** Από τη Θήβα ο δρόμος προς τους Δελφούς.
986. **Ω Δία, τι έχεις στο νου σου να μου κάμεις;** Με τη φράση αυτή ο Οιδί-
πους υπονοεί πως δρούσε παγιδευμένος εκτελώντας απλώς τις βου-
λές του Δία.

Το ερώτημα σε τελευταία ανάλυση είναι: ποιος είναι ο ρόλος του θεού και κατά πόσο υπάρχει προκαθορισμός από τα θεία (=ο άνθρωπος εξαναγκάζεται να πράξει αυτά που επιτάσσουν οι θεοί) ή απλώς πρόβλεψη (=ο άνθρωπος δρα ως ελεύθερο ον, αλλά ο θεός είναι σε θέση να ξέρει εκ των προτέρων τι θ' αποφασίσει να πράξει).

991. **ως προς την όψη, δεν παράλλαζε πολύ από τη δική σου:** Η τραγική ειρωνεία κορυφώνεται με τη σύγκριση μορφής πατέρα και γιου.
993. **φοβούμαι πως σε φρικτές κατάρες να 'χω ρίξει τον εαυτό μου, δίχως να το ξέρω:** Ο Οιδίπους αρχίζει να συνειδητοποιεί πως δρώντας μέσα στην άγνοιά του δεν εκτίμησε σωστά τις εναντίον του κατηγορίες.
997. **φριχτή υποψία, μου περνά, μη βλέπει ο μάντης:** Τα λόγια του Τειρεσία αρχίζουν ν' αποκτούν κάποιο νόημα για τον Οιδίποδα.
1005. **Κι ο κήρυκας κι ένα μονάχ' αμάξι:** Οι κήρυκες ακολουθούσαν τους βασιλιάδες, διότι ήταν όργανα της εκτελεστικής εξουσίας.
1010. **- όταν γύρισε και σε ήυρε στο θρόνο εσένα και νεκρό το Λάιο... απ' την πόλη:** Η επιθυμία του δούλου να απομακρυνθεί από την πόλη είναι ένδειξη του ότι αναγνώρισε τον Οιδίποδα ως το φονιά του Λαίου.
1024. **Και δε θα μείνεις δίχως να μου τ' ακούσεις:** Με τη διήγησή του αυτή ο Οιδίπους προσπαθεί κι ο ίδιος να βάλει σε μια σειρά τα γεγονότα της ζωής του και να βγάλει συμπεράσματα.
1033. **άξιο να κάμει εντύπωση... κατάκαρδα έτσι:** Το γεγονός αυτό προβάλλεται ως αφορμή, για να επιτελεστεί αυτό που είχε από χρόνια χρησιμοποιηθείτο ότι το πήρε τόσο κατάκαρδα δεν ήταν τυχαίο.

Ο Engen Petersen εξάλλου πιστεύει πως όλες οι πράξεις του Οιδίποδα είναι συνέπεια του χαρακτήρα του: «η τραγωδία έχει να κάνει με τέτοια μόνο παθήματα που πηγάζουν εσωτερικότητα και αναγκαία. Ο Οιδίπους λοιπόν μαζί με τις εξαιρετες διανοητικές του αρετές έχει και μεγάλα ελαττώματα (όπως αυτά εκδηλώνονται πάνω στη σκηνή και μάλιστα στη συμπεριφορά του απέναντι στον Τειρεσία και στον Κρέοντα): είναι οξύθυμος και επιθετικός, υπερφρονεί για την υπεροχή του και παίρνει βιαστικά αποφάσεις· ακόμη δε λογαριάζει αρκετά τις συνέπειες των πράξεών του. Με τέτοιο χαρακτήρα δεν είναι παράξενο που σκότωσε το Λάιο και παντρεύτηκε την Ιοκάστη: όχι πως είχε συνειδηση της πατροκτονίας και της αιμομιξίας, αλλά πάντως έπρεπε να ήταν

προσεκτικός και ν' απέφευγε τις πράξεις αυτές, μια και είχε προειδοποιηθεί από το θεό». (Ε.Ν. Πλατή «Οιδίπους Τύραννος» Νέα Παιδεία, 1982, τεύχος 20).

* **ΑΣΚΗΣΗ:** Συζητήστε τις πιο πάνω απόψεις του Petersen.

1052. **μα μου προμήνυσε άλλα πανάθλια, τρομερά συφοριασμένα:** ο πρώτος χρησμός που είχε δοθεί και στο Λάιο.

1061. **φεύγω για όπου αλλού, να μην ιδώ ποτέ μου οι ντροπές των χρησμών μου ν' αληθεύουν:** Η πρώτη απόπειρα να ανατραπούν οι χρησμοί γίνεται με τη φυγή του Οιδίποδα από την Κόρινθο μια και ως μητέρα και πατέρα θεωρεί τον Πόλυβο και τη Μερόπη.

1076. **ενώ ήμουν πια κοντά... χάμω ανάσκελ' απ' τ' αμάξι:** Ένα στοιχείο της τέχνης του Σοφοκλή είναι η μελετημένη διάρθρωση των αφηγήσεων και η σκόπιμη χρησιμοποίηση κάθε λέξης, ώστε να βγει από το θεατή το συμπέρασμα που εξυπηρετεί τη φυσιολογική εξέλιξη των δρωμένων.

* **ΑΣΚΗΣΗ:** Ποια στάση παίρνετε απέναντι στον Οιδίποδα μετά την αφήγησή του και πώς κρίνετε την πράξη του;

1082 **Μ' αν τώρα αυτό... δυστυχημένος;** Στο παρόν στάδιο ο Οιδίπους υποψιάζεται απλώς ότι μπορεί να έχει σκοτώσει το Λάιο και θεωρεί τον εαυτό του ως τον πιο δυστυχημένο άνθρωπο.

Η πορεία προς την αποκάλυψη της αλήθειας γίνεται σταδιακά· ούτε καν υποψιάζεται ακόμη ότι ο Λάιος είναι ο πατέρας του.

1096. **αν πρέπει να εξοριστώ κι εξόριστος να μην μπορώ να δω ούτε τους δικούς μου ή αλλιώς... αναθρεμένο:** Κορυφώνεται η τραγική ειρωνεία.

1105. **πως από μια θεότη απάνθρωπη με βρίσκουν όλα τούτα;** Το θέμα της ευθύνης και της ενοχής του Οιδίποδα έχει συζητηθεί πολύ και πολλές απόψεις έχουν εκφραστεί: Παραθέτουμε μερικές για να τις συζητήσετε:

(α) «Στην αρχή του έργου ο Οιδίπους είναι ο μεγάλος βασιλιάς που έχει σώσει κατά το παρελθόν τη Θήβα, και είναι τώρα η μόνη της ελπίδα· κανείς δεν μπορεί να συγκριθεί με τον Οιδίποδα στο διάβασμα σκοτεινών μυστικών. Στο τέλος είναι ο μιαιώτης απόβλητος, αίτιος της δυστυ-

χίας της πόλης, εξαιτίας εγκλημάτων που ο Απόλλωνας τα είχε προβλέψει προτού εκείνος να γεννηθεί. Πρόκειται για αδυσώπητο ντετερμινισμό; Άραγε ο Σοφοκλής να μας λέει ότι ο άνθρωπος δεν είναι παρά άθυρμα της Μοίρας; Ή μήπως εννοεί απλώς, καθώς προτείνει ο Μπάουρα ότι οι θεοί μηχανεύτηκαν αυτή την τρομερή μοίρα για τον Οιδίποδα για να αποκαλύψουν τη δύναμή τους στους ανθρώπους και για να τους διδάξουν ένα σωτήριο μάθημα; ή μήπως ο Σοφοκλής κάνει απλώς συναρπαστικό δράμα αφήνοντας ανεξερεύνητα τα φιλοσοφικά εξαγόμενα;

Ο Οιδίπους, όπως τον βλέπουμε κάθε φορά, είναι έξυπνος, αποφασιστικός, και βασιζεται στον εαυτό του, μολονότι είναι ευέξαπτος και πολύ σίγουρος για τον εαυτό του· και μια φανερά δυσμενής αλυσίδα περιστάσεων συνδυάζεται άλλοτε με την ισχυρή και άλλοτε με την αδύναμη πλευρά του χαρακτήρα του, για να προκαλέσει την καταστροφή.

Ένας μικρόψυχος θα κατάπινε την προσβολή και θα έμενε ασφαλής στην Κόρινθο, αλλά ο Οιδίπους ήταν τολμηρός· μη αρκούμενος στη διαβεβαίωση του Πόλυβου, πηγαίνει στους Δελφούς και ρωτάει το θεό, και όταν ο θεός, χωρίς να απαντήσει στην ερώτησή του, επαναλαμβάνει την προειδοποίηση που είχε δοθεί αρχικά στο Λαίο, ο Οιδίπους, με τον αποφασιστικό του χαρακτήρα, δεν ξαναγυρίζει ποτέ στην Κόρινθο. Ήταν σύμπτωση, όχι όμως αφύσικη, να βρεθεί ο Λαίος στο δρόμο από τη Θήβα στους Δελφούς. Συναντήθηκαν στο τρίστρατο και, καθώς είχαν τον ίδιο χαρακτήρα σαν πατέρας και γιος, συνέβη η καταστροφή. Παρ' όλα αυτά, θα έφτανε ασφαλής στη Θήβα, αν δεν ήταν άνθρωπος μεγάλης ευφυΐας· γιατί τότε δε θα κατάφερνε να εξηγήσει το αίνιγμα της Σφίγγας. Αλλά και πάλι, παρά την ευφυΐα του, ήταν αρκετά τυφλός, ώστε να παντρευτεί μια γυναίκα τόσο μεγάλη, που θα μπορούσε να ήταν μητέρα του, βέβαιος ότι η μητέρα του βρισκόταν στην Κόρινθο. Ο μύθος δεν έχει ηθικοποιηθεί. Ο Σοφοκλής θα μπορούσε στο τρίστρατο να έχει ρίξει το άδικο στον Οιδίποδα· θα μπορούσε να έχει υποδηλώσει ότι εκείνο που τον έκανε να δεχτεί το στέμμα και τη βασίλισσα της Θήβας ήταν η τυφλή φιλοδοξία. Δεν κάνει ούτε το ένα ούτε το άλλο· ο Οιδίπους δεν τιμωρείται από έναν προσβλημένο Ουρανό. Αυτό που γίνεται είναι το φυσικό επακόλουθο των αδυναμιών και των αρετών του χαρακτήρα του, σε συνδυασμό με το χαρακτήρα άλλων ανθρώπων. Είναι ένα τραγικό κεφάλαιο από τη ζωή, αυτοτελές, με εξαίρεση τον αρχικό χρησμό και την επανάληψή του. Ο Σοφοκλής δεν προσπαθεί να μας κάνει να νιώσουμε ότι κάποιο αδυσώπητο πεπρωμένο ή κάποιος μοχθηρός θεός κατευθύνει τα γεγονότα...

Η παρουσία κάποιας δύναμης ή κάποιου σχεδίου στο φόντο υποβάλλεται κιάλας από τη συνεχή δραματική ειρωνεία - που φαίνεται σαν να παραγίνεται, αν τη δει κανείς μόνο σαν δραματικό εφέ...

Πρώτα πρώτα, αν ο Σοφοκλής ήθελε να πει ότι οι θεοί δείχνουν τη δύναμή τους, γιατί έτσι το θέλουν, ότι έχουν προορίσει αυτή τη ζωή για τον Οιδίποδα για να δώσουν ένα μάθημα στους ανθρώπους, θα του ήταν τόσο εύκολο να το πει - να γράψει μια ωδή για τη δύναμη και τους μυστηριώδεις δρόμους των θεών. Πολύ χτυπητά αποφεύγει να το κάνει. Πράγματι, στην ωδή που έρχεται αμέσως μετά την καταστροφή, ο χορός δε λέει ότι η μοίρα του Οιδίποδα ήταν μια ειδική επίδειξη της θεϊκής δύναμης, αλλά αντίθετα, ότι είναι τυπική της ζωής και της τύχης των ανθρώπων.

«Υστερα, μολονότι ο Οιδίπους πάσχει το περισσότερο μέσα στο έργο, δεν είναι ο μόνος. Υπάρχουν και άλλοι που πάσχουν, οπωσδήποτε όχι στον ίδιο βαθμό, αλλά με τον ίδιο τρόπο· και πρέπει κι αυτούς να τους λογαριάσουμε, και όχι να τους παραλείψουμε σαν μέρη της δραματικής οικονομίας αλλά όχι και της σκέψης. Αν θεωρήσουμε, όπως θα έπρεπε, ολόκληρο το έργο και όλες τις πλευρές του, θα δούμε ότι ο Οιδίπους δεν είναι ειδική περίπτωση, παρεκτός κατά το βαθμό όπου πάσχει· είναι, καθώς λέει ο χορός, τυπική περίπτωση· τα όσα συνέβησαν σ' αυτόν είναι τμήμα της όλης φύσης της ανθρώπινης ζωής».

H.D.F. KITTO «Αρχαία Ελληνική τραγωδία»

- (β) «Μερικές από τις πράξεις του Οιδίποδα στο παρελθόν είναι "γραμμένες από τη Μοίρα· αλλά ό,τι κάνει πάνω στη σκηνή, από την αρχή ως το τέλος, το κάνει σαν άνθρωπος που δρα ελεύθερα". "Η άμεση αιτία της καταστροφής του Οιδίποδα βρίσκεται όχι στη Μοίρα ή στους θεούς - κανένας χρησμός δεν έχει πει πως οφείλει να βρει την αλήθεια - και ακόμα λιγότερο βρίσκεται στην αδυναμία του· αυτό που προκαλεί την καταστροφή του είναι η δύναμη του και το θάρρος του, η θέληση του να υπηρετήσει τη Θήβα και η θέλησή του να υπηρετήσει την αλήθεια. Σε όλα αυτά πρέπει να τον δούμε σαν άνθρωπο που δρα ελεύθερα: από εδώ πηγάζει και ο τερματισμός της κληρονομικής κατάρας. Και η αυτοαναπηρία του και η αυτοεξορία του είναι το ίδιο πράξεις ελεύθερης εκλογής».

E.R. Dodds: Η αρχαία έννοια της προόδου.

- (γ) «Μέσα απ' αυτό το μύθο ο Σοφοκλής αντλεί τα στοιχεία για να πλάσει τον δικό του ήρωα καθώς δρα επάνω στη σκηνή. Τη στιγμή που εμφανίζεται ο Οιδίπους στη σοφόκλεια τραγωδία η μοίρα έχει συντελεστεί, ο βασιλιάς Οιδίπους έχει σκοτώσει τον πατέρα του πριν από χρόνια και έχει πάρει γυναίκα του την Ιοκάστη, τη μητέρα του· μ' αυτήν έχει φέρει στον κόσμο παιδιά. Η μιαινή πράξη προκάλεσε τη θεία τιμωρία και θανατικό έχει πέσει στην πόλη της Θήβας. Ο χρησμός του θεού συμβουλεύει να απαλλαγεί η πόλη από το μίσημα, που κανένας ούτε ξέρει ούτε υποψιάζεται. Από το σημείο αυτό αρχίζει η τραγική πράξη, που σημαίνει η πορεία του ήρωα από το σκοτάδι προς το φως και από τη δουλειά της μοίρας προς την ελευθερία. Αυτό το ψηλάφισμα μέσα στο σκοτάδι της άγνοιας, όπου δεν είναι δυνατό να δει ο άνθρωπος τα φριχτά του έργα, όπου ωστόσο έχει συνηθίσει να ζει βολεμένος και γι' αυτό μακάριος, αυτό το σκοτάδι για να το διαλύσει ο ήρωας θα πολεμήσει απελπισμένα και βίαια. Ο θεατής γνωρίζει το τέρμα της πορείας και αυτή η γνώση του κάνει ακόμα πιο συγκλονιστική την προσπάθεια του Οιδίποδα, που θέλει να μάθει την αλήθεια με κάθε θυσία. Αυτή η αλήθεια είναι η αιτία της καταστροφής του, αλλά και ο μόνος δρόμος για την απελευθέρωσή του.

Είναι «δεινόν» θα πει ο τυφλός μάντης Τειρεσίας «τό φρονεῖν», όταν η γνώση δεν ωφελεί σε τίποτα αυτόν που την έχει. Όμως ο Οιδίπους, όταν αποκτήσει αυτή τη γνώση, θα δει για πρώτη φορά στη ζωή του το αληθινό του πρόσωπο και θ' αποφασίσει πως δεν έχει δικαίωμα να το ξαναδεί, ούτε το δικό του, ούτε κανενός άλλου, «ποτέ πια, ποτέ πια». Με την τραγική του ελευθερία, ο ήρωας του Σοφοκλή προχωρεί στην τύφλωσή του· και η ευθύνη του ελεύθερου πια ανθρώπου τον οδηγεί στην αποφασιστική πράξη που θα τον απαλλάξει από τα δεσμά της μοίρας του».

Μανώλη Ανδρόνικου «Αρχαιογνωστικά»

- (δ) «Ο Οιδίπους είναι το θύμα των θεών...

Είναι ακριβώς το όργανο με το οποίο εκπληρώνονται τα σχέδιά τους»... «Ο Οιδίπους τύραννος δείχνει την ταπείνωση ενός μεγάλου και ευδαίμονα ανθρώπου από τους θεούς. Η ταπείνωση δεν του αξίζει· δεν αποτελεί τιμωρία για ύβρη ούτε οφείλεται σε τελευταία ανάλυση σε κανένα ελάττωμα της κρίσης ή του χαρακτήρα του ανθρώπου....»

«Το μάθημα είναι πως οι άνθρωποι οφείλουν να είναι μετριοφρονες στην ευημερία τους και να θυμούνται ότι κάθε στιγμή είναι δυνατό να τους καταστρέψουν οι θεοί. Είναι μια προειδοποίηση όχι τόσο εναντίον της περηφάνειας όσο εναντίον κάθε είδους εμπιστοσύνης ή αισθήματος ασφάλειας.

Για να οικειωθούν οι άνθρωποι αυτή την προειδοποίηση, οι θεοί έκαναν τον Οιδίποδα παράδειγμα...».

«Η φρίκη της μοίρας και της πτώσης του Οιδίποδα έχει προκαθοριστεί, για να μπορέσουν άλλοι να διδαχτούν από αυτή».

C.M.Bowra «Sophoclean Tragedy».

- (ε) «Ο Οιδίπους δεν είναι ο άνθρωπος, είναι απλώς ο Οιδίπους. Όχι η συνηθισμένη μοίρα αλλά ο ξεχωριστός».

S.M. Adams "Sophocles the playwright - Oedipus Tyrannus".

1122. **το Λάιο σκότωσαν ληστές:** Η τελευταία ελπίδα του Οιδίποδα στηρίζεται στον πληθυντικό "ληστές" που σκόπιμα επαναλαμβάνεται από την αρχή του έργου.
1135. **Λοξίας:** Συνήθως τα μαντεύματα του Φοίβου δεν ήταν σαφή αλλά λοξά, δύσκριτα.
1142. **γι' αυτό κι εγώ... κείθε:** Η άγνοια τυφλώνει την Ιοκάστη, όπως προηγουμένως και τον Οιδίποδα.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΤΑΣΙΜΟ

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Ο Χορός εύχεται τα λόγια και τα έργα του να στηρίζονται στους θεϊκούς νόμους και υμνεί τη θεία τάξη.
- Καταδικάζονται η «ύβρις», που τιμωρείται από τη θεία Δίκη, και η ασέβεια.

ΣΧΟΛΙΑ

1147. **να 'χω την άγια Ευλάβεια σύντροφο:** Η Ιοκάστη ήταν υβριστική και ασεβής και προκαλεί την αντίδραση του Χορού που εκπροσωπώντας την ελληνική αντίληψη για τον κόσμο πιστεύει στην τάξη και απορρίπτει το χαοτικό και τυχαίο, το δυσαρμονικό. Η Ιοκάστη με την αμφισβήτηση της αλήθειας των χρησμών απέρριψε τον "κοσμήτορα νου" και ενέσπειρε την αμφιβολία για την ηθική τάξη και τη δικαιοσύνη.
1158. **Η έπαρση τον γεννάει τον τύραννο:** «ύβρις φυτεύει τύραννον». Η έπαρση, που κάνει τον άνθρωπο να «το παραπαίρνει επάνω του», μετατρέπει τους ανθρώπους σε φύσεις τυραννικές και αυθαίρετες, που θέτουν υπεράνω των ιερών και των θεών το προσωπικό συμφέρον και κέρδος.
1167. **κι εγώ ποτέ μου του θεού την προστασία δε θέλω παρατήσει:** Με τα λόγια του αυτά ο Χορός εκφράζει την κοινή πεποίθηση των Αθηναίων των χρόνων του Σοφοκλή για την ανάγκη προστασίας από το θείο. Η προστασία αυτή εγγυάται την ηθική τάξη.
1171. **Δίκη:** Η Δίκη στο έργο λειτουργεί με πολλές φαινομενικά τυχαίες και άσχετες εκδηλώσεις: των ανθρώπων στο συμπόσιο στην Κόρινθο, της Σφίγγας, των βοσκών, του ηνίοχου που κτύπησε τον Οιδίποδα. Όλοι αυτοί συμβάλλουν στην επαλήθευση των χρησμών και στην τιμωρία όσων προσπάθησαν να τους ματαιώσουν.
1174. **μοίρα κακιά ας τον βρει για την κακότυχη την ξιπασιά του:** Η τιμωρία και η πτώση σύμφωνα με την ελληνική αντίληψη του κόσμου είναι αναπόφευκτη συνέπεια της ύβρις, της έπαρσης. Η «υπέρβαση τού μέτρου» και η αλαζονεία στη συμπεριφορά τιμωρούνται από τους θεούς. Στην ελληνική μυθολογία έχουμε πολλές τέτοιες περιπτώσεις «κακιάς μοίρας».

1184. **Ποτέ μου πια στης γης... και μπροστά σ' όλους:** Με τους στίχους αυτούς μπαίνει ξεκάθαρα το ερώτημα που αφορά τις θρησκευτικές συνήθειες των Αθηναίων του 5ου αι. «Έχουν κάποιο νόημα οι επισκέψεις προσκυνητών στο μαντείο των Δελφών και ο σεβασμός στα μαντεύματα του θεού;» Ναι, αν όλα αυτά «ταιριιάσουν χεροπιαστά και μπροστά σε όλους».
1186. **Άβα:** Πόλη της Φωκίδας. Εδώ υπήρχε ναός και μαντείο του Αβαίου Απόλλωνα, που ήταν αρχαιότερο από το μαντείο των Δελφών.
1198. **και παν τα θεία = «ἔρρει δέ τά θεῖα».** Ο θεατής του 5ου π.Χ. αι. παρακολουθώντας την τραγωδία ένιωσε πράγματι ότι γκρεμίζονταν τα θεία, μια και μπορούσε να διαψευσθεί ο χρησμός του θεού.

Το γκρέμισμα των θείων θα οδηγούσε σε χαοτική αντίληψη για το σύμπαν, μια και ο θεός, η ανώτατη δύναμη, ο Λόγος (= Νους) που κατά την αρχαία ελληνική σκέψη «κοσμεῖ» (= βάζει σε τάξη) το σύμπαν δε θα υπήρχε. Διάσωση επομένως του θείου και των χρησμών σήμαινε παράλληλα και επιβεβαίωση της πίστης στην ηθική και κοσμική τάξη.

ΤΡΙΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ

- **Αγγελιοφόρος από την Κόρινθο αναγγέλλει το θάνατο του βασιλιά Πόλυβου και την επιθυμία των Κορινθίων να δώσουν τη βασιλεία στον Οιδίποδα.**
- **Το γεγονός του θανάτου του Πόλυβου χαροποιεί την Ιοκάστη και τον Οιδίποδα, επειδή βλέπουν σ' αυτό τη ματαίωση των χρησμών.**
- **Ο άγγελος πληροφορούμενος τους φόβους των βασιλέων σχετικά με το χρησμό αποκαλύπτει: (α) ότι ο Οιδίπους δεν είναι γιος του Πόλυβου, (β) ότι είναι ένα έκθετο θρέφος που ο ίδιος δώρισε στον άτεκνο βασιλιά της Κορίνθου, (γ) ότι το θρέφος, που το πήρε από ένα βοσκό του Λάιου, είχε τρυπημένα τα σφυρά των ποδιών του.**
- **Η Ιοκάστη αναγνωρίζει στον Οιδίποδα το έκθετο παιδί της και προσπαθεί μάταια να τον αποτρέψει από το να μάθει την πραγματική του ταυτότητα.**

1205. **δεν κρίνει, σαν άντρας γνωστικός, τους νέους χρησμούς απ' τους παλιούς:** Η Ιοκάστη, παρόλο που επιμένει στο ανυπόστατο των χρησμών, καταφεύγει στην προσευχή και στις προσφορές προς τον Απόλλωνα. Η προσευχή της αποσκοπεί όχι μόνο στο "να σβηστεί το μίasma" αλλά και στο ν' απαλλαγεί ο Οιδίπους από τη βαριά κατηγορία, που, αν βγει αληθινή, θα βουτήξει και αυτόν και την ίδια στην πιο φοβερή ντροπή.

Με τη χειρονομία και τα λόγια της Ιοκάστης η βαριά ατμόσφαιρα του προηγούμενου επεισοδίου (υποψίες και φόβοι του Οιδίποδα ότι και ο ίδιος μπορούσε να είναι ο φονιάς του Λάιου) μεταφέρεται πάλι στη σκηνή.

1215. **Αγγελιαφόρος:** μπαίνει εύθυμος από την αριστερή πάροδο, επειδή νομίζει πως φέρνει ευχάριστες ειδήσεις. Η είσοδος του φέρνει μια μετατόπιση στη συνέχεια του έργου: (α) μας μεταφέρει στα όσα έγιναν στην Κόρινθο (θάνατος του Πόλυβου), (β) η συνομιλία του αγγελιοφόρου με τον Οιδίποδα οδηγεί τον τελευταίο στην αναζήτηση της πραγματικής του ταυτότητας, ενώ προηγουμένως προσπαθούσε ν' ανακαλύψει το φονιά του Λάιου.

* **ΑΣΚΗΣΗ:**(α) Αποδώστε με λόγια δικά σας το περιεχόμενο του πιο κάτω αποσπάσματος και (β) διατυπώστε τις απόψεις σας για το νόημα των υπογραμμισμένων φράσεων, φέρνοντας άλλα παραδείγματα από την τραγωδία που να επιβεβαιώνουν ή ν' αναιρούν την αλήθεια τους.

"Η άφιξη του αγγελιοφόρου που συντελεί στην αποκάλυψη της αλήθειας δεν οφείλεται βέβαια στον Απόλλωνα. Εκείνο που παρακίνησε τον Κορίνθιο να έρθει δεν ήταν ο Απόλλων, αλλά η ίδια η αδημονία του να είναι ο πρώτος που θα φέρει τα καλά νέα και οι ελπίδες του ότι θα τα έχει καλά με το νέο βασιλιά. Είναι λοιπόν αυτόνομος ο αγγελιοφόρος, αλλά στην άφιξή του φαίνεται το χέρι του θεού. Η δράση κινείται την ίδια στιγμή σε δυο επίπεδα. Μολοντούτο, η όλη ύφανση του έργου είναι τόσο ζωντανά νατουραλιστική, που πρέπει να διστάσουμε να το ερμηνεύσουμε σαν ψυχρό ντετερμινισμό. Οι άνθρωποι αυτοί δεν είναι μαριονέτες υψηλότερων δυνάμεων· ενεργούν ο καθένας για λογαριασμό του."

H.D.F. ΚΙΤΤΟ «Αρχαία Ελληνική Τραγωδία»

νατουραλιστική = αληθινή, φυσική
ντετερμινισμός = ετεροκαθορισμός, ανελευθερία
μαριονέτα = κούκλα, άνθρωπος χωρίς βούληση

1222. **η γυναίκα του, η μητέρα των παιδιών του:** Οι λέξεις όπως είναι το κείμενο, υποδηλώνουν την αληθινή σχέση της Ιοκάστης με τον Οιδίποδα: είναι γυναίκα και μητέρα του.
1253. **ω χρησμοί των θεών, πού λοιπόν είστε:** - πού οι άγιοι του θεού χρησμοί τελειώνουν: Η Ιοκάστη εκφράζεται ειρωνικά για τους χρησμούς, πράγμα που για το θεατή είναι τραγική ειρωνεία, επειδή γνωρίζει ότι οι χρησμοί έχουν επαληθευτεί. Η Ιοκάστη βέβαια αναφέρεται όχι στους ίδιους τους θεούς, αλλά στους μάντις που προφητεύουν εν ονόματί τους. Οι θεοί είναι σοφοί, αλλά δεν προνοούν για τους ανθρώπους: έτσι τουλάχιστον πιστεύει. Η Ιοκάστη φαίνεται να αντικαθιστά την κυριαρχία των θεών με την κυριαρχία της τύχης.
- * ΑΣΚΗΣΗ: Ποιο μήνυμα νομίζετε ήθελε να δώσει στο ακροατήριό του ο ποιητής βάζοντας τούτα τα λόγια στο στόμα της Ιοκάστης λίγο πριν της αποκαλυφθεί (στο τέλος του επεισοδίου) ότι ο χρησμός έχει εκπληρωθεί και ότι ο Οιδίπους είναι το έκθετο παιδί της;*
1273. **γιατί λοιπόν κανείς, γυναίκα, να δίνει προσοχή...** Και ο Οιδίπους παρουσιάζεται στο σημείο αυτό το ίδιο ασεβής με την Ιοκάστη.
1289. **Μα αξίζει ο άνθρωπος να φοβάται, αφού τον έχει κάτω απ' την εξουσία της η Τύχη:** Εδώ η Τύχη δε σημαίνει αυτό που λέμε μοίρα, πεπρωμένο, προδιαγεγραμμένο, αλλά το συμπτωματικό και το απρόβλεπτο: αυτό που ο άνθρωπος δεν είναι σε θέση να προβλέψει. Ο Θουκυδίδης στο IV62 λέει κάτι ανάλογο: "Ως επί το πλείστον η αβεβαιότητα διευθύνει το μέλλον".
1293. **Το πιο καλύτερο είναι, έτσι όπως λάχει, να ζει κανείς όσο μπορεί:** Εδώ η Ιοκάστη δείχνει περιφρόνηση και αδιαφορία για κάθε ηθική αρχή.
1330. **Και πώς τώρα να μη σ' έβγαζα εγώ απ' αυτό το φόβο:** Ο άγγελος νομίζει ότι αποκαλύπτοντας τη γενιά του Οιδίποδα τον ευεργετεί, ενώ συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο.
1337. **για να δω τίποτα καλό από σένα:** Αξίζει να προσέξουμε την αντίθεση ανάμεσα στην πρόθεση (το σκοπό) του ανθρώπου και το αποτέλεσμα της. Δεν είναι η πρώτη φορά που ο ανθρώπινος υπολογισμός διαψεύδεται μέσα στην πλοκή του έργου.

1357. **Δεν είσαι πώτερο εκείνου, απ' ό,τι είσαι με μένα, μα το ίδιο:** Ο αγγελιοφόρος κάνει πνεύμα, θαμπωμένος από την εξυπνάδα και τη "γνώση" του. Αυτό που λέει είναι λαϊκή έκφραση.

Άξια προσοχής είναι και η μεθοδική εκ μέρους του Οιδίποδα εξέταση του αγγελιοφόρου, που βαθμιαία φέρνει στο φως την αλήθεια, ολόκληρη την αλήθεια για την Ιοκάστη, ένα μεγάλο μέρος της για τον Οιδίποδα.

Η στιχομυθία μεταξύ Οιδίποδα-αγγελιοφόρου εκφράζει όλο το εσωτερικό δράμα και την αγωνία του Οιδίποδα.

ΑΣΚΗΣΗ: Ποια τα συναισθήματα του θεατή στη διάρκεια αυτής της στιχομυθίας;

1376. **Για να γενώ σωτήρας σου, παιδί μου:** Επειδή ο γέρος λέει πως έγινε σωτήρας του, ο Οιδίπους ρωτά από ποια κακή κατάσταση τον έσωσε, όταν τον βρήκε εκτεθειμένο. Ο Κορίνθιος θα πει για τα τρυπημένα σφυρά των ποδιών του και έτσι θα καταλάβει η Ιοκάστη ότι ο Οιδίπους είναι το παιδί της.
1387. **Που σ' αυτό και χρωστάς τ' όνομα** που 'χεις: Ονομάστηκε Οιδίπους, δηλαδή φουσκοπόδης (από το αρχαίο οιδάω = πρήζομαι, φουσκώνω και πους).
1418. **να πετύχω τέτοια σημάδια εγώ και δε θενά βρω ποια είναι η γενιά μου;** Σε τούτα τα λόγια διαπιστώνουμε άλλη μια φορά την ορμητικότητα του Οιδίποδα· είναι το ανήσυχο πνεύμα, ο φλογερός ερευνητής της αλήθειας, που παραμερίζοντας το πρόβλημα της ανακάλυψης του φονιά του Λαίου ζητά να χύσει φως στο μυστήριο της καταγωγής του. Κατά τον Α. Τερζάκη "το δυναμικό σχήμα" της τεχνικής (δηλαδή αυτό που βοηθά στην εξέλιξη της υπόθεσης, στην πλοκή και λύση) αυτής της τραγωδίας είναι η **αναζήτηση ενός αγνώστου**.
1430. **φτάν' η δική μου η συφορά:** Αυτά τα λόγια κρύβουν τη συγκλονιστική τραγωδία της Ιοκάστης που αναγνωρίζει ότι οι χρησμοί έχουν επαληθευτεί και ότι μπροστά της έχει το έκθετο παιδί της. Υποφέρει μόνη της· ούτε ο Οιδίπους την καταλαβαίνει ούτε ο αγγελιοφόρος που έχει την εντύπωση πως ευεργετεί τον Οιδίποδα.

1441. **Αλί σου, αλί, τρισάμοιρε... τίποτ' άλλο:** Αυτά είναι τα τελευταία λόγια της Ιοκάστης πριν από το θάνατό της. Ο Οιδίπους όμως βρίσκεται ακόμη σε άγνοια και δεν καταλαβαίνει το νόημα των λόγων της.
1450. **σαν γυναίκα επάνω της το παίρνει:** Είναι δηλαδή ευαίσθητη σε μια καλύτερη καταγωγή. Ο ίδιος ο Οιδίπους όμως το "έχει πάρει επάνω του", υπερηφανεύεται σ' ένα πιο ψηλό επίπεδο: στην υπερβολική αυτοπεποίθησή του που προέρχεται από την τυφλή εμπιστοσύνη στη δύναμη της λογικής, του μυαλού του. Γι' αυτό και η αισιόδοξη δήλωσή του που ακολουθεί "*Μα εγώ που παίρνω για παιδί της Τύχης τον εαυτό μου, της καλοδωρήτρας...*" Και σ' αυτό το σημείο όμως η λογική του τον έχει παραπλανήσει και πάλι, αφού πιστεύει πως η αντίδραση της Ιοκάστης οφείλεται στο φόβο μήπως αποδειχτεί ο Οιδίπους άνθρωπος ταπεινής καταγωγής.
1455. **και οι μήνες της ζωής μου και μικρό μ' έχουν και μεγάλο δείξει:** Επειδή, ενώ τον εξέθεσαν για να πεθάνει, ανατράφηκε βασιλικά ύστερα, ενώ περιπλανιόταν, έσωσε τις Θήβες λύνοντας το αίνιγμα της Σφίγγας και έγινε βασιλιάς.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Στο επεισόδιο αυτό ο Σοφοκλής απαντά σε ορισμένα ερωτήματα που έθεσε σ' αυτή την τραγωδία και που απασχολούσαν τον Αθηναίο της εποχής του. Ποιες απαντήσεις εξάγονται μέσα από το επεισόδιο αυτό για τα ερωτήματα: α) Είναι αληθινοί ή όχι οι χρησμοί; β) Έχει τη δυνατότητα ο άνθρωπος να αποφύγει αυτό που οι θεοί γνωρίζουν ότι θα γίνει; γ) Γιατί πρέπει να νιώθει ασφαλής (ή ανασφαλής) ο έξυπνος άνθρωπος, ο γεμάτος αυτοπεποίθηση που ανεβαίνει στα ύψιστα αξιώματα και που θεωρείται υπόδειγμα σοφίας και ευτυχίας (όπως ο Οιδίπους);
- 2) Στο επεισόδιο αυτό είναι έκδηλη η έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ Οιδίποδα - αγγελιοφόρου και Οιδίποδα - Ιοκάστης. Πού οφείλεται αυτό κατά τη γνώμη σας;

ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΣΙΜΟ

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Ο Χορός εκφράζει την ελπίδα ότι γρήγορα ο Οιδίπους θα αποδειχτεί Θηβαίος.
- Ύστερα υποθέτει με τη φαντασία του πως ο Οιδίπους είναι γέννημα θεού (του Πάνα ή του Λοξία ή του Ερμή ή του Βάκχου) και κάποιας Νύμφης.

Στη θέση του τρίτου στασίμου έχουμε ένα σύντομο χορευτικό τραγούδι ή "υπόρχημα". Το "υπόρχημα" χαρακτηρίζεται από ζωνρή κίνηση που εκφράζει δυνατό ευχάριστο συναίσθημα.

Το τραγούδι του χορού αποτελεί συνέχεια και επίταση μπορούμε να πούμε της αισιοδοξίας του Οιδίποδα. Ο χορός λοιπόν συναισθηματικά βρίσκεται κοντά στον Οιδίποδα.

Καθώς η στιγμή της αποκάλυψης βρίσκεται πολύ κοντά, το υπόρχημα από δραματική άποψη παρουσιάζει δυο βασικά πλεονεκτήματα: κάνει πιο μικρό το διάστημα της αβεβαιότητας και το σπουδαιότερο προκαλεί μια δυνατή αντίθεση προς όσα πρόκειται να ακολουθήσουν.

Η παρεμβολή του υπορχήματος πριν από την καταστροφή αποτελεί μια προσφιλή τεχνική στο Σοφοκλή και τη βλέπουμε και σ' άλλες τραγωδίες του, όπως π.χ. στον Αίαντα, όπου η σύντομη και χαρούμενη επίκληση του Πάνα προηγείται της καταστροφής.

1462. **πριν δε θα γίνει πανσέληνος:** Οι γέροντες του Χορού εκφράζουν τη βεβαιότητα ότι την επομένη θα αποκαλυφθεί το μυστικό της καταγωγής του Οιδίποδα.
1465. **συντοπίτη:** επειδή ο Κίθαιρῶνας ανήκει κατά ένα μέρος και στη Βοιωτία.
1469. **Φοίθε σωτήρα, μα εσέν' ας αρέσουν αυτές μας οι ευχές:** Τονίζεται πάλι από το Χορό ο ρόλος του Απόλλωνα στην εξέλιξη των γεγονότων, μια και αυτός είναι που έχει δώσει τους χρησμούς.

ΑΣΚΗΣΗ: Το γεγονός ότι ο Απόλλων είχε δώσει τους χρησμούς δείχνει ότι ο θεός είχε προκαθορίσει το τι θα γινόταν και επομένως ότι ο

Οιδίπους ήταν απλώς ο εκτελεστής των πράξεων που ο θεός θέλησε να γίνουν; Δικαιολογήστε την απάντησή σας με βάση τα σχόλια που έγιναν ως τώρα, τις πεποιθήσεις του Σοφοκλή και τις ηθικοθρησκευτικές αντιλήψεις του Αθηναίου του 5ου π.Χ. αι.

1473. **Πάνας:** Ο θεός των βοσκών ζούσε κυρίως στην Αρκαδία.
1477. **ο Κυλλήνιος Ερμής:** Ο Ερμής συνήθιζε να περνά τον καιρό του στο πιο ψηλό βουνό της Αρκαδίας, την Κυλλήνη. Αγαπούσε τις νύμφες και ήταν προστάτης όλων των βοσκών.
1480. **Ελικωνίδα:** Οι Ελικωνιάδες Μούσες. Ονομάστηκαν έτσι, γιατί κατοικούσαν μαζί με τον Απόλλωνα στο βουνό-Ελικώνα της Βοιωτίας.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

- 1) *Τη στιγμή που ο Οιδίπους αισιοδοξεί και ο Χορός πανηγυρίζει, τι συμβαίνει στην Ιοκάστη που έχει μπει στο ανάκτορο;*
- 2) *Πού οφείλεται η σφαιερή αντίληψη της πραγματικότητας εκ μέρους του Χορού και του Οιδίποδα;*

ΤΕΤΑΡΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Στη σκηνή μπαίνει ο δούλος βοσκός τον οποίο ζήτησε να δει και προηγουμένως ο Οιδίπους, για να διαλευκάνει το θέμα του φόνου του Λάιου. Ο δούλος βοσκός όμως είναι ταυτόχρονα το πρόσωπο που έδωσε το παιδί στον Κορίνθιο αγγελιοφόρο.
- Ο Οιδίπους φέρνει σε αντιπαράσταση το βοσκό και τον αγγελιοφόρο κι έτσι τα δυο νήματα της αποκάλυψης συνενώνονται. Με ερωτήσεις αλλά και απειλές μαθαίνει πως το θρέφος που ο βοσκός διατάχθηκε να εκθέσει στον Κιθαιρώνα δόθηκε στον αγγελιοφόρο και στη συνέχεια στον Πόλυβο και πως το παιδί αυτό ήταν παιδί του Λάιου.

1496. **θλέπ' εδώ κι απάντα σ' ό,τι θα σε ρωτώ:** Ο δούλος αποστρέφει το βλέμμα από το φονιά του κυρίου του (του Λάιου). Ο Οιδίπους όμως θέλει ίσως να εξιχνιάσει την αλήθεια και από το βλέμμα και από την έκφραση του προσώπου του δούλου.
1498. **δούλος ήμουν, μα όχι αγοραστός παρά σπιτόθρεφτός του:** αναχρονισμός: Στην εποχή του ποιητή έχουμε τους σπιτικούς (οικογενείς) δούλους, που γεννιούνταν και μεγάλωναν στο σπίτι. Οι οικοδεσπότες τούς είχαν εμπιστοσύνη και τους θεωρούσαν ανθρώπους του σπιτιού.
1510. **Να κάνει τι; για ποιόνε μου λες;** Ο δούλος κάτι υποψιάζεται από την ανάκριση του Οιδίποδα· γι' αυτό με τις ερωτήσεις του προσποιείται πως τα αγνοεί όλα και ζητά ανυπόμονα να υπεκφύγει την ανάκριση.
1529. **ένα παιδί θυμάσαι που μου είχες δώσει...** Ο Κορίνθιος τα λέγει αυτά με αυταρέσκεια, γιατί τα θεωρεί κατόρθωμα, μια και το έκθετο εκείνο βρέφος είναι σήμερα τρανός βασιλιάς. Ο δούλος όμως που γνωρίζει την καταγωγή του παιδιού ταραάζεται και τον αποπαίρνει: **που να σε πάρ' η οργή, δεν κλεις το στόμα;**
1547. **μη με παιδέψεις εμέ το γέρο:** Ο δούλος αυτός φαίνεται δειλός, γιατί χωρίς τη δειλία του δε θα μπορούσε ο ποιητής να υφάνει την υπόθεση (το μύθο): έφυγε τρομαγμένος από τη σκηνή του φόνου και ύστερα μόλις είδε βασιλιά τον Οιδίποδα ζήτησε να μείνει μακριά από τη Θήβα.
1575. **Και για μένα να τον ακούσω· κι όμως ας ακούσω:** Η αγάπη του Οιδίποδα για την αλήθεια τον κάνει να επιμένει στην αυτοαποκάλυψή του και να συνεχίζει την ανάκρισή του θέλοντας να ανασύρει όλο το πέπλο που καλύπτει την αλήθεια.
- Η αυτοαναγνώριση στον Οιδίποδα Τύραννο επαινείται ιδιαίτερα, διότι προέρχεται αβίαστα από τα ίδια τα πράγματα και συνεπιφέρει και δραματικότερη περιπέτεια (= μεταβολή σε αντίθετες καταστάσεις).
1592. **Το πόνεσα άρχοντά μου:** Βλέπουμε άλλη μια φορά πως η πρόθεση του ανθρώπου ξεστρατίζει και φέρνει εντελώς αντίθετο αποτέλεσμα: ο δούλος έσωσε το παιδί από συμπόνια, με αποτέλεσμα να συμβάλει στην επαλήθευση του χρησμού.
1600. **ω φως, στερνή φορά να σ' αντικρίσω τώρα:** Η προσφώνηση είναι σπαρτακτική. Ο "ανοικτομάτης" Οιδίπους αποδείχτηκε πως ήταν μέχρι τώρα τυφλός. Τώρα τα είδε όλα με το φως της αλήθειας. Βέβαια μ' αυτά τα

λόγια στην κυριολεξία ο Οιδίπους εννοεί πως θα πεθάνει και δε θα ξαναδεί το φως. Ταυτόχρονα όμως αποτελούν υπαινιγμό στην τύφλωσή του που θα επακολουθήσει.

Ερμηνεύοντας αυτό το στίχο ο Α. Τερζάκης γράφει: «Το υπέρλογο φως (αυτό είναι στην καθαρότερη μορφή του ο Απόλλων) νίκησε το φως του Λόγου. Εδώ βρίσκεται η αποκάλυψη του θεού. Η όραση του τυφλού Τειρεσία αποδείχτηκε επικρατέστερη από τη διορατικότητα του λύτη των αιγιμάτων. Αν υπάρχει Ύβρις στον "Οιδίποδα τύραννο" σ' αυτό συνίσταται: στην αυτοπεποίθηση και στην περηφάνεια του ήρωα για την πνευματική του εγρήγορση. Αυτοπεποίθηση δικαιολογημένη, γιατί μ' αυτό το φως τον εφοδίασε η φύση. Μ' αυτό ο Οιδίπους αναδείχτηκε "μέγας". Μοιάζει όμως σάμπως να συνοδεύει τον άνθρωπο, από τη στιγμή που γεννιέται, ένα άγραφο συμβόλαιο, μια ευθύνη ανειλημμένη: Ν' ανησυχεί και να αναρωτιέται μήπως υπάρχει και κάποιο άλλο φως πέρα από το αισθητό. Αν δεν το νοιώσει αυτό χάθηκε».

Α. Τερζάκη. "Αφιέρωμα στην τραγική μούσα".

ΑΣΚΗΣΗ: Ποια στάση τηρεί στο επεισόδιο αυτό το καθένα από τα τρία πρόσωπα κατά τη διαδικασία της αποκάλυψης της αλήθειας; Ποια η σχέση της στάσης του κάθε προσώπου με το ήθος του (= χαρακτήρα του);

ΤΕΤΑΡΤΟ ΣΤΑΣΙΜΟ

ΚΥΡΙΑΣΗΜΕΙΑ

Πόσο μάταιη είναι η ανθρώπινη ευτυχία φαίνεται στην περίπτωση του Οιδίποδα που, ενώ προηγουμένως έλυσε το αίνιγμα της Σφίγγας, έσωσε την πόλη και έγινε βασιλιάς, τώρα είναι ο πιο άθλιος από τους ανθρώπους. Τελικά τον βρήκε και τον δίκασε ο χρόνος που όλα τα βλέπει.

1605. **Αχ, αχ, ω γενεές των θνητών... γυρνάει και φεύγει;** Οι ποιητές συχνά εξαίρουν τη ματαιότητα των εγκοσμίων. Ο ίδιος ο Σοφοκλής στον "Αίαντα" γράφει.

.....τίποτα εμείς άλλο

δεν είμαστε, όσοι ζούμε, παρά μόνο

φαντάσματα κι ένας ανέρος ίσκιος (στ. 125 - 127)

Κατά τον Bowra η ανθρώπινη μηδαμινότητα βρίσκεται στο ότι ο άνθρωπος δεν ξέρει τίποτε, στο ότι ζει μέσα σ' ένα κόσμο απατηλών φαινομένων.

1613. **Τη δικιά σου τη μοίρα, τη δικιά σου παράδειγμα παίρνω...** Με την περίπτωση του Οιδίποδα οι θεοί θέλησαν να δώσουν ένα σωτήριο μάθημα στους ανθρώπους υποστηρίζει ο Bowra. Ο S.M. Adams όμως υποστηρίζει ότι ο Οιδίπους δεν είναι ο άνθρωπος, είναι απλώς ο Οιδίπους, ο ξεχωριστός όχι η συνηθισμένη μοίρα (Sophocles the playwright - Oedipus Tyrannus, 81).

** ΑΣΚΗΣΗ: Τι μπορεί να διδάξει στους ανθρώπους η μοίρα του Οιδίποδα;*

1619. **κέρδισε την πιο ασύγκριτη ευτυχία:** Ο Χορός επισημαίνει την αντίθεση ανάμεσα στην παλιά δόξα και ευτυχία του Οιδίποδα, ανάμεσα στα κατορθώματά του (ξολόθρεψε τη χρησμοδό τη γαμφώνυχη) και την τωρινή του κατάντια.

1644. **Μα σε ήβρε τέλος... κακόγαμο:** Η ιδέα της αποκατάστασης της ηθικής τάξης είναι βασική για την ελληνική σκέψη και, όταν συντελεστεί στη σκηνή, οδηγεί στην κάθαρση της συνείδησης των θεατών.

1653. **Όμως να πω και το σωστό...** Παρά την κατάντια του Οιδίποδα ο χορός διατηρεί την ευγνωμοσύνη του προς αυτόν για όσα πρόσφερε στην πόλη.

** ΑΣΚΗΣΗ: Ποια τα συναισθήματα του Χορού απέναντι στον Οιδίποδα;*

ΕΞΟΔΟΣ

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Ο εξάγγελος (δούλος από τα ανάκτορα) αναγγέλλει στο Χορό την αυτοκτονία της Ιοκάστης και την τύφλωση του Οιδίποδα.
- Κομμός ανάμεσα στο Χορό και στον τυφλό Οιδίποδα: α) αμοιβαίος θρήνος για τα πάθη του ήρωα β) ο Οιδίπους δικαιολογεί την τύφλωσή του.

— Σε διάλογό του με τον Κρέοντα ο Οιδίπους ζητά: α) να εκτελεστεί η κατάρα που ο ίδιος είχε εξαγγείλει κατά του φονιά του Λαίου, β) να φροντίσει ο Κρέων για την ταφή της Ιοκάστης, γ) να προστατέψει ο Κρέων τα παιδιά του και ιδιαίτερα τις κόρες του που θα υπέφεραν λόγω των δικών του ντροπών και δοκιμασιών.

— Ο Οιδίπους αποχαιρετά τις κόρες του.

1657. **εξάγγελος:** Αγγελιοφόρος μέσα από το ανάκτορο. Βγαίνει από τη μεσαία πύλη, για να εξαγγείλει στο Χορό (λαός των Θηβών) και στο ακροατήριο τα όσα έχουν συμβεί μέσα (αυτοκτονία Ιοκάστης, τύφλωση Οιδίποδα).

1662. **Ίστρος:** λέγεται ο Δούναβις.

Φάσης: Ποταμός στην Κολχίδα (παραλία του Ευξείνου Πόντου στη Νότιο Ρωσία) που εκβάλλει στον Εύξεινο Πόντο. Οι αρχαίοι τον θεωρούσαν ως όριο ανάμεσα στην Ευρώπη και την Ασία. Εδώ αναφέρονται ως οι πιο μεγάλοι ποταμοί που παρά την αφθονία των νερών τους δεν μπορούν να ξεπλύνουν το μίσημα.

1686. **κι έκραζε το νεκρό από χρόνια Λαίο:** Στους θρήνους της η Ιοκάστη προσπαθεί να συμφιλιωθεί με το Λαίο και τους θεούς.

1699. **ζητώντας ένα σπαθί:** Ο Οιδίπους αρχικά ήθελε να αυτοκτονήσει.

1705. **δαίμονας:** Ο δαίμονας δεν είναι θεός, αλλά μια υπερφυσική δύναμη κατώτερη από τους θεούς· σχετίζεται στενά με την προσωπική τύχη ενός ανθρώπου.

1740. **θρήνος, κατάρα, θάνατος, ντροπή:** Ο ποιητής συγκεντρώνει στον ίδιο στίχο όλα μαζί τα κακά.

ΑΣΚΗΣΗ: Πώς κρίνετε τη διήγηση του εξάγγελου ως προς τη δομή, τις λογοτεχνικές αρετές (ζωντάνια, παραστατικότητα) και τα συναισθήματα που εγείρει στο ακροατήριο;

1763. **ποια μανία σε χτύπησε... ποιος δαίμονας έπεσε απάνω στην τρισάμοιρη μοίρα σου:** Η εικόνα της δύναμης, δαίμονα που πηδά πάνω στα θύματά της, τους ανθρώπους, για να τους καταστρέψει, δίνει παραστατικά την ιδέα της επιβολής ανώτερων δυνάμεων.

Ο Απόλλωνας ήταν, ο Απόλλωνας, φίλοι,
που τέλειωσε αυτά τα φριχτά,
τα φριχτά μου τα πάθη.
Μα τα μάτια, κανενός άλλου χέρι
παρά μόνος μου ο έρμος,
τα χτύπησα, μόνος

Τώρα νιώθει ο Οιδίπους πως υπάρχουν δυνάμεις υπέρτερες (Απόλλων-θεοί) από τον άνθρωπο, άρα δε δικαιολογείται η ανθρώπινη αυτοπεποίθηση και ασφάλεια που χαρίζει στον άνθρωπο μόνο η εξυπνάδα του.

- * *ΑΣΚΗΣΗ: Κανέναν άλλον δε μισήσανε οι θεοί: Γιατί τον "μισήσανε" οι θεοί;*
1834. **Δεν μπορώ να το πω, πως φρόνιμο ήταν...** Καθώς καταλαγιάζει το πάθος του Οιδίποδα και ο κομμός τελειώνει, ο Χορός βρίσκει την ευκαιρία να ζητήσει από τον Οιδίποδα να του εξηγήσει γιατί προτίμησε την τύφλωση από το θάνατο.
1837. **Μη ζητάς να μου μάθεις πως δεν ήταν αυτό το πιο καλό:** Απαντώντας στο Χορό δικαιολογεί την τύφλωσή του: α) τυφλώθηκε για να μην αντικρίσει τους γονιούς του στον Άδη (οι αρχαίοι πίστευαν πως τα σωματικά ελαττώματα των ανθρώπων παρέμεναν και στον Άδη!) β) για ν' αποκλείσει τον εαυτό του από κάθε σχέση με τον κόσμο (αν υπήρχε τρόπος θα 'φραζα την πηγή που ακούουν τ' αυτιά μας...)
- * *ΑΣΚΗΣΗ: Στη συνέχεια ο Οιδίπους αναφέρεται στους κυριότερους σταθμούς της ζωής του. Να απαριθμήσετε αυτούς τους σταθμούς και να πείτε ποιες ιδιότητες του χαρακτήρα του γίνονται εμφανείς σε κάθε σταθμό της ζωής του.*
1894. **γιατί κανείς στον κόσμο έξω από μένα δε μπορεί να σηκώσει τα δεινά του:** Η εξαιρετικά μεγάλη συμφορά του Οιδίποδα δείχνει την ακατάβλητη ψυχική του δύναμη. Τυφλώνεται και νιώθει τόσο βαθιά τη δυστυχία του ακριβώς εξαιτίας της μεγάλης αρετής του.
1923. **Ρίξε με, όσο πιο πριν έξω απ' τη χώρα:** Σ' ολόκληρη την έξοδο τονίζεται ιδιαίτερα από τον ποιητή (αυτό αρχίζοντας από τη διήγηση του εξαγγελου γίνεται συνολικά έξι φορές) η επίμονη θέληση του Οιδίποδα να επωμιστεί τα βάρη του μιάσματος καταβάλλοντας το ανάλογο

- τίμημα (εξορία, αυτοτιμωρία). Αυτά δείχνουν πως και στη χειρότερη κρίση της τύχης του ουσιαστικά διατηρεί την υπεροχή και το μεγαλείο του.
1926. **αν δεν ήταν ανάγκη να ρωτούσα το θεό πρώτα:** Ο Κρέων, αντίθετα με τον Οιδίποδα που στο α' και β' επεισόδιο σπληνισμένος στους δικούς του υπολογισμούς έφτασε σε τελείως λαθεμένο συμπέρασμα σχετικά με την ενοχή του Τειρεσία και του Κρέοντα, δίνει την πρώτη θέση στις βουλές του θεού προκειμένου να ενεργήσει σωστά.
1935. **Γιατ' έτσι και συ τώρα θα δώσεις στο θεό πίστη: Ο C.M. Bowra γράφει:** Όταν ο Οιδίπους σκοτώνει τον πατέρα και παντρεύεται τη μητέρα του, έστω και εν αγνοία του, σπάζουν οι απαραβίαστοι νόμοι των θεών και η ηθική τάξη των πραγμάτων δέχεται ένα βαρύ πλήγμα. Το πλήγμα πρέπει να αρθεί και η τάξη να επανορθωθεί. Με το πάθημά του επανέρχεται στη σωστή τάξη των πραγμάτων, αντιμετωπίζει, δηλαδή τη ζωή στα αληθινά της μέτρα. Μέχρι τότε είχε ζήσει σ' ένα "ατομικό" σύμπαν που θρυμματίστηκε, όταν συγκρούστηκε με το κοινό σύμπαν των θεών και της πραγματικότητας. Καθώς λοιπόν ο ήρωας αποκαλύπτει την αλήθεια και τιμωρεί τον εαυτό του για τις προηγούμενες πράξεις του, κάμνει ειρήνη με τους θεούς. Πράττει ό,τι είναι δίκαιο, ξέρει την αλήθεια, δέχεται την κατάσταση του. Μέσα από την αναγνώριση και το πάθος η σωστή αρμονία των πραγμάτων επανορθώνεται." (Sophoclean Tragedy - King Oedipus)
1937. **Μα και σένα ικετεύω και σου αφήνω παραγγελιά...** Με όσα ο Οιδίπους εδώ ζητά από τον Κρέοντα γίνεται φανερό πως δεν έχει εκμηδενιστεί κάτω από το βάρος της συμφοράς του. Παρουσιάζει κάτι από το δραστήριο και προνοητικό άνθρωπο του προλόγου: γνοιάζεται για την ταφή της Ιοκάστης, οικτερίζει και φροντίζει τα πιο αδύναμα πρόσωπα που εξαρτιούνται απ' αυτόν, τις κόρες του.
1991. **Και κλαίω για σας, αφού πια δεν μπορώ να σας βλέπω:** Ιδιαίτερα τονίζεται το ψυχικό μεγαλείο του ήρωα στη σκηνή αυτή, στην οποία ο ποιητής διαγράφει τα τρυφερά πατρικά συναισθήματα του Οιδίποδα για τις κόρες του. Ο αποτροπιασμός του θεατή για τα ανοσιουργήματα που διαπράχθηκαν μετατρέπεται εδώ σε γνήσια συγκίνηση και αληθινό θαυμασμό προς το στοργικό πατέρα και τον ψυχικά αλύγιστο άνθρωπο.
2038. **Ο θεός μονάχ' αυτό που ζητάς μπορεί να δώσει:** Στην επίμονη απαίτηση του Οιδίποδα να διωχτεί από τη Θήβα, ο Κρέων απαντά με επιφύ-

λαξη. Η αντίθεση ανάμεσα στη βεβαιότητα του Οιδίποδα (στην αρχή του έργου: α' και β' επεισόδιο) και στην επιφύλαξη του Κρέοντα στο τέλος είναι ενδεικτική της απάντησης που δίνει ο Σοφοκλής στο θέμα της ανθρώπινης βεβαιότητας. Στο τέλος του έργου βεβαιότητα και έλεγχος αποδεικνύονται απατηλά και ο ανθρώπινος έλεγχος είναι μια αυταπάτη. Η βεβαιότητα του Οιδίποδα για την ενοχή του Κρέοντα και του Τειρεσία τον οδήγησε στην ύβρη.

Δεν αποκλείεται, ισχυρίζονται μερικοί μελετητές, ο ποιητής σ' αυτό του το δράμα (συντριβή του Οιδίποδα που κατεχόταν από μεγάλη αυτοπεποίθηση, του σοφού λύτη των αινιγμάτων - επιφύλαξη του Κρέοντα) να θέλει να δώσει μια απάντηση στις αντιλήψεις που επικρατούσαν στην εποχή του (εποχή εκρηκτικής αύξησης των γνώσεων με υπερτροφική αυτοπεποίθηση στις ανθρώπινες δυνάμεις - λογική, γνώση). Τότε ήταν πολύ της μόδας το δόγμα του Πρωταγόρα: εμείς είμαστε τώρα κύριοι· οι θεοί μπορεί να υπάρχουν, μπορεί και όχι. Εξάλλου οι Αθηναίοι στη Μήλο είχαν απερίφραστα αποκηρύξει τις παλιές ιδέες για τη δικαιοσύνη διακηρύσσοντας πως ο οδηγός στη ζωή είναι ο έξυπνος υπολογισμός.

2046. **Μη θες σ' όλα να νικάς γιατί κι οι παλιές σου νίκες δε σου εμείναν στη ζωή:** Στην τελευταία αυτή σκηνή ο Οιδίπους ξεπερνάει την καταστροφή και επιβεβαιώνει τον εαυτό του. Είναι τόσο μακριά από το να ισούται με το μηδέν, ώστε ο Κρέων αναγκάζεται να του πει «μη θες σ' όλα να νικάς». Ο ήρωας ξαναβρίσκει τον εαυτό του, επανακεραιώνεται, αποκαθίσταται η κυριαρχική, δυναμική, όλο νοημοσύνη μορφή των αρχικών σκηνών. Μπορούμε λοιπόν να πούμε πως το έργο δεν αναφέρεται μόνο στο μεγαλείο των θεών αλλά και στο μεγαλείο του ανθρώπου. Στην αποδοχή της πτώσης του και με την προθυμία του να πάρει μέρος σ' αυτή δείχνεται ο Οιδίπους ένα μέγεθος ευγενέστερο παρά όσο, όταν έλυε το αίνιγμα της Σφίγγας και γινόταν βασιλιάς των Θηβών. Με τα θεϊκά μέτρα και επίπεδα ο Οιδίπους στο τέλος του δράματος είναι καλύτερος άνθρωπος παρά στην αρχή.

* **ΑΣΚΗΣΗ:** Σχολιάστε την υπογραμμισμένη φράση.

2047. **Βλέπεις, ω λαέ της Θήβας, τον Οιδίποδά σου αυτόν που ήξερε τα ξακουσμένα κείν' αινίγματα να λύει:** Καθώς ο Οιδίπους μπαίνει στο ανάκτορο και η τραγωδία τελειώνει, ο χορός τονίζει: α) πως οι γνώσεις των ανθρώπων δεν μπορούν να εξιχνιάσουν τα μυστήρια των θεών, β) το ευμετάβολο της ανθρώπινης τύχης που ιδιαίτερα φανερώνεται

στον Οιδίποδα, επειδή αυτός ήταν μεγάλος βασιλιάς και μεγάλος άνθρωπος. έχουμε ένα ήσυχο τέλος στην τραγωδία με την επανάληψη της γνωστής ρήσης του Σόλωνα στον Κροίσο «μηδένα πρό του τέλους μακάριζε».

*** ΑΣΚΗΣΕΙΣ:**

- 1) Να συγκρίνετε τον Οιδίποδα όπως τον βλέπουμε στον Πρόλογο και την Έξοδο ως προς τα εξής σημεία:
 - α) τη δόξα και το ανθρώπινο μεγαλείο
 - β) την αυτογνωσία
 - γ) την προνοητικότητα του
 - δ) την επιμονή του σ' αυτό που πίστευε σωστό και επιβεβλημένο
 - ε) τα συναισθήματα που προκαλεί στο ακροατήριο.
- 2) Με βάση τις απαντήσεις σας στα πιο πάνω σημεία γράψτε ένα γενικό χαρακτηρισμό του Οιδίποδα στην Έξοδο.
- 3) Ποιος ο ρόλος των δευτερευόντων προσώπων (χορού-Κρέοντα) στην Έξοδο;

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Α: ΜΥΘΟΣ:

1. α) Αναδιηγηθείτε την εξέλιξη των γεγονότων από το πρώτο επεισόδιο ως την έξοδο.
 - β) Ποιό είναι το κεντρικό θέμα κάθε επεισοδίου;
 - γ) Ποιος ο ρόλος των «δευτερευόντων» προσώπων (βοσκού, αγγελιοφόρου) για την εξέλιξη των γεγονότων;
2. Αναφερθείτε σε συγκεκριμένα σημεία της τραγωδίας που έχουμε:
 - περιπέτεια
 - αναγνώριση
 - τραγική ειρωνεία.

Β: ΗΘΗ

1. Πώς ψυχογραφεί ο Σοφοκλής τα πρόσωπα που λαμβάνουν μέρος στην τραγωδία και με ποιες πράξεις, στάσεις και λόγια αποκαλύπτει τα βασικά γνωρίσματα του χαρακτήρα τους;
2. α) Ποιες οι αρετές και ποια τα μειονεκτήματα του «ήθους» του Οιδίποδα;
β) Πώς αυτά επηρέασαν την εξέλιξη των γεγονότων;
3. Χαρακτηριστικό των ηρώων της αρχαίας Ελληνικής τραγωδίας είναι η συνέπεια στο ήθος και στον τρόπο συμπεριφοράς: Ισχύει αυτό στην περίπτωση του Οιδίποδα; Δικαιολογήστε την απάντησή σας με στίχους από την τραγωδία.

Γ: ΔΙΑΝΟΙΑ

1. α) Υπάρχει στην τραγωδία αυτή η αμφισβήτηση παραδοσιακών αντιλήψεων και ποιων;
β) Οι παραδοσιακές αυτές αντιλήψεις τελικά απορρίπτονται ή επαναεπιβεβαιώνονται με την εξέλιξη των γεγονότων; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.
2. α) Ποιά φιλοσοφικά - θρησκευτικά ερωτήματα θέτει από σκηνής ο Σοφοκλής και ποιά απάντηση δίνει;
β) Με ποιό τρόπο δίνει τις απαντήσεις του; Αναφερθείτε ειδικά σε κάθε περίπτωση.

Δ: ΛΕΞΗ

1. Εξετάσετε τους πολύστιχους μονολόγους της τραγωδίας και εξηγήστε το ρόλο τους
α) για την εξέλιξη των γεγονότων,
β) για τη διαγραφή του ήθους των ηρώων,
γ) για τη συναισθηματική συμμετοχή του θεατή.
2. Εξετάστε τα χορικά μέρη και εξηγήστε το συναισθηματικό-ψυχολογικό κλίμα που δημιουργούν κάθε φορά.
3. Επισημάνετε σημεία από την τραγωδία όπου το ύφος είναι:

- δραματικό
 - λυρικό
 - παιγνιώδες
4. Στη στιχομυθία ο λόγος είναι ελλειπτικός και λιτός· γιατί ; Επισημάνετε σχετικά παραδείγματα.

Ε: ΟΨΗ

1. α) Βρέστε στίχους από το κείμενο που σας βοηθούν να «δείτε» τα πράγματα, βοηθούν δηλαδή στη δημιουργία οπτικών παραστάσεων.
β) Με ποιό τρόπο γίνεται αυτό;
2. Ποια χορικά μέρη είναι ιδιαίτερα "οπτικά", πώς γίνεται αυτό και γιατί;
3. Να επιλέξετε μια σκηνή από την τραγωδία στην οποία συμμετέχουν πολλά πρόσωπα και να την αναπαραστήσετε.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Την κεντρική ιδέα των πιο κάτω απόψεων

- α) αποδώστε την με δικά σας λόγια,
- β) σχολιάστε τες.

- (α) «Οι ήρωες της τραγωδίας οδεύουν στο δρόμο της Μοίρας, αλλά μέσα από την καταστροφή τους καταχτούν την ελευθερία τους πληρώνοντας το τίμημά της στους Θεούς, όσο βαρύ κι αν είναι. Η Σοφόκλεια τραγωδία του Οιδίποδα αρχίζει από το σημείο που έχει συντελεστεί η φριχτή επιταγή της θεικής Μοίρας. Τον παρακολουθεί καθώς αγωνίζεται να περάσει από το σκοτάδι της άγνοιας στην αποκάλυψη της τραγικής γνώσης και από τη γνώση στην απόφαση να προχωρήσει στην αντιμετώπισή της. Από τη στιγμή που γνωρίζει, είναι ελεύθερος ν' αποφασίσει, και αποφασίζει, πληρώνοντας βαρύτατα γι' αυτό, να εξαγνιστεί, και εξαγνισμένος να φτάσει πια στην αποδέσμευσή του από τη Μοίρα, και σωματικά ανάπηρος, αλλά ηθικά ελεύθερος πια, να συνεχίσει τη ζωή του στον Κολωνό.»

M. Ανδρόνικου: «Η Μεσόγειος σαν πολιτιστική ενότητα».

- (β) «Το δράμα αυτό βάζει μπρος στα μάτια μας πως η ανθρώπινη εξυπνάδα ντροπιάζεται μπροστά στη σοφία και την απόφαση των θεών. Οι τελευταίοι του στίχοι λέγουν ότι ο ευφυέστατος και πιο αυτοσυνείδητος άνθρωπος, που καθένας τον ατένιζε με ζήλεια, μέσα στη θύελλα του θεόσταλτου ολέθρου τσακίζει σαν ένα καλάμι».

Siegfried Sudhaus (Ε. Μ. Πλατή «Οιδίπους Τύραννος» Νέα Παιδεία, 1982, τεύχος 20, 30)

- (γ) «Η τραγωδία του Σοφοκλή μας χαρίζει μια τρομερή βεβαίωση της υποδεέστερης θέσης του ανθρώπου μέσα στο σύμπαν και συγχρόνως μια τραγική θεώρηση της νίκης του ανθρώπου μέσα στην ήττα. Ο άνθρωπος δεν είναι εξισωμένος με τους θεούς, αλλά ο άνθρωπος στη μεγίστη του πραγμάτωση - όπως στον Οιδίποδα - είναι ικανός για κάτι που οι θεοί εξ ορισμού δεν μπορούν να εμπειραθούν. Η περήφανη τραγική όραση του Σοφοκλή βλέπει στο εύθραυστο του ανθρώπινου μεγαλείου και στο αναπόφευκτο της ήττας του τη δυνατότητα ενός καθαρά ανθρώπινου ηρωισμού, που οι θεοί δεν μπορούν ποτέ να φτάσουν, επειδή η συνθήκη της ύπαρξής τους είναι διηνεκής νίκη».

Bernard M. W. Knox «Σοφοκλή Οιδίπους στη Θήβα, ο τραγικός ήρωας και η εποχή του»

- (δ) Ο Kitto προβληματιζόμενος για το σκοπό του Σοφοκλή στον Οιδίποδα θέτει τα ερωτήματα:

«Στην αρχή του έργου ο Οιδίπους είναι ο μεγάλος βασιλιάς που έχει σώσει κατά το παρελθόν τη Θήβα και είναι τώρα η μόνη της ελπίδα· κανείς δεν μπορεί να συγκριθεί με τον Οιδίποδα στο διάβασμα σκοτεινών μυστικών. Στο τέλος είναι ο μιαρός απόβλητος, αίτιος της δυστυχίας της πόλης, εξαιτίας εγκλημάτων που ο Απόλλων τα είχε προβλέψει προτού εκείνος να γεννηθεί. Πρόκειται για αδυσώπητο ντετερμινισμό; Άραγε ο Σοφοκλής να μας λέει ότι ο άνθρωπος δεν είναι παρά άθυρμα της Μοίρας; Ή μήπως εννοεί, απλώς, καθώς προτείνει ο Μπάουρα, ότι οι θεοί μηχανεύτηκαν αυτή την τρομερή μοίρα για τον Οιδίποδα, για να αποκαλύψουν τη δύναμή τους στους ανθρώπους και για να τους διδάξουν ένα σωτήριο μάθημα; Ή μήπως ο Σοφοκλής

κάνει απλώς συναρπαστικό δράμα αφήνοντας ανεξερεύνητα το φιλοσοφικά εξαγόμενα;»

Και απαντά:

«Ο Οιδίπους - για να επαναλάβουμε την εικόνα μας - κεραυνοβολείται όπως μπορεί να το πάθει αυτό ένας άνθρωπος που από απροσεξία παρεμβαίνει στη φυσική ροή του ηλεκτρικού ρεύματος. Η δίκη λειτουργεί εδώ με πολλές φαινομενικά τυχαίες και άσχετες εκδηλώσεις: των βοσκών, του ηνίοχου που προσπάθησε να βγάλει από το δρόμο τον Οιδίποδα, του ανθρώπου στο συμπόσιο... Τα πράγματα συμβαίνουν αντίθετα από κάθε προσδοκία· η ζωή μοιάζει σκληρή και χαοτική. Σκληρή ίσως· χαοτική όχι - γιατί αν ήταν χαοτική, κανένας θεός δε θα έκανε προφητείες, και η Ιοκάστη θα είχε δίκαιο. Αν δεν εκπληρώνονται καθάρα αυτοί οι χρησμοί, γιατί να μπω στον ιερό χορό; - Όπως δείχνει η μοίρα του Οιδίποδα, η ευσέβεια και η αγνότητα δεν είναι το παν στο μυστηριακό σχέδιο της ζωής, αλλά είναι ένα σημαντικό μέρος του, και το δόγμα του χάους θα το αρνιόταν ακόμη κι αυτό. Το σχέδιο μπορεί να διακόπτεται με τραχύ τρόπο τη ζωή του ατόμου, αλλά τουλάχιστο ξέρουμε ότι υπάρχει, και μπορούμε να νιώθουμε σίγουροι ότι η ευσέβεια και η αγνότητα αποτελούν ένα μεγάλο μέρος του.

Κάθε λεπτομέρεια του Τυράννου έχει επινοηθεί για να επιβάλει την πίστη του Σοφοκλή σ' αυτόν τον υποκείμενο λόγο· για τούτο είναι αληθινό, αν πούμε ότι η τελειότητα της μορφής του μαρτυρεί μια παγκόσμια τάξη. Αν είναι ευεργετική ή όχι, αυτό δε μας το λέει ο Σοφοκλής».

H.D.F. KITTO

«Αρχαία Ελληνική Τραγωδία»

2. Υποστηρίξτε μια από τις απόψεις:

- α) Οι πράξεις του Οιδίποδα είναι συνέπεια του χαρακτήρα του.
- β) Η μοίρα του Οιδίποδα δεν είναι /είναι αντιπροσωπευτική της μοίρας του ανθρώπου.

3. Σε ποιες περιπτώσεις μέσα στην τραγωδία αναγνωρίζετε σύγκρουση μεταξύ του κόσμου των θεών και του κόσμου των ανθρώπων;
4. Απαντήστε τις πιο κάτω ερωτήσεις και δικαιολογήστε τις απαντήσεις σας.
- α) *Είναι ένοχος ύβρης στην τραγωδία ο ήρωας ή όχι;*
 - β) *Η ελευθερία της ανθρώπινης βούλησης διασώζεται, εκμηδενίζεται ή διαγράφεται κάτω από τη δύναμη υπέρτερων δυνάμεων (μοίρα - θεών);*
5. Ο Μακρυγιάννης στα «Απομνημονεύματα» του λέγει: «Μεγάλοι άνθρωποι, μεγάλα σφάλματα».
- α) *Ισχύει αυτό για τον Οιδίποδα; Εξηγήστε γιατί η ανθρώπινη μεγαλοσύνη συνεπάγεται και τα αντίστοιχα σφάλματα.*
 - β) *Συζητήστε τα πιο πάνω σε σχέση και με τη ρήση που βρίσκουμε στον «Αίαντα», ότι ο Αίας έπαθε, επειδή δεν «εφρόνει κατ' άνθρωπον» (δε σκεφτόταν σύμφωνα με τ' ανθρώπινα μέτρα).*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γεράσιμου Αν. Μαρκαντωνάτου, «Σοφοκλέους Οιδίπους Τύραννος» 1978.
- C.M. Bowra, *Sophoclean Tragedy, King Oedipus*, 1970.
- B.M.W. Knox, *Oedipus at Thebes*, 1957.
- W. Durant, *Παγκόσμια Ιστορία του Πολιτισμού*, Αθήνα 1965, τόμος Β'.
- Άγγελου Τερζάκη «Αφιέρωμα στην Τραγική Μούσα», Εκδόσεις των Φίλων, Αθήνα 1970.
- R.C. Jebb, *The Oedipus Tyrannus of Sophocles*, 1962.
- J. T. Sheppard, *The Oedipus of Sophocles*, 1920.
- H.D.F. Kitto, *Αρχαία Ελληνική Τραγωδία*, Μεταφ. Λ. Ζενάκος, Εκδόσεις Δημ. Ν. Παπαδήμα, Αθήνα 1968.
- Άρθρα και μελέτες σε φιλολογικά περιοδικά.

